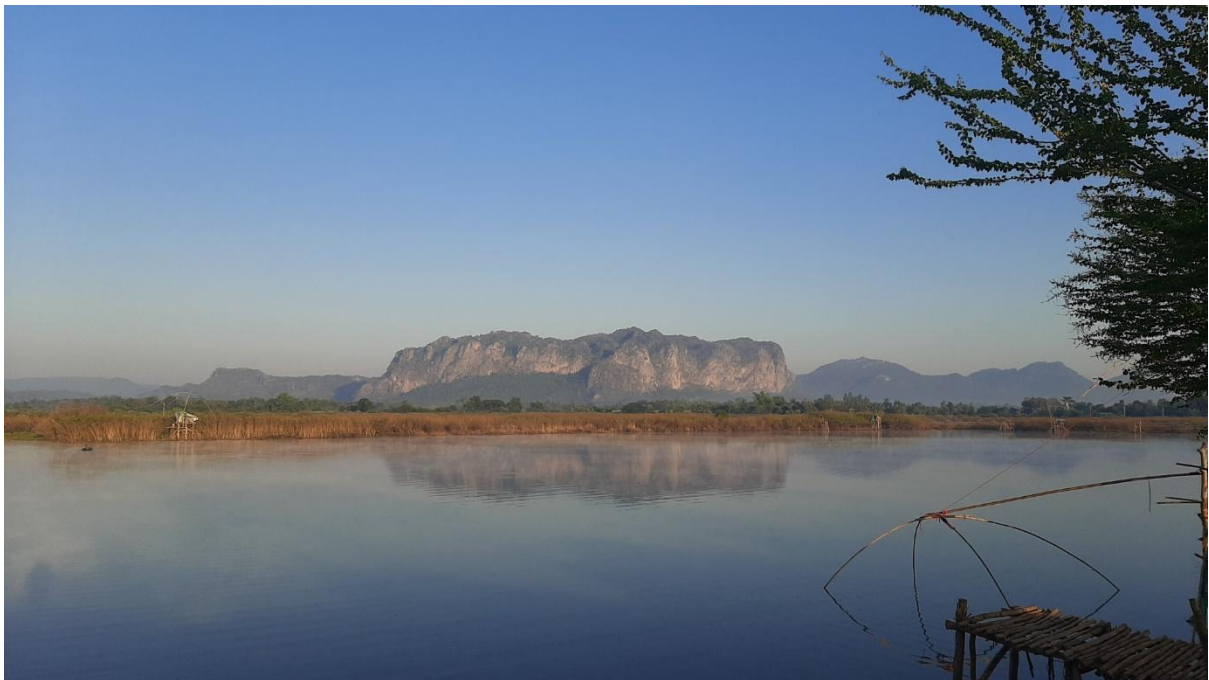

แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐
(ฉบับปี ๒๕๖๘)

สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน
อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอภูผาม่าน เป็นแผนแบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยสำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่านได้ดำเนินการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ได้ดำเนินการจัดทำขึ้นจากการเก็บรวบรวม ข้อมูล และการวิเคราะห์พื้นที่ของชุมชน ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสรุปหาปัญหา ความต้องการด้านการเกษตร ของชุมชนในตำบล และกำหนดแนวทางวางแผนพัฒนาการเกษตร รวมทั้ง กำหนดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการเกษตร ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า แผนพัฒนาการเกษตรอำเภอ ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเกษตรต่อไป

ขอขอบพระคุณ คณะเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน เจ้าหน้าที่และผู้บริหารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำหมู่บ้าน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดพิมพ์เอกสารนี้ จนสำเร็จได้ด้วยดี

สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป	๑
๑.๑ ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	๑
๑.๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๑
๑.๑.๒ อาณาเขตติดต่อ	๑
๑.๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง	๒
๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)	๓
๑.๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๓
๑.๒.๒ ลักษณะดิน กลุ่มชุดดิน	๓
๑.๓ สภาพภูมิอากาศ	๖
๑.๓.๑ ลักษณะภูมิอากาศ	๖
๑.๓.๒ ฤดูกาล	๗
๑.๓.๓ แหล่งน้ำและปริมาณน้ำในรอบปี	๗
๑.๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์	๗
๑.๔ เส้นทางคมนาคม	๘
๑.๕ สภาพเศรษฐกิจและสังคม	๙
๑.๕.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ	๙
๑.๕.๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด	๑๐
๑.๕.๓ รายได้ของประชากรรวม รายได้ต่อหัว	๑๑
๑.๕.๔ จำนวนครัวเรือน แยกชายหญิง	๑๑
๑.๕.๕ การศึกษา	๑๒
๑.๕.๖ สาธารณสุข	๑๓
๑.๕.๗ ประเพณีและวัฒนธรรม	๑๓
๑.๕.๗ องค์กร/สถาบันต่าง ๆ	๑๔
๑.๖ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used)	๑๔
๑.๖.๑ ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหลัก ๆ เช่น ภาคเกษตร อุตสาหกรรม ชุมชนเมืองที่อยู่อาศัยแยกตามเขตการ ปกครองย่อย	๑๔

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอภูพาน	๒๐
๒.๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอภูพาน	๒๐
๒.๑.๑ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร	๒๐
๒.๑.๒ ศักยภาพพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร	๓๓
๒.๑.๓ สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI	๓๙
๒.๑.๔ สินค้าเกษตรที่สำคัญ	๔๐
๑. พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม	๔๐
๒. ปริมาณการผลิต	๔๘
๓. สถานการณ์การใช้เทคโนโลยีการผลิต	๔๙
๔. ปฏิทินการเพาะปลูก	๕๐
๕. ต้นทุนการผลิต	๕๐
๖. สถานการณ์การตลาด/วิถีการตลาด	๕๑
๗. เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่	๕๒
๒.๒ ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข	๕๓
๒.๓ การจัดทำ TOWS Matrix	๕๖
บทที่ ๓ ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ	๕๘
๓.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า	๕๘
๓.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร	๕๘
๓.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร	๕๘
สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ	๖๐
ภาคผนวก	๖๔

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ ๑	ที่ตั้งอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
ภาพที่ ๒	อาณาเขตติดต่ออำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๓	พื้นที่ป่าไม้อำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๔	แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๕	เส้นทางคมนาคมอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๖	แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๗	แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร อำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๘	แสดงลักษณะการถือครองที่ดินอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๙	แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๐	แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๑	แสดงข้อมูลศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเครือข่ายอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๒	แสดงพื้นที่ทรัพยากรดินอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๓	แสดงทรัพยากรดินอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๔	แสดงการใช้ที่ดินของอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๕	แสดงแหล่งน้ำผิวดินของอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๖	แสดงแหล่งน้ำผิวดินของอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๗	แผนที่แหล่งน้ำใต้ดินอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๘	แสดงแหล่งน้ำใต้ดินของอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๑๙	แสดงสินค้าเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น
ภาพที่ ๒๐	แสดงพื้นที่ปลูกข้าว อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
ภาพที่ ๒๑	แสดงพื้นที่ปลูกข้าวรายตำบล อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
ภาพที่ ๒๒	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อย อำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๒๓	แสดงร้อยละของแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกอ้อยอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๒๔	แสดงพื้นที่ปลูกอ้อย อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
ภาพที่ ๒๕	แสดงเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยซ้อนทับกับพื้นที่ปลูกอ้อยอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๒๖	แสดงร้อยละของแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลังอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๒๗	แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
ภาพที่ ๒๘	แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังรายตำบล อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
ภาพที่ ๒๙	แสดงทรัพยากรดินอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๓๐	แสดงการใช้ที่ดินของอำเภอภูผาม่าน
ภาพที่ ๓๑	แสดงแหล่งน้ำผิวดินของอำเภอภูผาม่าน

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑	เขตการปกครองของอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๒	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๔๕) จำแนกตาม สาขาการผลิต จังหวัดขอนแก่น พ.ศ.๒๕๔๘ - ๒๕๕๗
ตารางที่ ๓	ข้อมูลประชากรแยกชายหญิง และจำนวนครัวเรือนอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๔	แสดงข้อมูลสถานศึกษาในอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๕	สภาพการใช้ที่ดินอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๖	แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๗	แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๘	แสดงลักษณะการถือครองที่ดินอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๙	แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๑๐	แสดงจำนวนสมาชิก และสถาบันเกษตรกร อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๑๑	แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตรอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๑๒	แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตรอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๑๓	แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๑๔	แสดงข้อมูลศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (เครือข่าย)
ตารางที่ ๑๕	แสดงศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๑๖	แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๑๗	แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (อ้อย)
ตารางที่ ๑๘	แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (หน่อไม้ฝรั่ง)
ตารางที่ ๑๙	แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (ข้าว)
ตารางที่ ๒๐	แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (ถั่วเหลือง)
ตารางที่ ๒๑	แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (พืชผัก)
ตารางที่ ๒๒	แสดงทรัพยากรดินอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๒๓	แสดงทรัพยากรดินอำเภอภูพาน
ตารางที่ ๒๔	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๒๕	แสดงพื้นที่สำหรับปลูกข้าวรายตำบล อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๒๖	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อย อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๒๗	แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๒๘	แสดงพื้นที่สำหรับปลูกมันสำปะหลังรายตำบล อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๒๙	แสดงปริมาณการปลูกพืชเศรษฐกิจ อำเภอภูพาน
ตารางที่ ๓๐	เทคโนโลยีการผลิตพืชเศรษฐกิจอำเภอภูพาน

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ ๓๑	ปฏิทินการเพาะปลูกพืชอำเภอภูผาม่าน	๕๐
ตารางที่ ๓๒	แสดงต้นทุนการผลิตพืชเศรษฐกิจ อำเภอภูผาม่าน	๕๐
ตารางที่ ๓๓	แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตพืช อำเภอภูผาม่าน	๕๒
ตารางที่ ๓๔	การวิเคราะห์ TOWS Matrix สภาพแวดล้อมอำเภอภูผาม่าน	๕๖
ตารางที่ ๓๕	สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี ๒๕๖๖ – ปี ๒๕๗๐	๖๐

ข้อมูลสภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

๑.๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

อำเภอภูพาน มีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ ๒๘๔ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๑๗,๘๘๐ ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดขอนแก่น ห่างจากจังหวัดขอนแก่น ๑๐๙ กิโลเมตร เดินทางโดยรถยนต์ตามถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒๑ (ถนนมลิวัลย์) ถึงสามแยกบ้านโนนหัน(เทศบาลตำบลโนนหัน) อำเภอชุมแพ เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๑ (สายชุมแพ-เลย) ประมาณ ๓ กิโลเมตรถึงสามแยกบ้านหนองเขียด ตำบลหนองเขียด อำเภอชุมแพ เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒๓๖๑ (สายหนองเขียด-วังสาวบ)อีกประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ถึงที่ว่าการอำเภอภูพาน และส่วนราชการประจำอำเภอ

ภาพที่ ๑ ที่ตั้งอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

๑.๑.๒ อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ ๒ อาณาเขตติดต่ออำเภอภูพาน

๑.๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

แบ่งการปกครองออกเป็น ๕ ตำบล ๔๒ หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ๔ แห่ง เทศบาลตำบล ๒ แห่ง

ตารางที่ ๑ เขตการปกครองของอำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น

ตำบล หมู่ที่	โนนคอม	นาฝาย	ภูพาน	วังสวาบ	ห้วยม่วง
๑	โนนคอม	สะแกเครือ	ภูพาน	วังสวาบ	ชำภูทอง
๒	เซินเหนือ	นาฝาย	ชำภูทองใต้	วังผาคำ	วังเจริญ
๓	เซินใต้	สองคอน	สว่างโนนสูง	หนองหัว	ห้วยม่วง
๔	ท่าขาม	นาท่าลี่	ท่ากระปือ	วังมน	โนนสะอาด
๕	ปากกล้วย	นาฝายเหนือ	น่าน้ำชำ	เขาวง	ห้วยซ้อ
๖	ปากกล้วย	ชำเปิบ	โนนสว่าง	วังใหม่	ทรัพย์สมบูรณ์
๗	หนองนกทา	-	น่าน้ำชำใหม่	ดงสระคร่าน	ห้วยเตย
๘	หนองบัวทอง	-	ห้วยถ้ำเต่า	ฝายตาสวน	ผาน้ำทิพย์
๙	-	-	ภูกระแต	วังกกแก้ว	ห้วยซ้อ
๑๐	-	-	-	โนนเตาเหล็ก	-

หน่วยแผนที่ดินที่ ๓๑ เป็นกลุ่มดินชุดเลย วังไชย

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นดินเหนียวสีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลือง และสีแดง เกิดจากการพังทลายสลายตัวผุพังของหินหลายชนิด พบบริเวณที่ดินเป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลอนชัน เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดีปานกลาง ปฏิกริยาเป็นกรดปานกลางถึงเล็กน้อย ค่าความเป็นกรดประมาณ ๕.๖ – ๖.๕ ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดินหน่วยนี้ได้แก่ บริเวณที่มีความลาดชันจะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของดิน ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวมักใช้ปลูกพืชไร่ ไม้ผลต่างๆ ป่าธรรมชาติมีน้อย

หน่วยแผนที่ดินที่ ๔๗ เป็นกลุ่มดินชุด มวกเหล็ก โคกเปิป นครสวรรค์ หินซ้อน ทาลี สบปราบ โป่งน้ำร้อน ไผ่สarı งาว

เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเหนียวหรือร่วนที่เศษหินปะปนมาก มักพบชั้นหินตื้นมากกว่า ๕๐ ม. สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีน้ำตาล เกิดจากการสลายตัวของเนื้อหินละเอียด มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขาเป็นดินตื้น มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ธรรมชาติต่ำถึงปานกลาง ปฏิกริยาเป็นกรดเล็กน้อยถึงปานกลาง ค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ ๕.๕ – ๗.๑

หน่วยแผนที่ดินที่ ๕๒ เป็นดินชุด ตาคีลี ชะนัง

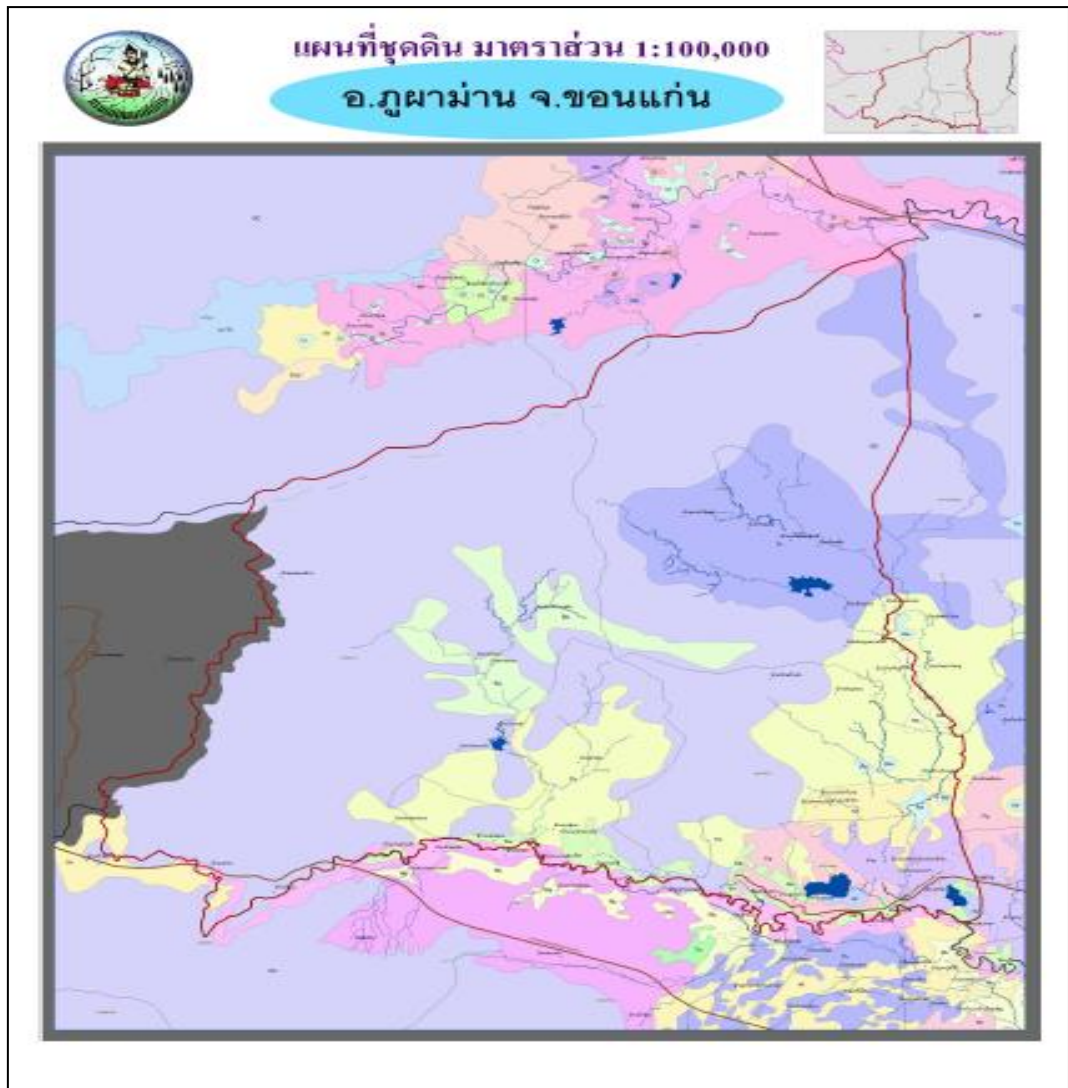
เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวมีก้อนหินปูนหรือปูนมาร์ลปะปนอยู่มากสีดินเป็นสีดำ สีน้ำตาลหรือสีแดงพบบริเวณลาดเชิงเขาหินปูน เป็นดินตื้นถึงตื้นมาก มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงด่างแก่ มีความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ ๗.๐ – ๘.๕ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลืองและไม้ผลต่างๆ เช่น มะม่วง น้อยหน่า มะพร้าว ถ้าในกรณีที่พบชั้นหินปูนมาร์ลมากในระดับความลึกน้อยกว่า ๒๕ ซม. หากนำมาใช้ปลูกพืชจะมีปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดินจะมีน้อย แต่ถ้าพบปูนมาร์ลตื้นกว่า ๒๕ ซม. จะมีปัญหาเรื่องการไถพรวน

หน่วยแผนที่ดินที่ ๖๒ เป็นกลุ่มดินชุด สติก วารินชำราบ ยโสธร

เป็นกลุ่มดินที่ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขาและเทือกเขาที่มีความลาดชันมากกว่า ๓๕% ดินที่พบในบริเวณดังกล่าวมีทั้งดินตื้นและดินลึก ลักษณะของเนื้อดินและความอุดมสมบูรณ์ของดินแตกต่างกันไปตามสภาพธรรมชาติ แล้วชนิดหินตื้นกำเนิดในบริเวณนั้นมักมีเศษก้อนหินหรือหินโผล่กระจัดกระจายทั่วไป

หน่วยแผนที่ดินที่ ๔ ลักษณะและสมบัติดิน เป็นดินลึก เนื้อดินเป็นดินเหนียวตลอด หน้าดินมีสีเทาเข้มหรือสีน้ำตาล ปนเทาเข้ม ดินล่างมีสีเทาหรือสีเทาอ่อน มักพบจุดประสีน้ำตาลแก่ สีน้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดงหรือแดงปนเหลืองตลอดหน้าตัดดิน ฤดูแล้งหน้าดินจะแตกกระแหงกว้างและลึกพบรอยไถลชัดเจนและอาจพบก้อนเหล็กหรือแมงกานีส

	สะสมปะปนอยู่ในดินชั้นล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง (pH ๕.๕-๗.๐) ตลอด
หน่วยแผนที่ดินที่ ๗	ลักษณะและสมบัติดิน เป็นดินลิกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแฉ่งหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแฉ่ง สีเทาปนแดงหรือปนสีชมพู มีจุดประสีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกลาง (pH ๕.๐-๗.๐) ดินล่างเป็นดินเหนียวปนทรายแฉ่งถึงดินเหนียว สีเทาปนแดง มีจุดประสีน้ำตาลแก่หรือสีน้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง (pH ๖.๐-๘.๐)
หน่วยแผนที่ดินที่ ๓๓	กลุ่มดินทรายแฉ่งละเอียดหรือดินร่วนละเอียดลิกมากที่เกิดจากตะกอนแม่น้ำหรือตะกอนน้ำพารูปพัด ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง
หน่วยแผนที่ดินที่ ๓๕	กลุ่มดินร่วนละเอียดลิกถึงลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
หน่วยแผนที่ดินที่ ๓๖	กลุ่มดินร่วนละเอียดลิกถึงลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง
หน่วยแผนที่ดินที่ ๔๔	กลุ่มดินทรายหนาที่เกิดจากตะกอนลำน้ำหรือตะกอนเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง การระบายน้ำค่อนข้างมาก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
หน่วยแผนที่ดินที่ ๓๗	กลุ่มดินร่วนหยาบลิกปานกลาง ที่เกิดจากการสลายตัวหรือพัดพาตะกอนเนื้อหยาบมาทับถมบนชั้นหินผุในช่วงความลึก ๕๐-๑๐๐ ซม. จากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
หน่วยแผนที่ดินที่ ๔๘	กลุ่มดินตื้นถึงก้นหินหรือเศษหิน และอาจพบชั้นหินพื้นภายในความลึก ๑๕๐ ซม. จากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
หน่วยแผนที่ดินที่ ๔๙	กลุ่มดินตื้นถึงลูกรังหรือชั้นเชื่อมแข็งของเหล็กทับอยู่บนชั้นดินเหนียว ปฏิกริยาดินเป็นกรดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
หน่วยแผนที่ดินที่ ๕๕	กลุ่มดินลิกปานกลางถึงชั้นหินพื้น เศษหิน ก้อนหินหรือลูกรัง ปฏิกริยาดินเป็นกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง
หน่วยแผนที่ดินที่ ๕๖	กลุ่มดินลิกปานกลางถึงชั้นหินพื้น เศษหินหรือลูกรัง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
หน่วยแผนที่ดินที่ ๒๒	กลุ่มดินร่วนหยาบลิกมากที่เกิดจากตะกอนลำน้ำเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง การระบายน้ำเร็วถึงค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

ภาพที่ ๔ แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินอำเภอญวม่าน
(กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๖๔)

๑.๓ สภาพภูมิอากาศ

๑.๓.๑ ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดขอนแก่น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล ๒ ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทยตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาวของประเทศไทย ทำให้จังหวัดขอนแก่นมีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป ส่วนมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป

ในปี ๒๕๖๓ จากผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศในพื้นที่หลายอำเภอของจังหวัดขอนแก่น เริ่มมีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินมาตรฐานและเริ่มส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ประชาชนกลุ่มเสี่ยง หมายถึง เด็ก คนชรา หญิงมีครรภ์ และผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวในกลุ่มโรคทางเดินหายใจ และโรคหัวใจและหลอดเลือด ควรเฝ้าระวังสุขภาพ ถ้ามีอาการเบื้องต้น เช่น ไอ หายใจลำบาก ระคายเคืองตา ควรลดระยะเวลาการทำกิจกรรมกลางแจ้ง

ส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกับพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเลยและภาคเหนือ ที่มีภูเขาเนื่องจากมีพื้นที่สูงจึงมีลมพัดเกือบตลอดทั้งปี อากาศจะเย็นสบายในฤดูร้อน และตอนกลางคืนส่วนในฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัด

๑.๓.๒ ฤดูกาล

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ๓ ฤดู โดยฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนพฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม และ ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือได้พัดพานำมวลอากาศเย็น และแห้งเข้ามาปกคลุมส่งผลให้ท้องฟ้าโปร่ง อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง

๑.๓.๓ แหล่งน้ำและปริมาณน้ำในรอบปี

๑. แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำน้ำที่ไหลผ่านอำเภอกุฉินารายณ์ ได้แก่

- ลำห้วยหมากเม่า เป็นลำห้วยที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ได้แก่ ลำห้วยซ้อ ลำห้วยทรายเหนือ ห้วยหินลาด มีความสำคัญต่อเกษตรกรในตำบลห้วยม่วงมาก เนื่องจากต้องอาศัยลำน้ำทั้งสามสายนี้เป็นแหล่งเพาะปลูกหลักอันได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง แตงกวา ถั่วฝักยาว ดาวเรืองและพืชอื่นๆ ห้วยทราย หรือหินลาดเป็นเขตกั้นระหว่างอำเภอกุฉินารายณ์และอำเภอชุมแพ ที่อยู่หมู่บ้านวังยาวกับหมู่บ้านห้วยม่วง และหมู่บ้านวังเจริญ เป็นรอยต่อของตำบลห้วยม่วงของอำเภอกุฉินารายณ์กับตำบลนาหนองทุ่มของอำเภอชุมแพ ของอำเภอชุมแพ มีพื้นที่รับน้ำทำการเกษตรทั้งสามลำน้ำประมาณ ๕,๖๐๐ ไร่

- หนองสมอ เป็นหนองน้ำธรรมชาติที่มีน้ำขังตลอดปี มีพื้นที่ ๓๕๐ ไร่ พื้นที่ของหนองสมอยู่บ้านโนนคอม ตำบลโนนคอม ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรที่สำคัญของประชาชนในเขตเทศบาล และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาไว้บริโภคของหมู่บ้านโนนคอมและหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งยังเป็นแหล่งน้ำที่ใช้เข้ามาเป็นน้ำดิบในการผลิตน้ำประปาของเทศบาล ปัจจุบันเทศบาลกำลังดำเนินการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

- ลำน้ำเชิญ เป็นลำน้ำที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในเขตอุทยานน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ไหลผ่านตำบลวังสวาบ ตำบลโนนคอม ตำบลภูผาม่าน เป็นเขตแบ่งกั้นระหว่างอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ กับเขตอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เป็นลำน้ำสายหลักระหว่าง ๒ อำเภอ ใช้ในการอุปโภค บริโภคไหล

- ลำห้วยสังขวน เป็นลำห้วยที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาอุทยานภูผาม่าน ไหลผ่านเขตพื้นที่ของตำบลวังสวาบ ตำบลนาผาย ให้เพื่อการเกษตรและได้ทำเป็นอ่างเก็บน้ำของลำห้วยสังขวน

- ห้วยไข่เต่า มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาเขตอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ไหลผ่านหมู่ที่ ๗ บ้านดงสระคร่าน จะมีบางช่วงเป็นน้ำตก เช่นน้ำตกห้วยหลวง ที่สวยงาม น้ำตกตาดฟ้า และไหลลงสู่ลำน้ำเชิญที่หมู่ที่ ๕ บ้านเขาวง

- ห้วยหม้อแตก เป็นห้วยสาขาที่เกิดจากเทือกเขาภูซึก อูทยานภูผาม่านไหลมารวมกับห้วยสังขวนตอนบน

- ลำห้วยลึก เป็นลำน้ำที่ไหลคู่กับน้ำเชิญ โดยไหลผ่านตำบลวังสวาบ ความยาวประมาณ ๔ กม. ไหลลงสู่ลำน้ำเชิญ

- ห้วยทราย ไหลผ่านหมู่ ๓,๘ ของตำบลวังสวาบ สามารถทำการเกษตรได้บางฤดูเพราะลำห้วยตื้นเขิน

๒. แหล่งน้ำใต้ดิน

อำเภอกุฉินารายณ์ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขา เป็นหินดินดาน หินกรวด การขุดเจาะน้ำบาดาลส่วนใหญ่จะมีความลึกประมาณ ๒๐-๓๐ เมตร โดยกรมเร่งรัดพัฒนาชนบทจะเป็นผู้ดำเนินการขุดเจาะทุกหมู่บ้าน โดยน้ำส่วนใหญ่จะถูกนำมาใช้ในการอุปโภค ส่วนการขุดเจาะของเอกชนจะใช้ในการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการรดผลไม้ เช่นลำไย เป็นต้น

๓. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

๓.๑. อ่างเก็บน้ำห้วยม่วง ตั้งอยู่ที่บ้านโนนสะอาดหมู่ ๔ ซึ่งก่อสร้างโดยกรมชลประทาน บรรจุน้ำได้ ๑,๐๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร สามารถใช้ในการเกษตรและประปาหมู่บ้านได้ ในด้านการเกษตรครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑,๒๐๐ ไร่ หมู่บ้านที่รับน้ำได้แก่ หมู่บ้านวังเจริญ หมู่บ้านชำภูทองเหนือ หมู่บ้านห้วยม่วง หมู่บ้านโนนสะอาด ส่วนพืชที่ได้รับได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง แตงกวา ถั่วฝักยาวและพืชอื่นๆ

๓.๒. อ่างเก็บน้ำห้วยข่า เป็นอ่างเก็บน้ำที่มีลักษณะคล้ายฝาย ส่วนใหญ่ไม่ค่อยใช้ในการเกษตรสร้างไว้ใช้ในยามขาดแคลนหรือใช้ในการเกษตรเป็นบางครั้ง ตั้งอยู่บ้านห้วยซ้อหมู่ที่ ๕ อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๓ กิโลเมตร

๓.๓. อ่างเก็บน้ำห้วยเตย ปล่อยน้ำเพื่อการเกษตรเป็นบางฤดู พืชรับน้ำได้แก่ ข้าวมีพื้นที่ประมาณ ๕๐๐ ไร่ ส่วนจะเก็บไว้ใช้ในการบริโภคในยามขาดแคลน

๓.๔. อ่างเก็บฝายน้ำ ก่อสร้างโดยกรมชลประทาน ส่วนใหญ่จะเก็บไว้ใช้ในการบริโภคในช่วงหน้าฝน จะมีการปล่อยน้ำออกมาเพื่อทำการเกษตรโดยเฉพาะข้าว มีพื้นที่ใช้ในการเกษตรประมาณ ๗๐๐ ไร่

๑.๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

อุณหภูมิเฉลี่ย ๑๐ ปี ของสถานี ตรวจอากาศอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดที่ ๓๕.๕ องศาเซลเซียสและอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดที่ ๑๐.๓ องศาเซลเซียส โดยในช่วงเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ในช่วงฤดูหนาวช่วงเดือนมกราคม อุณหภูมิต่ำสุดที่ ๘.๔ องศาเซลเซียส ซึ่งความหนาวเป็นผลต่อการปลูกพืช ทำให้พืชบางอย่างไม่เจริญงอกงาม สำหรับช่วงหน้าร้อนเดือนมีนาคม - พฤษภาคม เป็นช่วงที่มีอุณหภูมิสูง โดยเฉพาะเดือนเมษายนอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๔๐.๕ องศาเซลเซียส โดยในช่วงฤดูหนาวถึงฤดูร้อนเป็นช่วงที่มีความแตกต่างกันมาก แต่ในช่วงฤดูฝนจะมีความแตกต่างของอุณหภูมิสูงสุด - ต่ำสุดน้อยมาก

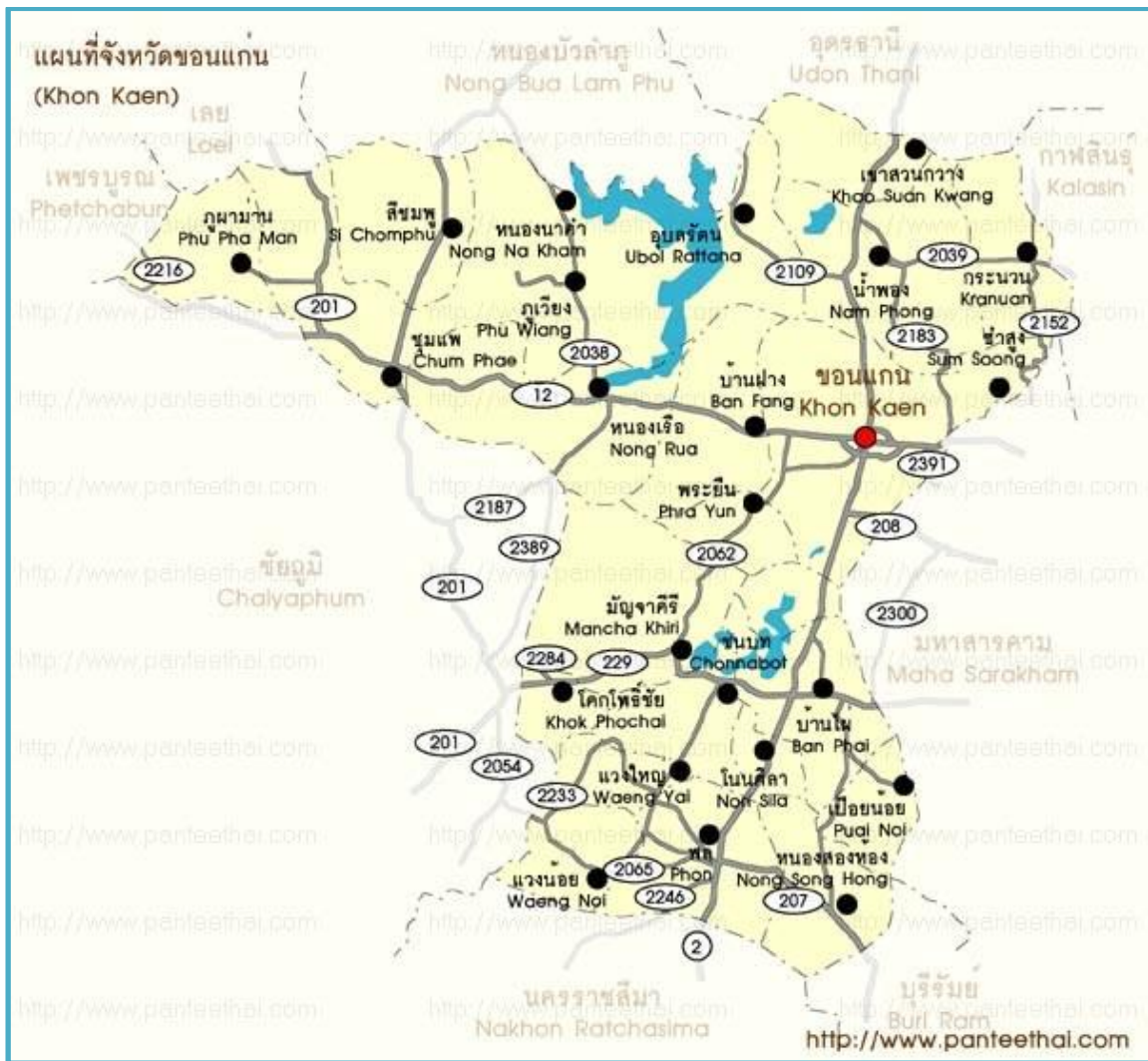
๑.๔ เส้นทางคมนาคม

๑. การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอกุฉินารายณ์กับอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดขอนแก่น มีถนนที่ใช้สัญจรติดต่อ กันคือสาย ๒๐๑ และสายหนองเขียด - วังสาว

๒. การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอกุฉินารายณ์กับอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ มีถนนที่ใช้สัญจรติดต่อ กันคือสายขอนแก่น - เชียงใหม่

๓. การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอกุฉินารายณ์กับอำเภอคอนสารจังหวัดชัยภูมิ มีถนนที่ใช้สัญจรติดต่อ กันคือสายเขินเหนือ - คอนสาร

การคมนาคมภายในอำเภอส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง คอนกรีตและถนนลูกรังเป็นส่วนน้อย

ภาพที่ ๕ เส้นทางคมนาคมอำเภอภูผาม่าน

๑.๕ สภาพเศรษฐกิจและสังคม

๑.๕.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

การประกอบอาชีพของชุมชนในอดีตเป็นการผลิตเพื่อดำรงชีวิตและบริโภค จะดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ แรงงาน และเงินทุนโดยประกอบอาชีพการทำนาเป็นหลัก รองลงมาคืออาชีพการเลี้ยงสัตว์ สภาพการผลิตในอดีตเป็นการผลิตที่อาศัยธรรมชาติและปัจจัยที่มีอยู่ในครอบครัว โดยอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียวใช้แรงงานในครอบครัว ใช้แรงงานสัตว์ ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี จึงทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำปัจจุบันการประกอบอาชีพจะเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายให้เกิดรายได้ต่อครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นแต่ก็ยังประกอบอาชีพทำนาเป็นหลักเพราะผลผลิตข้าวจากการทำนานอกจากบริโภคในครัวเรือนแล้วยังจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้อีกด้วย สภาพการผลิตจะมีการผลิตพืชหลายชนิด โดยเฉพาะพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน มีพื้นที่ปลูกเพิ่มมากขึ้น และเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้อย่างเดียว การใช้แรงงานจากสัตว์มีน้อยมาก โดยจะถูกแทนที่ด้วยแรงงานจากเครื่องจักรกลการเกษตร มีการจ้างแรงงานจากภายนอกครัวเรือน การใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น

พื้นที่อำเภอภูพาน สัตินิที่ดินทำกินของประชาชน ส่วนมากเป็นเอกสารสิทธิ์ ประเภท สปก. ๔-๐๑ และมีบางส่วนที่มีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดิน โดยมีบางส่วนของพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และเขตอุทยานแห่งชาติภูพาน ซึ่งทางราชการกำลังดำเนินการสำรวจเพื่อยืนยันแนวเขตที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน

ด้านแรงงานประชากรที่มีอายุ ๒๐- ๖๐ ปี อยู่ในกำลังแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานด้านการเกษตร ประชากรอายุระหว่าง ๒๕ - ๕๐ ปี บางส่วน ไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่ รวมทั้งแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาที่พบคือ ประชากรต้องไปทำงานนอกพื้นที่ในเมืองที่มีโรงงานอุตสาหกรรม บริษัท ห้างร้านใหญ่ ๆ เพราะในพื้นที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานเยอะ เพราะพื้นที่ส่วนมากเป็นที่อยู่อาศัย และพื้นที่การเกษตร

๑.๕.๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด

จากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่จังหวัดขอนแก่น ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๗ พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร มีแนวโน้มสูงขึ้นโดยในปี ๒๕๕๗ มีมูลค่า ๑๑,๐๘๕ ล้านบาท ซึ่งกิจกรรมที่มีมูลค่าสูง ได้แก่ เกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมนอกภาคการเกษตร ในปี ๒๕๕๗มีแนวโน้มลดลงจากปี ๒๕๕๖ และ ๒๕๕๕ โดยมีมูลค่า ๑๑๔,๖๑๓ ล้านบาทซึ่งกิจกรรมที่มีมูลค่าสูงที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรม มูลค่า ๕๒,๔๙๔ ล้านบาทรองลงมา ได้แก่ การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซม ยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน มูลค่า ๑๒,๗๙๕ ล้านบาท การศึกษามูลค่า ๑๑,๕๑๘ ล้านบาท บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ มูลค่า ๖,๙๘๕ ล้านบาท ตัวกลางทางการเงิน มูลค่า ๖,๔๗๙ ล้านบาท ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ (ปีอ้างอิง พ.ศ. ๒๕๕๕) จำแนกตามสาขาการผลิต จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๗

ที่	สาขาการผลิต	ปี(หน่วย: ล้านบาท)		
		๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗
๑	ภาคเกษตร	๑๐,๘๕๔	๑๐,๔๗๘	๑๑,๐๘๕
	- เกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้	๑๐,๑๓๒	๙,๗๕๓	๑๐,๓๘๖
	- การประมง	๖๗๔	๗๐๐	๖๑๗
๒	ภาคนอกเกษตร	๑๒๑,๓๘๐	๑๑๕,๖๘๙	๑๑๔,๖๑๓
	- การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	๘๙๓	๘๐๘	๗๓๒
	- อุตสาหกรรม	๕๔,๘๔๓	๕๐,๔๗๔	๕๒,๔๙๔
	- การไฟฟ้า แก๊ส และการประปา	๒,๘๔๙	๒,๗๔๓	๒,๘๒๒
	- การก่อสร้าง	๗,๐๕๖	๕,๖๙๓	๕,๐๕๑
	- การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	๑๒,๕๐๑	๑๒,๖๑๐	๑๒,๗๙๕
	- โรงแรมและภัตตาคาร	๒,๑๒๕	๒,๒๓๙	๒,๑๗๔
	- การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม	๔,๓๑๓	๔,๓๑๒	๔,๐๙๗
	- ตัวกลางทางการเงิน	๕,๐๓๕	๕,๙๖๒	๖,๔๗๙

- บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ	๘,๘๙๕	๘,๔๗๓	๖,๙๘๕
- การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกัน สังคมภาคบังคับ	๗,๑๓๒	๖,๑๕๘	๔,๗๔๘
- การศึกษา	๑๑,๓๓๐	๑๑,๖๓๙	๑๑,๕๑๘
- การบริการด้านสุขภาพและสังคม	๓,๖๐๔	๓,๖๒๖	๓,๖๘๒
- การให้บริการด้านชุมชน สังคมและบริการส่วนบุคคลอื่นๆ	๑,๐๓๔	๑,๐๘๘	๑,๐๘๓
- ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	๓๗๒	๒๘๖	๑๒๘
ผลต่าง (ผลรวมส่วนย่อย - ปริมาณลูกโซ่)	๘๑๖	๕๘๔	- ๒๒๑
ร้อยละของผลต่าง ต่อ ค่าปริมาณลูกโซ่	๐.๖	๐.๕	- ๐.๒
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ผลรวมส่วนย่อย)	๑๓๒,๗๘๖	๑๒๖,๕๖๓	๑๒๕,๗๙๓
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ปริมาณลูกโซ่)	๑๓๑,๙๗๐	๑๒๕,๙๗๙	๑๒๖,๐๑๔

๑.๕.๓ รายได้ของประชากรรวม รายได้ต่อหัว

ประชากรอำเภอกุฉินารายณ์ มีระดับรายได้ต่อปีเฉลี่ย ๒๐๐,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน โดยรายได้หลักมาจากการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง เป็นต้น และรายได้รองที่มาจากภาคอุตสาหกรรม และรับจ้างทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่

๑.๕.๔ จำนวนครัวเรือน แยกชายหญิง

ปี ๒๕๖๔ อำเภอกุฉินารายณ์ มีประชากร รวม ๑๙,๖๖๓ คน มีจำนวนครัวเรือน ๔,๙๖๔ ครัวเรือน เป็นชาย ๙,๘๖๔ คน เป็นหญิง ๙,๗๙๙ คน ครัวเรือนมีสมาชิกเฉลี่ยจำนวน ๓.๙๖ คน

ตารางที่ ๓ ข้อมูลประชากรแยกชายหญิง และจำนวนครัวเรือน อำเภอกุฉินารายณ์ ปี ๒๕๖๔

หมู่ที่	จำนวนครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
นาฝาย	๘๐๔	๑,๒๖๑	๑,๒๘๕	๒,๕๔๖
โนนคอม	๗๔๒	๑,๒๐๖	๑,๑๗๙	๒,๓๘๕
กุฉินารายณ์	๑,๑๐๔	๑,๕๖๕	๑,๕๕๖	๓,๑๒๑
วังสาว	๗๘๘	๒,๑๒๒	๒,๐๘๐	๔,๒๐๒
ห้วยม่วง	๑,๕๒๖	๓,๗๑๐	๓,๖๙๙	๗,๔๐๙
รวม	๔,๙๖๔	๙,๘๖๔	๙,๗๙๙	๑๙,๖๖๓

ที่มา: ระบบสถิติทางการทะเบียน, ๒๕๖๔

๑.๕.๕ การศึกษา

อำเภอกุฉินารายณ์ มีสถานศึกษา ๒๖ แห่ง แยกเป็น โรงเรียนมัธยมศึกษา ๑ แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส ๕ แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา ๑๒ แห่ง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ๑ แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๗ แห่ง คือ

ตารางที่ ๔ แสดงข้อมูลสถานศึกษาในอำเภอกุฉินารายณ์

ลำดับ	สถานศึกษา	ที่ตั้งสถานศึกษา
๑	โรงเรียนกุฉินารายณ์	ต.กุฉินารายณ์
๒	โรงเรียนบ้านสองคอน	ต.นาฝาย
๓	โรงเรียนนาฝายวิทยา	ต.นาฝาย
๔	โรงเรียนบ้านสะแกเครือ	ต.นาฝาย
๕	โรงเรียนบ้านโนนสว่างท่ากระป้อ	ต.กุฉินารายณ์
๖	โรงเรียนบ้านน้ำชำ	ต.กุฉินารายณ์
๗	โรงเรียนบ้านสว่างโนนสูง	ต.กุฉินารายณ์
๘	โรงเรียนอนุบาลบ้านปิ่นรัก	ต.กุฉินารายณ์
๙	โรงเรียนหนองแห้ววังมนศึกษา	ต.วังสาว
๑๐	โรงเรียนบ้านเขาวง	ต.วังสาว
๑๑	โรงเรียนบ้านวังสาว	ต.วังสาว
๑๒	โรงเรียนบ้านทรัพย์สมบูรณ์	ต.ห้วยม่วง
๑๓	โรงเรียนชีพอนุสรณ์	ต.ห้วยม่วง
๑๔	โรงเรียนบ้านชำภูทอง	ต.ห้วยม่วง
๑๕	โรงเรียนบ้านโนนคอม	ต.โนนคอม
๑๖	โรงเรียนบ้านปากกล้วย	ต.โนนคอม
๑๗	โรงเรียนบ้านเขาวงสาขาดงสะคร่านตาดฟ้า	ต.วังสาว
๑๘	โรงเรียนหทัยกิจคริสเตียน	ต.กุฉินารายณ์
๑๙	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ต.กุฉินารายณ์
๒๐	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังสาว	ต.วังสาว

๒๑	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนหนองจาน	ต.ห้วยม่วง
๒๒	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสว่างโนนสูง	ต.ภูผาม่าน
๒๓	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสามัคคีธรรม	ต.นาฝาย
๒๔	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดเฉลียงทอง	ต.โนนคอม
๒๕	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านนาน้ำชา	ต.ภูผาม่าน
๒๖	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลวัดท่ากระเปือ	ต.ภูผาม่าน

๑.๕.๖ สาธารณสุข

อำเภอภูผาม่าน มีหน่วยงานสาธารณสุข ๖ แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลประจำอำเภอ ๑ แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ๕ แห่ง

๑. โรงพยาบาลภูผาม่าน
๒. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังสวาบ
๓. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยม่วง
๔. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโนนคอม
๕. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาฝาย
๖. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงสะคร่าน

๑.๕.๗ ประเพณีและวัฒนธรรม

๑. ประเพณีฮีต ๑๒ ครอง ๑๔

ประชากรอำเภอภูผาม่าน นับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งามปฏิบัติสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ชาวอีสานเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ซึ่งงานบุญที่ถือปฏิบัติกันอยู่ เช่น บุญข้าวจี บุญผะเหวด บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟบุญเบิกบ้าน การทอดเทียนพรรษา บุญข้าวกระยาสาทร บุญกฐิน บุญผ้าป่า เป็นต้นบุญประเพณีที่ชาวบ้านเรียกว่า ฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ โดย ฮีต ๑๒ คือ ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี

- **เดือนอ้ายบุญเข้ากรรม** เป็นกิจกรรมของสงฆ์ เรียกว่า เข้าปริวาสกรรมหลังจากออกพรรษาเสร็จแล้วโดยให้พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติ (กระทำความผิด) สงฆ์ที่เสสได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์เพื่อเป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน แล้วปรับตัวประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระวินัย

- **เดือนยี่ทำบุญคูณลาน**(คุ้มข้าวใหญ่) ในพิธีนี้จะมีการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ชาวบ้าน ลานข้าวที่นาและตอข้าวบริเวณใกล้ลานข้าวถือว่าเป็นสิริมงคล ทำให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์เจ้าของนาจะอยู่เป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าจะงอกงามและได้ผลดีในปีต่อไป เมื่อเสร็จพิธีทำบุญคูณลานข้าวแล้ว ชาวบ้านจึงจะขนข้าวใส่ยุ้งและเชิญขวัญข้าว คือพระแม่โพสพไปยังยุ้งข้าว และทำพิธีสู่ขวัญกับสู่ข้าวแล้ว (ยุ้ง) ข้าวเพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

- **เดือนสาม บุญข้าวจี** เป็นการทำบุญในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้าตอนค่ำจะมีการเวียนเทียนรอบพระอุโบสถชาวบ้านจัดเตรียมข้าวจีแล้วนำไปถวายพระภิกษุสามเณรที่วัดเมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการฝังเทศน์ฉลองข้าวจีและรับพร มูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวจีซึ่ง

เป็นอาหารที่คนยากจนกินเป็นประจำ ไปถวายพระพุทธเจ้า พลังคิดว่าขนมแบ่งข้าวจีเป็นเพียงขนมของทาสที่ต่ำต้อยพระพุทธองค์คงไม่ฉันซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหยั่งรู้จิตใจของนางจึงทรงฉันแบ่งข้าวจีต่อหน้าทำให้เกิดความปิติดีใจ ครั้นตายไปก็จะได้ขึ้นสวรรค์ชาวอีสานจึงได้แบบอย่างในการทำแบ่งข้าวจีทำบุญข้าวจีถวายพระมาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน

- **เดือนสี่ บุญผะเหวด**(บุญพระเวสสันดรหรือบุญมหาชาติ) คำนี้ออกเสียงว่า ผะเหวดเป็นสำเนียงของชาวอีสานที่มาจากคำว่า พระเวส ซึ่งหมายถึงพระเวสสันดร การทำบุญผะเหวดเป็นการทำบุญและฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีจำนวน ๑๓ กัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระเวสสันดรผู้ซึ่งบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ด้วยการให้ทานหรือทานบารมีในชาติสุดท้ายก่อนที่จะมาเสวยชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าบุญผะเหวดเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน นิยมทำกันทุกหมู่บ้านด้วยความเชื่อว่าหากได้ฟังเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์จบภายในวันเดียวอาานิสงส์จะดลบันดาลให้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอาริยมตไตรย ซึ่งเป็นยุคแห่งความสุขความสมบูรณ์ตามพุทธคติที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล

- **เดือนห้า บุญสงกรานต์**(บุญสงกรานต์) เป็นการทำบุญวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณนิยมทำในเดือนห้าเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๓ เมษายนถึงวันที่ ๑๕ เมษายน คำว่า สงกรานต์เป็นคำสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไป ในที่นี้ หมายถึงพระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศีหนึ่ง เป็นเดือนที่เริ่มต้นปีใหม่การทำบุญสงกรานต์จะมีพิธีสงฆ์พระพุทธรูป พระสงฆ์ ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ นอกจากนี้ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรก่อนพระเจดีย์ทรายและมีการละเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนานนานตลอดทั้งวัน

- **เดือนหก บุญบั้งไฟ** เป็นงานสำคัญของชาวอีสานก่อนลงมือทำนาด้วยความเชื่อว่าเป็นการขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ในงานจะมีการแห่บั้งไฟ และจุดบั้งไฟ เพราะเชื่อว่าเป็นการส่งสัญญาณขึ้นไปบอกพญาแถน ให้ส่งน้ำฝนลงมาระหว่างที่มีการจุดบั้งไฟชาวบ้านจะมีการเชื้ออย่างสนุกสนานการทำบุญบั้งไฟนับเป็นการชุมนุมที่สำคัญของคนในท้องถิ่นที่มาร่วมงานบุญกันอย่างสนุกสนานเต็มที่มีการนำสัญลักษณ์ทางเพศมาล้อเลียนในขบวนแห่บั้งไฟ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องหยาบคายการทำบุญบั้งไฟนี้ บางทีจะตรงกับประเพณีบุญวันวิสาขบูชาด้วย

- **เดือนเจ็ด บุญเบิกบ้าน** เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีเป็นเสนียดจัญไรอันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่บ้านเมืองเป็นการปิดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากหมู่บ้านชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารมาตักบาตรที่ศาลากลางบ้านและสวดมนต์ตอนเย็น ตอนเช้าตักบาตรรดน้ำมนต์

- **เดือนแปด บุญเข้าพรรษา** การเข้าพรรษาเป็นกิจของภิกษุสามเณรที่จะต้องอยู่เป็นประจำในวัดใดวัดหนึ่งตลอด ๓ เดือน กำหนดเอาตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรไปพักแรมคืนที่อื่น มีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการฟังธรรมเทศนาชาวบ้านจะหล่อเทียนขนาดใหญ่ถวายวัดเป็นพุทธบูชาและเก็บไว้ตลอดพรรษาการทำเทียนถวายวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา มีความเชื่อแต่โบราณว่าหากใครทำเทียนไปถวายวัด เมื่อเกิดชาติใหม่ ผู้นั้นจะได้เสวยสุขหากมีได้ขึ้นสวรรค์แต่เกิดบนโลกมนุษย์ผู้นั้นจะมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาไหวพริบเป็นเลิศประดุจแสงเทียนอันสว่างไสว

- **เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน** เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อถึงวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๙ ชาวบ้านจากกันทำข้าวปลาอาหารคาวหวานพร้อมหมากพลูตั้งแต่เช้ามืดห่อใส่ใบตอง เรียกว่าข้าวประดับดิน นำไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ในบริเวณวัดเพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นมากิน เพราะเชื่อว่าในช่วงเดือนเก้าผู้ที่ล่วงลับแล้วจะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้ในพิธีบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านจะวางข้าวประดับดินไว้พร้อมจุดเทียนบอกกล่าวให้มารับเอาอาหารและส่วนบุญนี้ จากนั้น

ชาวบ้านจะเอาอาหารไปทำบุญตักบาตรถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร สมาทานศีลฟังเทศน์และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

- **เดือนสิบ บุญข้าวสาก**(กระยาสารท) เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย โดยมีการทำสากให้พระจับเพื่อที่จะได้ถวายของตามสากนั้น เป็นการทำบุญที่ต่อเนื่องจากพิธีในเดือนเก้าเพราะถือว่าเป็นการทำบุญส่งล่วงลับไปแล้วที่ได้ออกมาท่องเที่ยว ให้กลับสู่แดนของตนในเดือนสิบนี้ชาวบ้านจะนำห่อข้าวสาก(ข้าวเปลือกเหนียวมาคั่ว เพื่อให้ข้าวเหนียวแตกออกเป็นสีขาว แล้วคลุกน้ำตาลและมะพร้าว)ไปวางไว้บริเวณวัดพร้อมจุดเทียนและบอกให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว มารับอาหารและผลบุญที่อุทิศให้

- **เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา** จัดทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑เป็นการทำบุญที่สืบเนื่องมาจากบุญเข้าพรรษาในเดือนแปดที่พระภิกษุสามเณรได้เข้าพรรษาเป็นเวลานานถึง ๓เดือน ดังนั้น ในวันที่ครบกำหนดพระภิกษุสามเณรเหล่านั้นจะมารวมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณาวันนี้เป็นวันที่ภิกษุสามเณรมีโอกาสมาชุมนุมกันอย่างพร้อมเพรียงกันทั่วชาวบ้านถือว่าเป็นวันสำคัญและเป็นระยะที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำนาไร่อาการในช่วงนี้จะเย็นสบายจึงถือโอกาสมาร่วมกันทำบุญมีการตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการกวนข้าวทิพย์ถวายรับศีลสวดมนต์ฟังเทศน์และถวายผ้าจ่านำพรรษาดอนคำจะมีการจุดประทีปโคมไฟในบริเวณวัดและหน้าบ้านบางท้องถิ่นอยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำจะมีการไหลเรือไฟ (ล่องเฮือไฟ) เพื่อเป็นการบูชาการระแม่คงคาบางแห่งมีการแข่งเรือยาวเพื่อความสนุกสนานและสามัคคีร่วมกันในงานอีกด้วย

- **เดือนสิบสอง บุญกฐิน** เป็นการถวายผ้าจีวรแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบ ๓เดือนงานบุญนี้มีระยะเวลาทำตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒มูลเหตุที่มีการทำบุญกฐินนั้น มีเรื่องเล่าว่ามีพระภิกษุจำนวนหนึ่งได้เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้าระหว่างการเดินทางนั้นยังเป็นช่วงหน้าฝนและระยะทางไกลจึงทำให้ผ้าจีวรของพระภิกษุเหล่านั้นเปียกน้ำเปรอะเปื้อนโคลนไม่สามารถหาผ้าผืนเปลี่ยนได้พระพุทธเจ้าได้เห็นถึงความยากลำบากนั้นจึงมีพุทธบัญญัติให้ภิกษุแสวงหาผ้าและรับผ้านกฐินได้ เป็นเวลาหนึ่งเดือนหลังออกพรรษาวัดบ้านจึงได้จัดผ้าจีวรนำมาถวายพระภิกษุในช่วงเวลาดังกล่าวจนกลายเป็นประเพณีทำบุญกฐินมาจวบจนปัจจุบันก่อนการทำกฐินเจ้าภาพจะต้องจองวัดและกำหนดวันทอดกฐินล่วงหน้าเตรียมผ้าไตรจีวรพร้อมอัฐบริวารและเครื่องไทยทาน มีการบอกบุญแก่ญาติมิตรตอนเช้าในพิธีจะแห่ขบวนกฐินเพื่อนำไปทอดที่วัด และแห่กฐินเวียนประทักษิณรอบอุโบสถ ๓รอบ จึงทำพิธีถวายผ้านกฐินจากปูมฝ่ายจนสามารถนำไปทอดให้เสร็จภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาเริ่มทำเชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าอย่างอื่น

ครอง ๑๔ คือแนวทางหรือข้อวัตรที่ประชาชนทั่วไปตลอดจนผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ๑๔ข้อเป็นจารีตประเพณีและทำนองคลองธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของบ้านเมืองซึ่งอาจสรุปได้๓ประการคือสำหรับพระมหากษัตริย์และผู้ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ สำหรับพระสงฆ์องค์เจ้า และสำหรับบุคคลธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติในส่วนที่ชาวบ้านถือปฏิบัติต่อตัวเองและชาวบ้าน มีดังนี้

- ๑) เมื่อได้ข่าวใหม่หรือผลหมากรากไม้ ให้บริจาคแก่ผู้มีศีลแล้วตนเองจึงบริโภคและให้ญาติพี่น้องด้วยกัน
- ๒) อย่ามีความโลภ อย่าใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย อย่ากล่าวคำหยาบ
- ๓) ให้ทำศาลพระภูมิไว้บริเวณบ้านของตนเองเพื่อบูชา
- ๔) ให้ล้างเท้าก่อนขึ้นบ้าน
- ๕) เมื่อถึงวัน ๗, ๘ ค่ำ ๑๔, ๑๕ ค่ำ ให้สมமாக่อนเส้า สมมาแม่ขึ้นบันได สมมาผัดทุเหือน
- ๖) ให้ล้างเท้าก่อนนอนเวลากลางคืน
- ๗) ถึงวันศีลให้เอาดอกไม้ ธูปเทียน สมมาผัว และให้เอาธูปเทียนถวายพระ

- ๘) ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็ญ (แรม ๑๔ค่ำ, ขึ้น ๑๕ค่ำ) ให้มีมนต์พระมาสวดมนต์บ้านหรือใส่บาตร
- ๙) เมื่อพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ให้มีขันข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องอัฐบริขารไปถวายพระ
- ๑๐) เมื่อเห็นพระภิกษุเดินผ่านให้นั่งลงแล้วยกมือไหว้ แล้วค่อยเจรจา
- ๑๑) อย่าเหยียบเงาพระภิกษุ ผู้ถือศีลบริสุทธิ์ (อย่าหมิ่นประมาทพระ)
- ๑๒) อย่าเอาอาหารที่กินแล้วไปให้พระภิกษุ รวมถึงสามเณรด้วย
- ๑๓) อย่าเสพเมถุนในวันศีล วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา
- ๑๔) เมื่อมีพระมาบิณฑบาตอย่าให้พระคอย เวลาใส่บาตรอย่าให้มือแตะบาตร ภิกษุหรือสามเณรห้ามใส่รองเท้า ห้ามกางร่ม ห้ามเอาผ้าปิดหัวเวลาใส่บาตร

ความเชื่อ

การถือฤกษ์ยามในการปลูกเรือน ในเดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เดือนเก้า เดือนสิบสอง ถือว่าเป็นฤกษ์ที่ดีในการปลูกเรือน โดยเฉพาะในเดือนหกและเดือนเก้า

ปลูกต้นไม้มงคล ในภาคอีสานถือว่าต้นไม้เป็นมงคลอย่างหนึ่ง หากปลูกให้ถูกทิศทางจะเกิดความสุขความเจริญ คตินี้ปรากฏในภาคกลางเช่นเดียวกัน ต้นไม้มงคลตามทิศของภาคอีสาน มีดังนี้

ทิศบูรพา - ปลูกกุ่ม ก่าม กระถิน มะพร้าว หมาก พลุ

ทิศอาคเนย์ - ปลูกต้นยอ

ทิศทักษิณ - ปลูกมะม่วงมะเฟือง มะไฟ

ทิศเหนือ - ปลูกต้นคูณ สะเดา ขนุน

ทิศปัจฉิม - ปลูกมะขาม มะยม

ทิศพายัพ - ปลูกมะกรูดมะนาว

ทิศอุดร - ปลูกต้นหมากต้น(พุทรา)

ทิศอีสาน - ปลูกดอกกรัก ต้นแพง

ภูติ วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปูตา เจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งถ้ามีการเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุชาวบ้านจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เกิดจากผีเข้า ผิดผี หรือไม่ก็ลบลู่เจ้าที่เจ้าทาง จะต้องหาผู้เฒ่าผู้แก่ไปขอขมา เป็นต้น

ผีตาแฮก ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีเฝ้าไร่นาเมื่อชาวบ้านเข้าหักไร่ถางพง เพื่อแปรสภาพที่ดินไปเป็น ที่นาพวกเขาจะทำพิธีเชิญผีตาแฮกตนหนึ่งมาเป็นผู้เฝ้ารักษาที่นาและข้าวกล้าแต่ละปีเจ้าของนา จะต้องทำพิธีเช่นสังเวยก่อนลงไถนา และเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วจะต้องแบ่งข้าวสีเกวียน (จำลอง เล็กๆ) ให้แก่ผีตาแฮกด้วย

คะลำ เป็นสิ่งต้องห้ามที่ทำลงไปแล้วไม่ดีไม่งาม เกิดโทษภัยเกิดเสนียดจัญไรแก่ตนและผู้อื่น เช่น

- หลงยินเยี้ยว คะลำ (ห้ามผู้หลงยินเยี้ยว)
- ย่างข้ามพาข้าว คะลำ (ห้ามเดินลัดวงอาหาร)
- นั่งตันประตู นั่งตันขันได่ นั่งหมอน นั่งกลางผู้เฒ่า คะลำ
- นอนหันหัวไปทางตาเว็นตก คะลำ (ห้ามนอนหันหัวไปทางทิศตะวันตกเพราะทิศตะวันตกเป็นทิศที่ให้ผีหรือคนตายนอนหันหัวไป)
- ไทเหือนเดียวกันกินบ่พร้อมกัน ผู้น้อยกินก่อนผู้ใหญ่ เมียกินก่อนผัว คะลำ

- นุ่งห่มผ้าทางกลับ – ใช้ดินเชี่ยเสื่อผ้า คละำ
- ผัวเมียผัดกัน ช่มเหงกัน ด่าป้อยญาติกัน คละำ

๒. ประเพณีตรุษไท

ประเพณีตรุษไท เป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณที่ถือปฏิบัติทั้งทางราชการและประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นการทำบุญเฉลิมฉลองส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ตามแบบโบราณ เนื่องจากไทยกำหนดเปลี่ยนปีทางจันทรคติ ดังนั้นจึงถือวันสิ้นเดือนสี่เป็นปีเก่า วันขึ้นเดือนห้าเป็นวันขึ้นปีใหม่ จึงมีการทำบุญ และการละเล่นเพื่อแสดงความยินดี ร่าเริง เฉลิมฉลองด้วยการกิน การดื่ม การเที่ยว การละเล่น

ส่วนทางราชการเรียกพิธีตรุษนี้ว่า พระราชพิธีสมโภชฉัตร เป็นพระราชพิธีที่กระทำเพื่อจะได้เป็นสวัสดิมงคลแก่พระนคร พระเจ้าแผ่นดิน และพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการฝ่ายหน้า ข้าราชการฝ่ายใน ตลอดจนราษฎร ประเพณีตรุษไทภูพานเป็นประเพณีที่ได้รับแบบอย่างมาจากบรรพบุรุษคือ หมิ่นหฺร่าม (ภูม) เดิมเป็นชาวนครไทย ได้พาสมรรคพรรคพวกอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบเมืองคอนสาร (อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ) เมื่อประมาณต้นรัชกาลที่ ๑ หลังจากตั้งบ้านเรือนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ท่านจึงได้นำจาริตประเพณีที่เคยปฏิบัติที่บ้านเดิมของท่านนำมาปฏิบัติด้วย นั่นคือประเพณีเลี้ยงเดือน ประเพณีเลี้ยงปี และประเพณีตรุษไท สำหรับบ้านโนนคอม บ้านเขิน ชาวบ้านเป็นชาวคอนสารที่อพยพมาทำนาทำไร่แต่ไม่กลับบ้านเดิม จึงขยายเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ในเวลาต่อมา

ตรุษ แปลว่า ตัดหรือขาด คือตัดปี ขาดปีหรือสิ้นปี หมายถึงวันสิ้นปีผ่านไปแล้ว ซึ่งเดิมกำหนดวันสิ้นปีคือวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสี่ และกำหนดเอาวันขึ้นหนึ่งค่ำเดือนห้าเป็นวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งเป็นการนับวัน นับเดือนทางจันทรคติ ซึ่งเป็นการถือคติของพราหมณ์ การทำบุญในวันสิ้นปีเนื่องในพิธีตรุษนี้นับได้ว่าเป็นประเพณีที่มีมาช้านาน เป็นประเพณีที่ถือว่าเป็นนักขัตฤกษ์ใหญ่สำหรับพระมหากษัตริย์ตลอดจนชาวบ้านทั่วไป มีพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ถึงสามวันคือ วันแรม ๑๔ วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสี่ และขึ้นหนึ่งค่ำ เดือนห้า มีการสวดอาถรรพ์ภูมสูตร เพื่อเป็นการระงับอันตรายแก่หมู่บ้านทั้งหลาย และเป็นการแผ่ส่วนกุศลให้แก่เทพยดาอารักษ์ ยักษ์นาค กุมภัณฑ์ อมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายขอให้อยู่เย็นเป็นสุขนอกจากนี้ยังมีการยิงปืนเพื่อขู่ผีให้กลัวด้วย ส่วนชาวบ้านที่ไม่มีปืนจะใช้วิธีใช้ไม้เคาะกันให้เกิดเสียงดัง

ตอนเช้าวันแรม ๑๕ ค่ำเดือนสี่ ซึ่งถือว่าเป็นวันสุดท้ายของปีเก่า ชาวบ้านจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่ที่ดีคิดว่าสวยงามที่สุดพากันนำข้าวปลาอาหารไปถวายพระและอุทิศส่วนกุศลหาบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว และนอกจากนี้ยังเป็นโอกาสที่จะได้ขอพรจากญาติผู้ใหญ่ภายในหมู่บ้านที่ไปร่วมทำบุญที่วัดในเช้าวันนี้ นอกจากการทำบุญและขอพรแล้วยังมีการละเล่นเพื่อความสนุกสนานและเป็นการแสดงถึงความเคารพต่อผีเจ้าผีนายด้วย เนื่องจากในตลอดเวลาหนึ่งปีที่ผ่านมา ทุกคนทุกคนคร่ำครวญต่างก็ออกไปประกอบอาชีพตามไร่ ตามนาหรือต่างถิ่น เมื่อถึงกำหนดวันตรุษไทภูพานทุกคนจะกลับบ้านเกิดของตนเอง สาเหตุที่เวลาไปทำนา ทำไร่ ต้องอพยพครอบครัวไปด้วยเนื่องมาจากสภาพพื้นที่อำเภอภูพานและอำเภอคอนสารเต็มไปด้วยป่าไม้นานาชนิดและมีภูเขามากจะมีเพียงแม่น้ำเขิน เป็นเส้นแบ่งเขตแดนในการกลับบ้านบ้านในครั้งนี้จึงมีการเฉลิมฉลองด้วยการดื่ม การกิน การเล่น ซึ่งทุกคนคร่ำครวญจะจัดเตรียมข้าวปลาอาหารและขนมต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนมากสำหรับเก็บไว้เลี้ยงแขกที่จะมาเยี่ยมเยือน

ประเพณีตรุษไทใหญ่มำนนอกจากจะเป็นประเพณีที่แสดงออกถึงความยินดีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษทั้งที่มีชีวิตและที่ตายไปแล้ว ยังเป็นประเพณีที่แสดงถึงการเคารพบูชา ผีเจ้านายอีกด้วย จากการศึกษาภาคสนามคนเฒ่าคนแก่เล่าสืบต่อกันมาว่า เจ้านายที่ปกครองรักษาชาวไทใหญ่มำนมี ๔ พระองค์ คือ

๑. เจ้าโก้ม หรือ ท้าวโก้ม
๒. เจ้าเพี้ยวัง เป็นพระอนุชาของเจ้าโก้ม
๓. เจ้าดอกไม้
๔. เจ้าสุขเกษม

ทั้งสี่พระองค์นี้ท่านว่ามาจากนครเวียง หรือเวียงจันทน์ มาเข้าทรงครั้งแรกเข้าทรงร่างของพ่อยวม และแม่บัว ทั้งสองท่านนี้เดิมเป็นชาวนครไทย จังหวัดพิษณุโลกซึ่งอพยพมาอยู่ที่บ้านเซิน แขวงเมืองภูเวียง เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๓๘๐ ส่วนแม่บัวเป็นผู้ถือเจ้าเข้าทรง เจ้าผู้เข้าทรงชื่อว่าเจ้าโก้ม เจ้าผู้ถือถือว่าเป็นใหญ่กว่าทุกพระองค์ การเข้าทรงของเจ้านายทั้งสี่พระองค์นี้คนเฒ่าคนแก่เล่าสืบต่อกันมาว่าคนที่ถูกเลือกเป็นร่างทรงนั้นจะเป็นคนที่มีผมมวกมิกกลิ่นหอม หรือเกษามิกกลิ่นหอม และมักจะเลือกเข้าทรงในร่างทรงที่เป็นหญิงจะไม่เข้าทรงร่างทรงที่เป็นผู้ชาย สิ่งของที่ใช้จัดเลี้ยงผีเจ้านายประกอบด้วยเครื่องบูชา เครื่องสังเวย อันประกอบด้วย ข้าวปลา อาหารคาว หวานต่าง ๆ และสัตว์พาหนะซึ่งได้แก่ช้าง หรือม้าซึ่งทำด้วยไม้ทาด้วยสีขาวสำหรับไว้ให้เจ้านายทั้งสี่พระองค์ใช้ทรงในการเดินทางไประหว่างหมู่บ้านกับนครเวียงจันทน์บ้านเดิมของท่าน ข้าว ปลา อาหาร ที่จัดใช้ในครั้งนี้เป็นข้าว ปลา อาหารที่จัดเตรียมสำหรับใช้ในงานประเพณีตรุษไทใหญ่มำนทั้งสิ้น ส่วนสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมเป็นศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน หรือที่เรียกว่าหอ หรือโฮง ซึ่งชาวบ้านได้อัญเชิญท่านทรงประทับ เมื่อร่างทรงคนเดิมเสียชีวิตเจ้านายเหล่านี้ก็จะหาร่างทรงคนใหม่ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีผมหอม หรือมีเกษามิกกลิ่นหอม เมื่อถึงกำหนดเวลาเลี้ยงเดือน เลี้ยงปี ผีเจ้านายก็จะเข้าทรงร่างทรงของท่านทันที และชาวบ้านจะได้สอบถามถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งคำพยากรณ์ประจำหมู่บ้านด้วย หากเมื่อใดที่ชาวบ้านต้องการบวชบาลศาลกล่าวต่อท่าน เช่น ลูกหลานจะเดินทางไปประกอบอาชีพหรือไปทำมาหากินหรือลูกชายถูกเกณฑ์ทหาร ก็นำดอกไม้ธูปเทียน เครื่องสังเวย แล้วไปขอพรจากเจ้านายทั้งสี่พระองค์ เพื่อให้ท่านปกปักรักษา ช่วยป้องกันอันตรายอันจะเกิดแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อให้พบกับความปลอดภัยและกลับมาบ้านเดิมโดยสวัสดิภาพและอีกประการหนึ่งเพื่อช่วยปกปักรักษาบ้านเมืองให้ประสบแต่ความสุข ความเจริญ และนอกจากนี้ยังเป็นการบูชาเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่บ้านเมือง ทำให้บ้านเมืองสงบสุข ปราศจากเภทภัย พยาธิ และอันตรายทั้งหลายทั้งปวงไม่มากล้ำกราย เมื่อถึงกำหนดกลับมาบ้านและอยู่รอดปลอดภัยหรือหายจากอาการเจ็บป่วย ปลอดภัยจากการไปเป็นทหาร หรือปลอดภัยกลับจากไร่นา เมื่อกลับมาแล้วจะทำเครื่องสังเวย ดอกไม้ธูปเทียนไปเซ่นไหว้แก่บนก่อน แล้วในประเพณีตรุษไทใหญ่มำนก็จะทำการสังเวยรวมกันทั้งหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง โดยมีเจ้าจำเป็นตัวแทนในการนำเครื่องสังเวยไปถวาย ซึ่งจะจัดเก็บเครื่องสังเวย ดอกไม้ ธูปเทียน ตามบ้านต่าง ๆ ในตอนเย็นของวันแรม ๑๔ ค่ำเดือนสี่ แล้วนำไปถวายท่านในตอนเช้ามืด ในวันแรม ๑๕ ค่ำเดือนสี่และบอกกล่าวเรื่องราวต่าง ๆ ต่อท่านก่อนที่จะมาร่วมพิธีที่วัด

ดังนั้น ประเพณีตรุษไทใหญ่มำน จึงเป็นประเพณีที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่แบบโบราณ และนอกจากนี้ยังเป็นการแสดงความเคารพต่อผีเจ้านายและเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรอีกด้วย

๑.๕.๘ องค์กร/สถาบันต่าง ๆ

อำเภอกุฉินารายณ์มีสถาบันเกษตรกร ที่มีบทบาทในการประกอบอาชีพการเกษตรและการดำรงชีวิตของเกษตรกรซึ่งการดำเนินการด้านสถาบันเกษตรกรมีอยู่หลายกลุ่มโดยมีหน่วยงานของทางราชการเป็นผู้สนับสนุนได้แก่วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มส่งเสริมอาชีพ และกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่

๑. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ๒ กลุ่ม
๒. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๑๑๕ กลุ่ม
๓. กลุ่มแปลงใหญ่ ๑๐ กลุ่ม

๑.๖ การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used)

๑.๖.๑ ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหลัก ๆ เช่น ภาคเกษตร อุตสาหกรรม ชุมชน เมืองที่อยู่อาศัยแยกตามเขตการปกครองย่อย

จากการสำรวจและวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินพบว่าในอำเภอกุฉินารายณ์ สามารถจำแนกการใช้ที่ดินได้เป็น ๘ ประเภท คือ พื้นที่ไร่ ๑๕,๔๙๑ ไร่ ที่สวน ๒,๓๒๑ ไร่ ที่ทำนา ๑๖,๑๙๐.๕๐ ไร่ ที่เลี้ยงสัตว์ ๓๔๐ ไร่ ที่อยู่อาศัย ๔,๕๓๐.๕๐ ไร่ ที่ป่า ๗๘,๕๘๗ ไร่ ที่สาธารณะ ๓๐๐ ไร่ ที่อื่น ๆ ๑๒๐ ไร่

ตารางที่ ๕ สภาพการใช้ที่ดินอำเภอกุฉินารายณ์

ที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
๑	พืชไร่	๑๕,๔๙๑	๑๓.๑๔
๒	พื้นที่สวน	๒,๓๒๑	๑.๙๗
๓	พื้นที่ทำนา	๑๖,๑๙๐.๕๐	๑๓.๗๓
๔	พื้นที่เลี้ยงสัตว์	๓๔๐	๐.๒๘
๕	พื้นที่ชุมชน	๔,๕๓๐.๕๐	๓.๘๔
๖	พื้นที่ป่า	๗๘,๕๘๗	๖๖.๖๗
๗	พื้นที่สาธารณะ	๓๐๐	๐.๒๕
๘	อื่น ๆ	๑๒๐	๐.๑๐
รวม		๑๑๗,๘๘๐	๑๐๐

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอภูพาน

๒.๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ

๒.๑.๑ เกษตรกรและองค์การเกษตรกร

๑) เกษตรกร

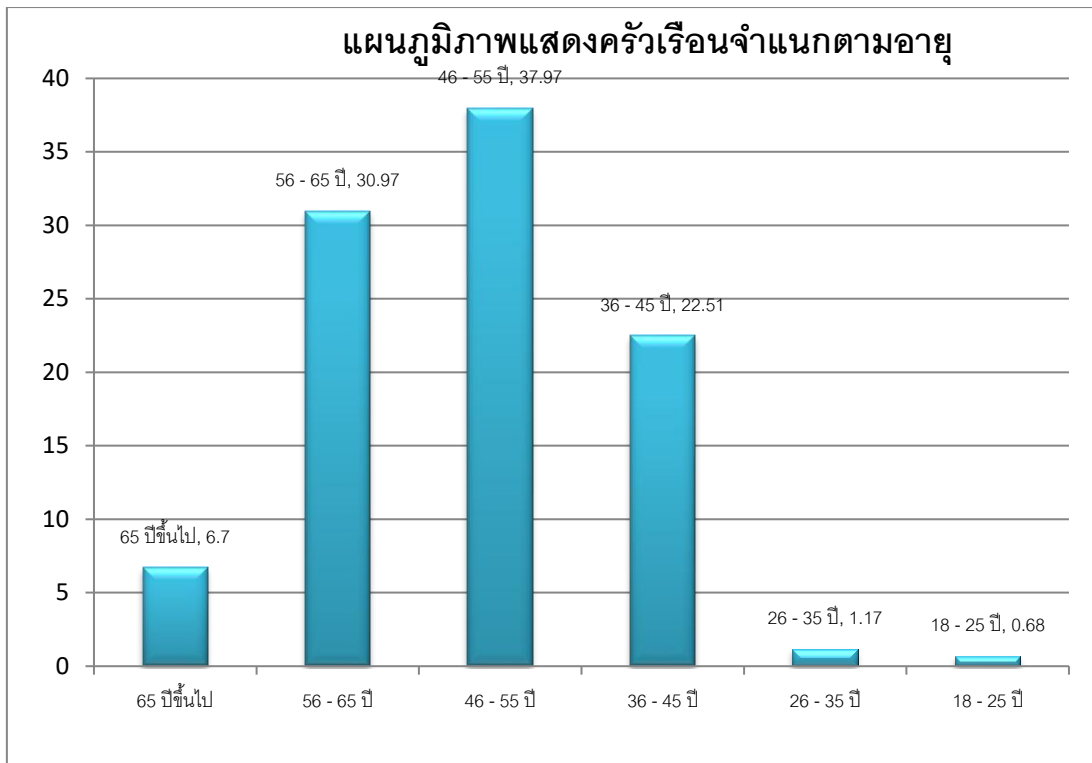
(๑) ครัวเรือนเกษตรกร

อำเภอภูพาน มีครัวเรือนเกษตรกร จำนวน ๓,๖๗๔ ครัวเรือน โดยหัวหน้าครัวเรือน เกษตรอายุระหว่าง ๔๖ - ๕๕ ปี จำนวน ๑,๓๙๕ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๙๗ รองลงมา อายุระหว่าง ๕๖ - ๖๕ ปี จำนวน ๑,๑๓๘ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙๗ และอายุระหว่าง ๓๖ - ๔๕ ปี ขึ้นไป จำนวน ๘๒๗ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๖ แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ อำเภอภูพาน

ช่วงอายุ (ปี)	ครัวเรือน	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๒๔๖	๖.๗๐
๕๖ - ๖๕ ปี	๑,๑๓๘	๓๐.๙๗
๔๖ - ๕๕ ปี	๑,๓๙๕	๓๗.๙๗
๓๖ - ๔๕ ปี	๘๒๗	๒๒.๕๑
๒๖ - ๓๕ ปี	๔๓	๑.๑๗
๑๘ - ๒๕ ปี	๒๕	๐.๖๘
รวม	๓,๖๗๔	๑๐๐.๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕

ภาพที่ ๖ แสดงหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ อำเภอดงหลวง
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอดงหลวง, ๒๕๖๕)

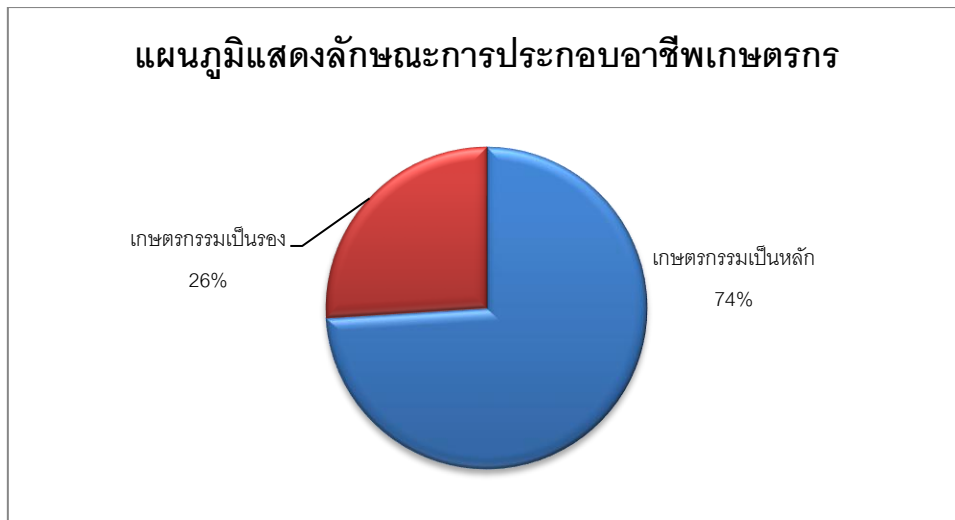
(๒) ลักษณะการประกอบอาชีพ

อำเภอดงหลวงมีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จำนวน ๓,๖๗๔ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๐๑ และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง ๑,๒๙๐ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๙๙

ตารางที่ ๗ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรอำเภอดงหลวง

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๓,๖๗๔	๗๔.๐๑
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๑,๒๙๐	๒๕.๙๙

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอดงหลวง, ๒๕๖๕

ภาพที่ ๗ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพ อำเภอกุฉินารายณ์
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕)

(๓) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรอำเภอกุฉินารายณ์ ส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง จำนวน ๒,๒๖๘ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๘๗ รองลงมา คือ เช่า จำนวน ๑,๓๖๔ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕๒ และอื่น ๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี) จำนวน ๔๒ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๐.๖๑ ตามลำดับ

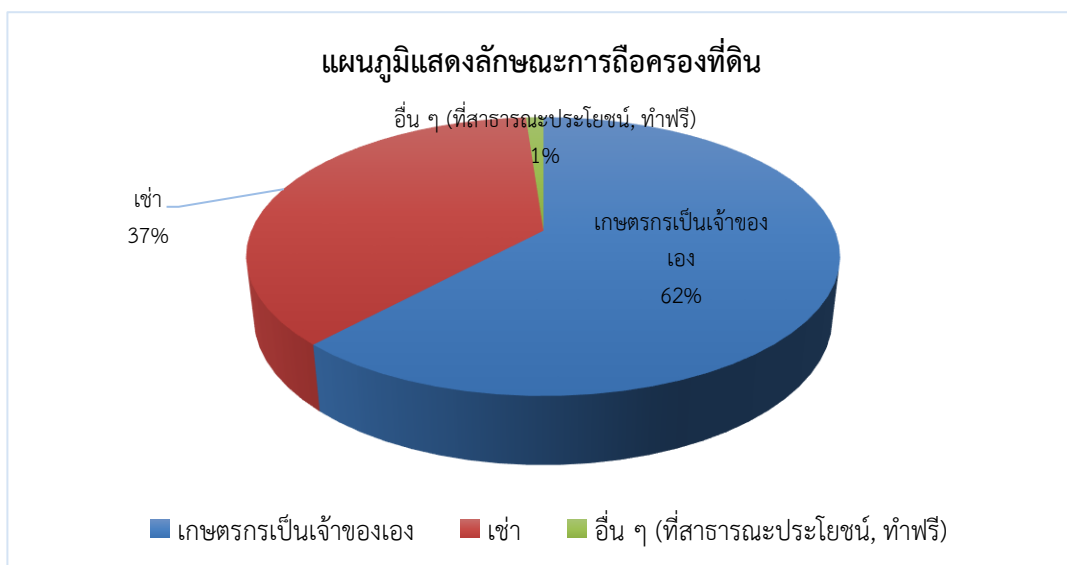
ตารางที่ ๘ แสดงลักษณะการถือครองที่ดินอำเภอกุฉินารายณ์

ลักษณะการถือครองที่ดิน	ครัวเรือน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง	๒,๒๖๘	๒๔,๘๑๓	๗๕.๘๗
เช่า	๑,๓๖๔	๗,๖๘๙	๒๓.๕๒
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	๔๒	๒๐๐	๐.๖๑
รวม **	๓,๖๗๔	๓๒,๗๐๒	๑๐๐

หมายเหตุ * ข้อมูลตามที่เปลี่ยนแปลง เฉพาะครัวเรือนที่แจ้งปรับปรุงกิจกรรมการเกษตรในแต่ละปี

** เกษตรกรบางส่วนมีการถือครองในทุกลักษณะ

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

ภาพที่ ๘ แสดงลักษณะการถือครองที่ดินอำเภอภูพาน
(ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕)

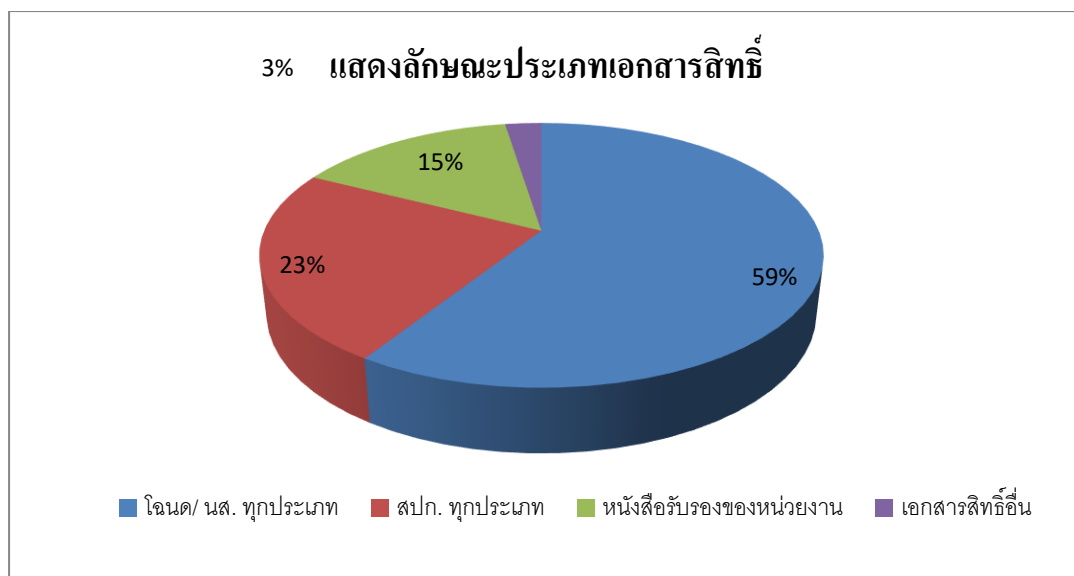
(๔) ประเภทเอกสารสิทธิ์

เกษตรกรอำเภอภูพาน มีการถือครองที่ดินแบบโฉนด/ นส. ทุกประเภท จำนวน ๒,๑๖๙ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๐๓ รองลงมา คือ สปก. ทุกประเภท จำนวน ๘๖๑ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔๔ หนังสือรับรองของหน่วยงาน จำนวน ๕๕๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๕ และเอกสารสิทธิ์อื่น ๆ จำนวน ๙๑ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๙ แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์อำเภอภูพาน

ประเภทเอกสารสิทธิ์	ครัวเรือน	ร้อยละ
โฉนด/ นส. ทุกประเภท	๒,๑๖๙	๕๙.๐๓
สปก. ทุกประเภท	๘๖๑	๒๓.๔๔
หนังสือรับรองของหน่วยงาน	๕๕๓	๑๕.๐๕
เอกสารสิทธิ์อื่น	๙๑	๒.๔๘
รวม	๓,๖๗๔	๑๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕

ภาพที่ ๙ แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์อำเภอกุฉินารายณ์
(ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕)

๒) องค์กรและสถาบันเกษตรกร

(๑) กลุ่มเกษตร/สถาบัน

อำเภอกุฉินารายณ์ มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ๕ กลุ่ม มีสมาชิก ๑๗๐ ราย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ๓ กลุ่ม สมาชิก ๘๗ ราย กลุ่มยุวเกษตรกร ๔ กลุ่ม สมาชิก ๙๔ ราย วิสาหกิจชุมชน ๑๑๕ แห่ง สมาชิก ๒,๐๐๙ ราย

ตารางที่ ๑๐ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกรอำเภอกุฉินารายณ์

ตำบล	กลุ่มส่งเสริมอาชีพ		กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร		กลุ่มยุวเกษตรกร		วิสาหกิจชุมชน	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)
นาฝาย	๑	๓๐	๑	๒๐	-	-	๑๗	๒๐๔
โนนคอม	๑	๓๐	๑	๒๐	๑	๓๐	๑๑	๑๖๕
กุฉินารายณ์	๑	๒๐	-	-	-	-	๑๔	๒๘๐
วังสาว	๑	๒๐	-	-	๑	๒๔	๒๕	๔๒๕
ห้วยม่วง	๑	๗๐	๑	๔๗	๒	๔๐	๔๘	๙๓๕
รวม	๕	๑๗๐	๓	๘๗	๔	๙๔	๑๑๕	๒,๐๐๙

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

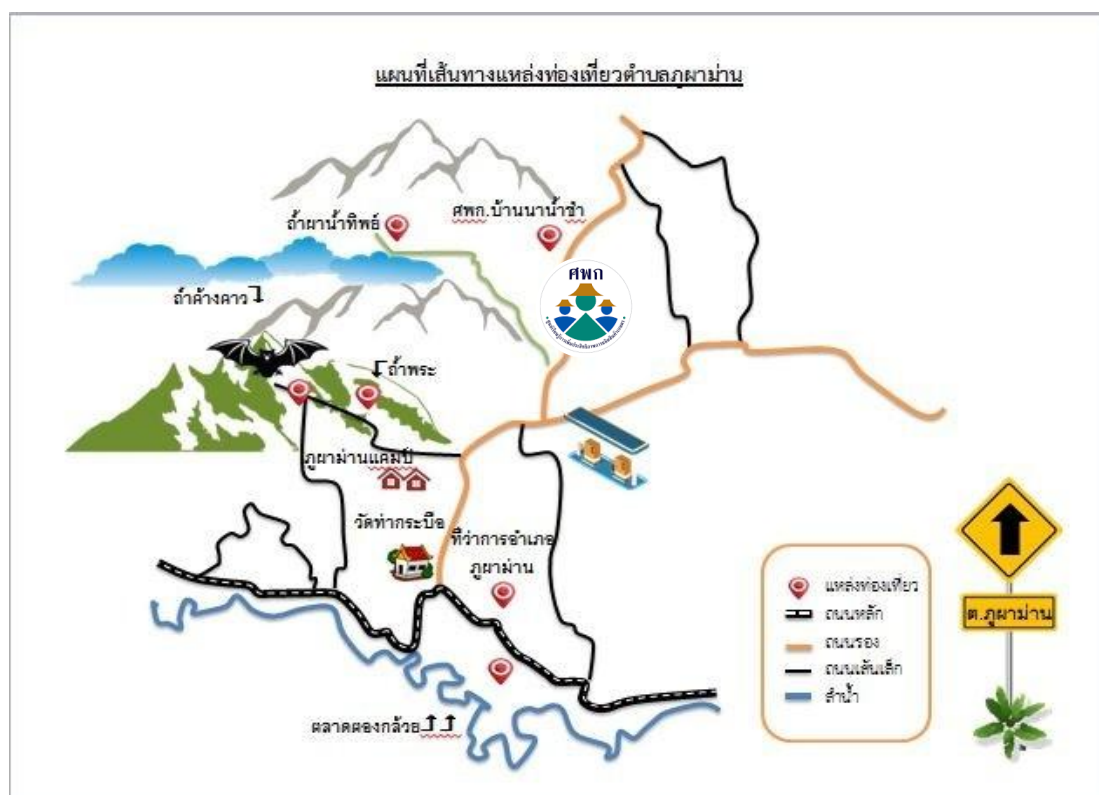
๓) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

อำเภอภูผาม่านมีแหล่งเรียนรู้และบริการด้านการเกษตร มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร (ศพก.) ๑ ศูนย์ และศพก.เครือข่าย ๑๓ ศูนย์ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ๕ ศูนย์ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ๔ ศูนย์ และศูนย์จัดการดินและปุ๋ยชุมชน ๑ ศูนย์

ตารางที่ ๑๑ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตรอำเภอภูผาม่าน

ตำบล	ศพก.	ศพก.เครือข่าย	ศจช.	ศดปช.	ศบกต.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศ.	สปก.	
นาฝาย	-	๓	๑	-	๑	-	-	-	-
โนนคอม	-	๓	๑	-	๑	-	-	-	-
ภูผาม่าน	๑	๒	๑	๑	๑	-	-	-	-
วังสวาบ	-	๒	๑	-	๑	-	-	-	-
ห้วยม่วง	-	๓	-	-	๑	-	-	-	-
รวม	๑	๑๓	๔	๑	๕	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕

ภาพที่ ๑๐ แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอภูผาม่าน (ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕)

(๑) อาสาสมัครเกษตร

อำเภอภูพานมีอาสาสมัครเกษตร ๑๔๓ คน โดยมีหมอดินอาสามากที่สุด จำนวน ๔๖ ราย รองลงมาคือ อาสาปศุสัตว์ จำนวน ๔๔ ราย อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ๔๒ ราย และอาสาสมัครปฏิรูปที่ดิน และประมงอาสา ๔ ราย สหกรณ์อาสา ๒ ราย ครูบัญชีอาสา ๑ ราย ตามลำดับ อย่างไรก็ตามอาสาสมัครเกษตรบางรายทำหน้าที่มากกว่า ๑หน้าที่

ตารางที่ ๑๒ แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตรอำเภอภูพาน

ตำบล	หน่วยงาน/อาสาสมัครเกษตร								
	อาสาสมัคร ฝนหลวง	ครู บัญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุ สัตว์	หมอ ดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์ อาสา	เศรษฐกิจ การเกษตร	อาสาสมัคร ปฏิรูปที่ดิน
นาฝาย	-	-	๑	๗	๗	๖	๑	-	-
โนนคอม	-	-	๑	๙	๘	๘	๑	-	-
ภูพาน	-	๑	๑	๙	๙	๙	-	-	-
วังสวาบ	-	-	๑	๙	๑๑	๑๐	-	-	-
ห้วยม่วง	-	-	-	๑๐	๑๐	๙	-	-	๔
รวม	-	๑	๔	๔๔	๔๖	๔๒	๒	-	๔

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕

(๒) ประชาชนชาวบ้าน

อำเภอภูพานมีประชาชนชาวบ้านภายใต้โครงการตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินงานโครงการได้คัดเลือกประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของประชาชนแต่ละคน จำนวน ๑๔ คน

ตารางที่ ๑๓ แสดงข้อมูลประชาชนชาวบ้านอำเภอภูพาน

ตำบล	จำนวน (ราย)	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	องค์ความรู้
นาฝาย	๓	๑.นางนิตตชา ทองสีดา	ม.๕	การปลูกอ้อยร่องคู่
		๒.นายสวาง ราษฎร์	ม.๑	ด้านไร่นาสวนผสม
		๓.นายคำมี พุทธา	ม.๒	ด้านไร่นาสวนผสม
โนนคอม	๓	๑.นายวนิช เย็นสกลิต	ม.๑	ด้านพืชผัก
		๒.นางระเบียบ หลวงบำรุง	ม.๘	ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่
		๓.นายทวี สมภาร	ม.๗	ด้านไร่นาสวนผสม
ภูพาน	๓	๑.นายสมหมาย เหมมันตา	ม.๙	การปลูกหน่อไม้ฝรั่ง
		๒.นายประเสริฐ เสงละคร	ม.๓	ด้านไร่นาสวนผสม

		๓.นายอภิเชก ประเสริฐ	ม.๕	ด้านการผลิตเห็ด
วังสวาบ	๒	๑.นายสุวรรณ เค้พวง	ม.๒	ด้านไร่นาสวนผสม
		๒.นายพิพัฒน์พงษ์ อิ่มมัน	ม.๙	การผลิตสมุนไพร
ห้วยม่วง	๓	๑.นายแสง เสวะนา	ม.๖	ด้านปศุสัตว์
		๒.นายมิตรบัญชา เสี่ยงล้ำ	ม.๘	ด้านไม้ผล
		๓. นางบัวไข พนมภูมิ	ม.๑	ด้านไร่นาสวนผสม
รวม	๑๔			

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

(๓) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าการเกษตร

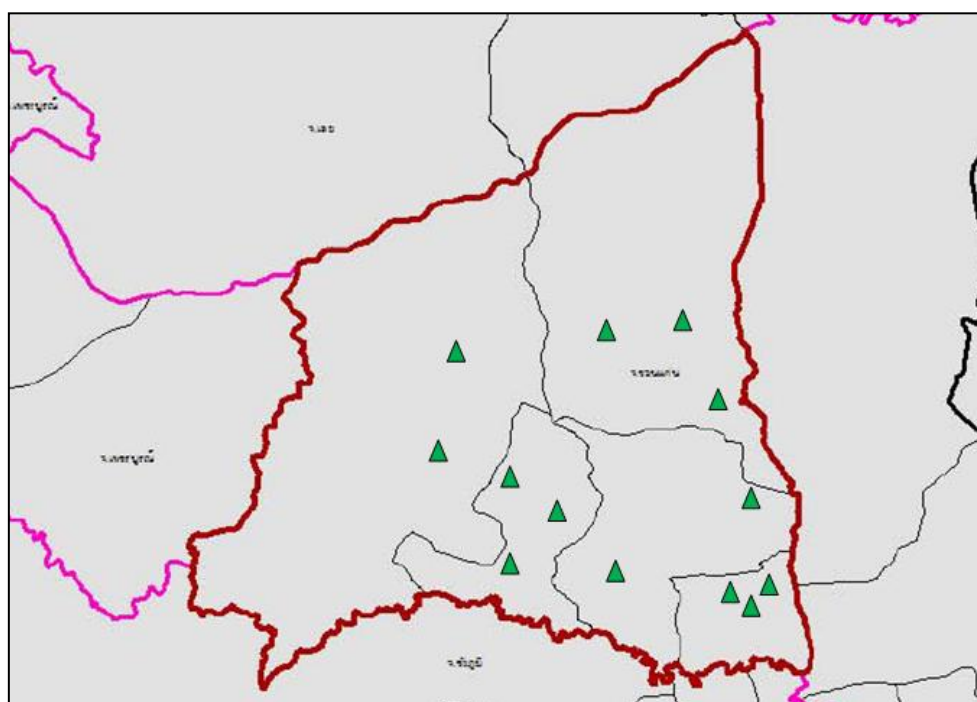
อำเภอกุฉินารายณ์ มีเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าการเกษตร (เครือข่าย) จำนวน ๑๓ ศูนย์

ตารางที่ ๑๔ แสดงศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าการเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์

แบบสรุปข้อมูล						
ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าการเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์						
ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภทกิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์		ชื่อ-สกุลประธานศูนย์	เบอร์โทรประธานศูนย์
			หมู่	ตำบล		
๑	ศูนย์เรียนรู้ไร่นาสวนผสม	เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน	๒	ห้วยม่วง	นางบัวไข พนมภูมิ	๐๘๗๙๔๖๓๖๕๕
๒	ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงโคนม	ด้านปศุสัตว์	๖	ห้วยม่วง	นายแสง เสวะนา	๐๘๗๐๕๑๒๑๒๒๗
๓	ศูนย์เรียนรู้ด้านการผลิตไม้ผล	ด้านไม้ผล	๘	ห้วยม่วง	นายมิตรบัญชา เสี่ยงล้ำ	๐๖๒๑๐๘๒๙๖๒
๔	ศูนย์เรียนรู้การปลูกอ้อยร่องคู่	ด้านพืชไร่	๕	นาฝาย	นางนิตตา ทองสีดา	๐๙๓๓๒๕๑๖๔๔
๕	ศูนย์เรียนรู้ไร่นาสวนผสม	เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน	๑	นาฝาย	นายสว่าง ราษฎร์	๐๙๓๓๒๖๕๒๙๑
๖	ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสานบ้านนาฝาย	เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน	๒	นาฝาย	นายคำมี พุทธา	๐๙๔๔๑๕๕๕๖๒
๗	ศูนย์เรียนรู้การปลูกผักปลอดสารเคมี	ด้านพืชผัก	๑	โนนคอม	นายวินัย เ็นสถิตย์	๐๙๓๕๑๖๓๐๒๑

๘	ศูนย์เรียนรู้เกษตรกร ทฤษฎีใหม่	เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ เกษตร ผสมผสาน	๘	โนนคอม	นางระเบียบ หลวง บำรุง	-
๙	ศูนย์เรียนรู้เกษตรกร ผสมผสานบ้านหนอง นกทา	เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ เกษตร ผสมผสาน	๗	โนนคอม	นายทวี สมภาร	-
๑๐	ศูนย์เรียนรู้การผลิตชา สมุนไพร	ด้านการแปรรูป ผลผลิตด้าน การเกษตร	๙	วังสาวบ	นายพิพัฒพงษ์ อิ่มมัน	๐๘๒๑๐๖๕๖๕๕
๑๑	ศพก.เครือข่ายไร่นา สวนผสมบ้านวังผาคำ	เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ เกษตร ผสมผสาน	๒	วังสาวบ	นายสุวรรณ เคี้ยว	-
๑๒	ศูนย์เรียนรู้การปลูก หน่อไม้ฝรั่งเพื่อส่งออก	ด้านพืชผัก	๙	ภูผาม่าน	นายสมหมาย เหม มันทา	๐๙๘๑๐๑๒๕๗๐
๑๓	ศูนย์เรียนรู้ไร่นาสวน ผสม	เศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ เกษตร ผสมผสาน	๓	ภูผาม่าน	นายประเสริฐ เสละคร	๐๘๒๒๒๙๔๔๑๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕

ภาพที่ ๑๑ แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าการเกษตร (ศูนย์เครือข่าย) อำเภอภูผาม่าน
(สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕)

ตารางที่ ๑๕ แสดงศูนย์เรียนรู้โคก หนอง นา โมเดล อำเภอภูพาน

ตำบล	หมู่ที่	จำนวน (ราย)	ชื่อ – สกุล	จำนวนพื้นที่เข้าร่วมโครงการ
โนนคอม	๑	๑	นางชไขแพร ภูมิคอนสาร	๑ ไร่
		๕	๑. นางพิกุล ปกิณะ	๓ ไร่
			๒. นายทิวทัศน์ สอนลา	๓ ไร่
			๓. นายโสภณวิฐ สอนเวียง	๓ ไร่
			๔. นางเพ็ญศรี ภาวจันทิก	๑ ไร่
			๕. นายเกษม แพงไทย	๑ ไร่
	๓	๕	๑. นายเกิน สมหงษ์	๓ ไร่
			๒. นายเฉลิมพล เรืองเจริญ	๓ ไร่
			๓. นายวิสิทธิ์ ราษฎร์เหนือ	๓ ไร่
			๔. นายสุพัฒน์ แผลงศาสตร์	๓ ไร่
			๕. นายสันต์ ชัยมหา	๓ ไร่
	๔	๑	๑. นางสาวสุภัทสร โปร่งภูเขียว	๓ ไร่
	๕	๒	๑. นายเสน่ห์ แก้วกัลยา	๓ ไร่
			๒. นางสาวกฤษณา สอนเวียง	๓ ไร่
	๖	๑	นางกฤษณา รจนารัตน์	๓ ไร่
	๘	๑	ส.ต.สุภาพ พรหมพารักษ์	๑ ไร่
นาฝาย	๒	๑	นายคำมี พุทธา	๓ ไร่
	๓	๑	นายกิตติชัย ภูมิคอนสาร	๑ ไร่
	๔	๒	๑. นางอารี พรหมดวงศรี	๓ ไร่
			๒. นางใบะนอง โยธารธรรม	๓ ไร่
ภูพาน	๒	๓	๑. นางสาวปิ่นแก้ว นวลบุญมา	๓ ไร่
			๒. นางสาวอรชร ขวัญคม	๓ ไร่
			๓. นางฉลอง บุตรศรี	๑ ไร่
	๓	๔	๑. นางระเบียบ พหลทัพ	๓ ไร่
			๒. นางสาวเกษร สีสุพล	๓ ไร่
			๓. นางหนูกอน ลาบศึก	๓ ไร่

			๔. นายวันทัต รินอุด	๓ ไร่
	๔	๑	นางสาวอศิราห์ โยธาธรรม	๓ ไร่
	๕	๔	๑. นางวาริ จันดี	๓ ไร่
			๒. นางเหมือน เค้งวง	๓ ไร่
			๓. นายญาติ นวนมา	๓ ไร่
			๔. นายอภิเชก ประเสริฐ	๓ ไร่
ห้วยม่วง	๑	๒	๑. นางบัวไข พนมภูมิ	๓ ไร่
			๒. นางทรัพย์ ปลัดจำ	๓ ไร่
	๕	๑	๑. นายเจริญชัย ศรีสวัสดิ์	๓ ไร่
วังสวาบ	๒	๑	นายสุริยัน ตลับเงิน	๓ ไร่
	๘	๒	๑. นายชัยฤทธิ์ แสนทิ	๓ ไร่
			๒. นายวิรุจ ทุมเที่ยง	๓ ไร่
รวม				๑๐๑ ไร่

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕

(๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

อำเภอภูผาม่าน มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวนทั้งหมด ๑๐ กลุ่ม

ตารางที่ ๑๖ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่อำเภอภูผาม่าน

ที่	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดสินค้า	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ประธาน	เบอร์โทรศัพท์
๑	แปลงใหญ่ทั่วไป	อ้อย	๕๐	๓๕๐	นางสายสวาท ทาดา	๐๖๕๖๗๑๓๑๖๕
๒	แปลงใหญ่ทั่วไป	หน่อไม้ฝรั่ง	๓๐	๘๐	นางหล้า แก้วเหลา	๐๘๙๕๒๙๒๐๔๕
๓	แปลงใหญ่ทั่วไป	ถั่วเหลือง	๔๒	๓๐๐	นายเกียรติศักดิ์ รัตนะโรจน์	๐๙๘๕๔๗๓๑๑๓
๔	แปลงใหญ่ทั่วไป	ข้าว	๓๕	๓๑๒	นายเกษณณ์ เครือเค้	๐๘๔๐๒๙๑๙๓๗
๕	แปลงใหญ่พระราชวัง	อ้อย	๕๐	๗๗๖	นายสุทิพย์ ตู่ทรัพย์	๐๘๗๔๔๗๘๕๖๓

๖	แปลงใหญ่ทั่วไป	ข้าว	๕๑	๓๐๔	นายสวาง ราตรี	๐๙๓๓๒๖๕๒๙๑
๗	แปลงใหญ่ทั่วไป	ข้าว	๖๕	๓๑๖	นายอภิเชก ประเสริฐ	๐๙๕๖๗๐๘๔๖๗
๘	แปลงใหญ่ทั่วไป	หน่อไม้ฝรั่ง	๕๐	๖๗	นายสมหมาย เหมมันตา	๐๙๘๑๐๑๒๕๗๐
๙	แปลงใหญ่ทั่วไป	อ้อย	๔๐	๕๐๐	นายพิพัฒน์พงษ์ อิ่มมัน	๐๙๒๑๐๖๕๖๕๕
๑๐	แปลงใหญ่ทั่วไป	พืชผัก	๓๐	๙๐	นายคำมี พุทธา	๐๙๘๕๑๔๕๕๖๒

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

ตารางที่ ๑๗ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (อ้อย)

กิจกรรม	เดือน												ประมาณการรายจ่าย	ประมาณการรายได้
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
เตรียมพันธุ์	↔												๑๐,๐๐๐	-
เตรียมดิน	↔												๑๐,๐๐๐	-
ปลูก		↔	↔	↔									๑๐,๐๐๐	-
ใส่ปุ๋ย		↔	↔	↔	↔								๒๐,๐๐๐	-
ให้น้ำ		↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↔		๕,๐๐๐	-
กำจัดวัชพืช			↔	↔	↔	↔							๓,๐๐๐	-
เก็บเกี่ยว											↔	↔	๑๐๐,๐๐๐	๕๐๐,๐๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

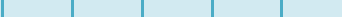
ตารางที่ ๑๘ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (หน่อไม้ฝรั่ง)

กิจกรรม	เดือน												ประมาณการรายจ่าย	ประมาณการรายได้
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
เตรียมพันธุ์/ดิน	↔	↔											๑,๓๐๐	-
ย้ายกล้า		↔	↔										-	-

ทำราว ค้ำต้น													๕,๐๐๐	-
ดูแล รักษา													๑๐,๐๐๐	-
เก็บเกี่ยว													-	๒๐๐,๐๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

ตารางที่ ๑๙ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (ข้าว)

กิจกรรม	เดือน													
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ประมาณการรายจ่าย	ประมาณการรายได้
เตรียมพันธุ์													๑๐,๐๐๐	-
เตรียมดิน													๑๐,๐๐๐	-
ปลูก													๑๐,๐๐๐	-
ใส่ปุ๋ย													๑๐,๐๐๐	-
ให้น้ำ													๕,๐๐๐	-
กำจัดวัชพืช													๓,๐๐๐	-
เก็บเกี่ยว													๒๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

ตารางที่ ๒๐ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (ถั่วเหลือง)

กิจกรรม	เดือน													
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ประมาณการรายจ่าย	ประมาณการรายได้
เตรียมพันธุ์													๕,๐๐๐	-
เตรียมดิน													๕,๐๐๐	-
ปลูก													-	-

ใส่ปุ๋ย		←→											๑,๐๐๐	-
ให้น้ำ		←→											๑,๐๐๐	-
กำจัดวัชพืช		←→											๑,๐๐๐	-
เก็บเกี่ยว			←→										๕,๐๐๐	๒๐,๐๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

ตารางที่ ๒๑ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ทั่วไป (ผัก)

กิจกรรม	เดือน													ประมาณการรายจ่าย	ประมาณการรายได้
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.			
เตรียมพันธุ์													๒,๐๐๐	-	
เตรียมดิน													๒,๐๐๐	-	
ปลูก													๒,๐๐๐	-	
ใส่ปุ๋ย													๒,๐๐๐	-	
ให้น้ำ													๑,๐๐๐	-	
กำจัดวัชพืช													-	-	
เก็บเกี่ยว													-	๒๐,๐๐๐	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

๒.๑.๒ ศักยภาพพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร

๑) ทรัพยากรดิน

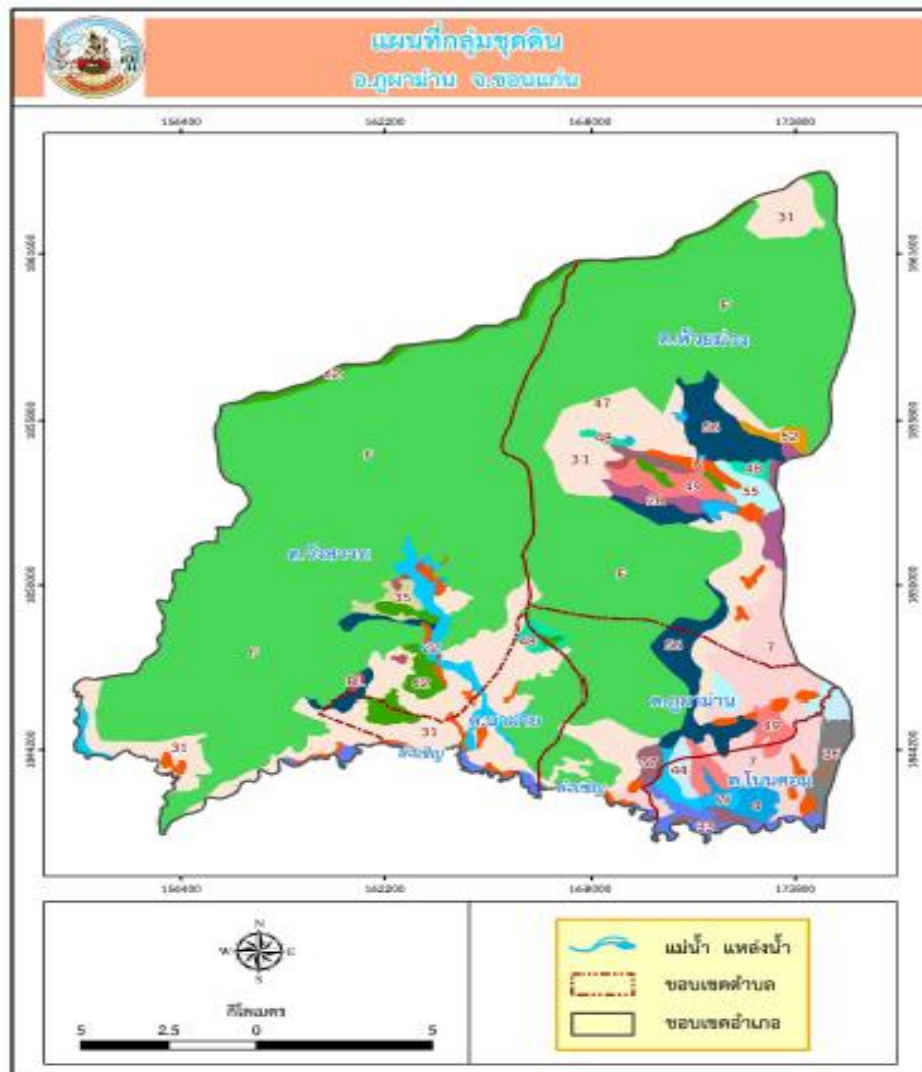
ดินในพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ ประกอบไปด้วย ดินในพื้นที่ลาดชันสูง ดินในพื้นที่ดอนเขตแห้งแล้ง ดินในพื้นที่ราบลุ่ม กลุ่มชุดดินผสม และพื้นที่เบ็ดเตล็ด ที่อยู่อาศัย ที่สาธารณะประโยชน์ เป็นต้น

ตารางที่ ๒๒ แสดงทรัพยากรดินอำเภอกุฉินารายณ์

ประเภท	เนื้อที่(ไร่)	ร้อยละ
ดินในพื้นที่ลาดชันสูง	๗๘,๕๘๗	๖๖.๖๗
ดินในพื้นที่ดอนเขตแห้งแล้ง	๒,๘๔๖	๒.๔๑
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๕,๒๙๐.๕๐	๔.๔๙
กลุ่มชุดดินผสม	๑๔,๙๖๖	๑๒.๗๐

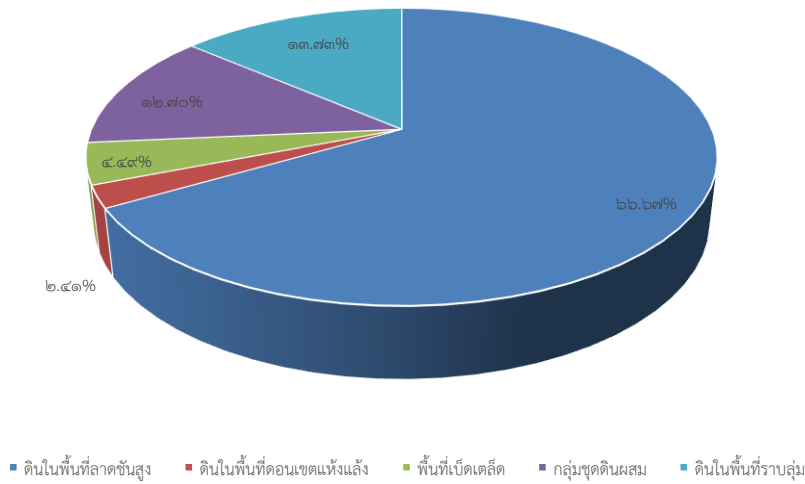
ดินในพื้นที่ราบลุ่ม	๑๖,๑๙๐.๕๐	๑๓.๗๓
รวม	๑๑๗,๘๘๐	๑๐๐

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๖๕

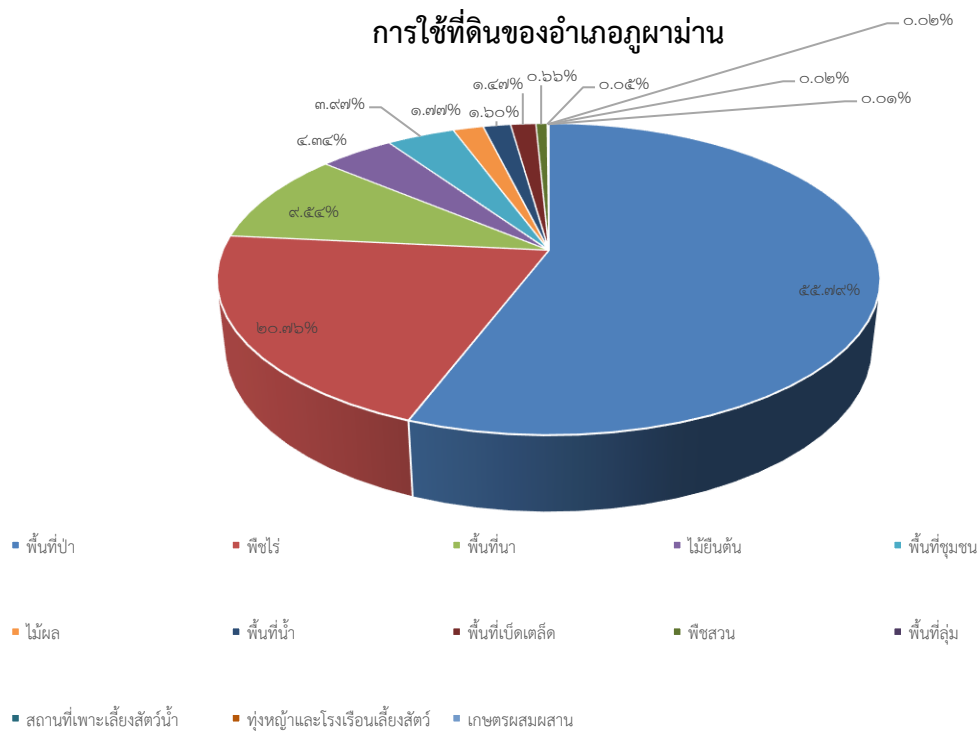
ภาพที่ ๑๒ แสดงพื้นที่ทรัพยากรดินอำเภอภูผาม่าน
(กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๖๕)

ทรัพยากรที่ดินอำเภอภูพาน

ภาพที่ ๑๓ ทรัพยากรดินอำเภอภูพาน
(กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๖๕)

การใช้ที่ดินของอำเภอภูพาน

ภาพที่ ๑๔ แสดงการใช้ที่ดินของอำเภอภูพาน
(<https://agri-map-online.moac.go.th>, ๒๕๖๕)

๒) ทรัพยากรน้ำ

๑. แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำน้ำที่ไหลผ่านอำเภอกุฉินารายณ์ ได้แก่

- ลำห้วยหมากเม่า เป็นลำห้วยที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาอุทยานแห่งชาติกุฉินารายณ์ ได้แก่ ลำห้วยซ้อ ลำห้วยทรายเหนือ ห้วยหินลาด มีความสำคัญต่อเกษตรกรในตำบลห้วยม่วงมาก เนื่องจากต้องอาศัยลำน้ำทั้งสามสายนี้เป็นแหล่งเพาะปลูกหลักอันได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง แตงกวา ถั่วฝักยาว ดาวเรืองและพืชอื่นๆ ห้วยทราย หรือหินลาดเป็นเขตกั้นระหว่างอำเภอกุฉินารายณ์และอำเภอลำทะเมนชัย ที่อยู่หมู่บ้านวังยาวกับหมู่บ้านห้วยม่วง และหมู่บ้านวังเจริญ เป็นรอยต่อของตำบลห้วยม่วงของอำเภอกุฉินารายณ์กับตำบลนาหนองทุ่มของอำเภอลำทะเมนชัย มีพื้นที่รับน้ำทำการเกษตรทั้งสามลำน้ำประมาณ ๕,๖๐๐ ไร่

- หนองสมอ เป็นหนองน้ำธรรมชาติที่มีน้ำขังตลอดปี มีพื้นที่ ๓๕๐ ไร่ พื้นที่ของหนองสมอยู่บ้านโนนคอม ตำบลโนนคอม ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรที่สำคัญของประชาชนในเขตเทศบาล และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาไว้บริโภคของหมู่บ้านโนนคอมและหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งยังเป็นแหล่งน้ำที่ใช้เข้ามาเป็นน้ำดิบในการผลิตน้ำประปาของเทศบาล ปัจจุบันเทศบาลกำลังดำเนินการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

- ลำน้ำเชิญ เป็นลำน้ำที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในเขตอุทยานน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ไหลผ่านตำบลวังสราญ ตำบลโนนคอม ตำบลกุฉินารายณ์ เป็นเขตแบ่งกั้นระหว่างอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ กับเขตอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เป็นลำน้ำสายหลักระหว่าง ๒ อำเภอ ใช้ในการอุปโภค บริโภค ไหล

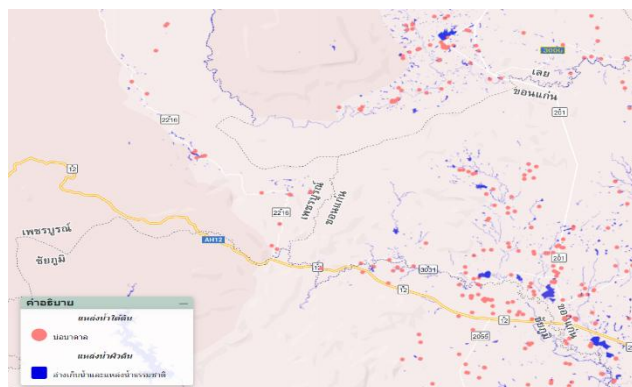
- ลำห้วยสังขวน เป็นลำห้วยที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาอุทยานกุฉินารายณ์ ไหลผ่านเขตพื้นที่ของตำบลวังสราญ ตำบลนาฝาย ให้เพื่อการเกษตรและได้ทำเป็นอ่างเก็บน้ำของลำห้วยสังขวน

- ห้วยไข่เต่า มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาเขตอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ไหลผ่านหมู่ที่ ๗ บ้านดงสระคร่าน จะมีบางช่วงเป็นน้ำตก เช่นน้ำตกห้วยหลวง ที่สวยงาม น้ำตกตาดฟ้า และไหลลงสู่ลำน้ำเชิญที่หมู่ที่ ๕ บ้านเขาวง

- ห้วยหม้อแตก เป็นห้วยสาขาที่เกิดจากเทือกเขาภูชี้แก๊ อูทยานกุฉินารายณ์ไหลมารวมกับห้วยสังขวนตอนบน

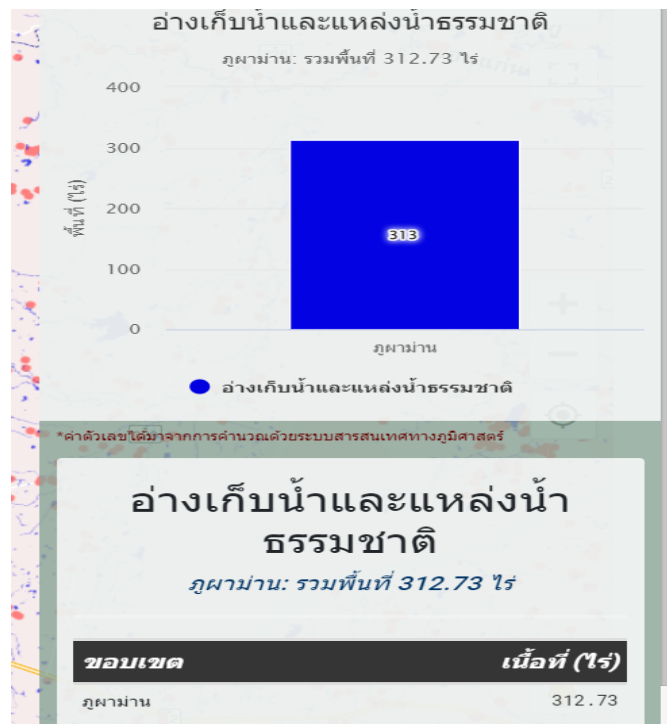
- ลำห้วยลึก เป็นลำน้ำที่ไหลคู่กับน้ำเชิญ โดยไหลผ่านตำบลวังสราญ ความยาวประมาณ ๔ กม. ไหลลงสู่ลำน้ำเชิญ

- ห้วยทราย ไหลผ่านหมู่ ๓,๘ ของตำบลวังสราญ สามารถทำการเกษตรได้บางฤดูเพราะลำห้วยตื้นเขิน

ภาพที่ ๑๕ แสดงแหล่งน้ำผิวดินของอำเภอกุฉินารายณ์

(<https://agri-map-online.moac.go.th>, ๒๕๖๕)

ภาพที่ ๑๖ แสดงแหล่งน้ำผิวดินของอำเภอกุฉินารายณ์
(<https://agri-map-online.moac.go.th>, ๒๕๖๕)

๒. แหล่งน้ำใต้ดิน

อำเภอกุฉินารายณ์ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขา เป็นหินดินดาน หินกรวด การขุดเจาะน้ำบาดาลส่วนใหญ่จะมีความลึกประมาณ ๒๐-๓๐ เมตร โดยกรมแร่จัดพัฒนาชนบทจะเป็นผู้ดำเนินการขุดเจาะทุกหมู่บ้าน โดยน้ำส่วนใหญ่จะถูกนำมาใช้ในการอุปโภค ส่วนการขุดเจาะของเอกชนจะใช้ในการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการรดผลไม้ เช่น ลำไย เป็นต้น

แผนที่แหล่งน้ำใต้ดินอำเภอภูพาน

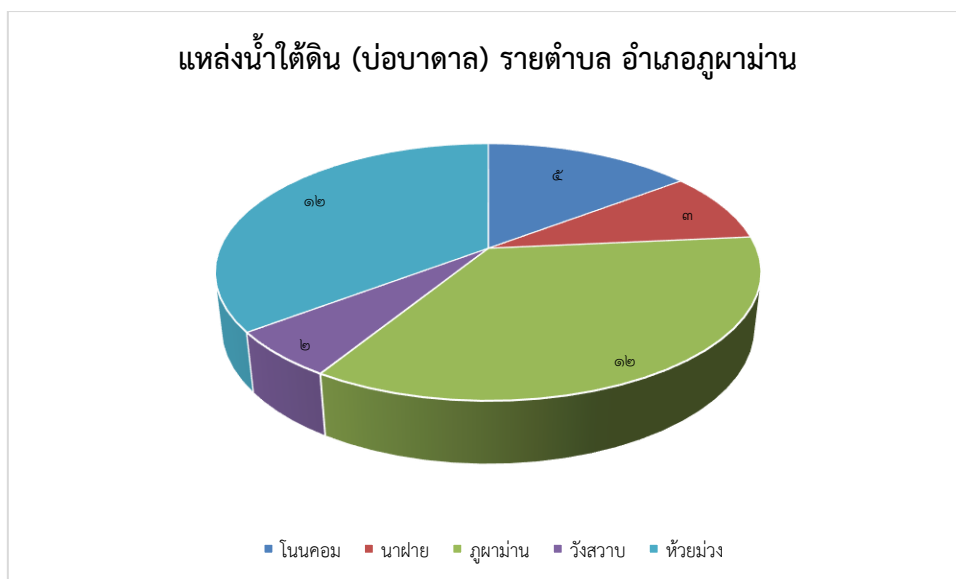
ภาพที่ ๑๗ แผนที่แหล่งน้ำใต้ดินอำเภอภูพาน
(กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, ๒๕๖๕)

ข้อมูลแหล่งน้ำใต้ดินรายตำบล

ตารางที่ ๒๓ แสดงทรัพยากรดินอำเภอภูพาน

ที่	ตำบล	ประเภท	จำนวน (จุด)
๑	โนนคอม	บ่อบาดาล	๕
๒	นาฝาย	บ่อบาดาล	๓
๓	ภูพาน	บ่อบาดาล	๑๒
๔	วังสวาบ	บ่อบาดาล	๒
๕	ห้วยม่วง	บ่อบาดาล	๑๒

ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, ๒๕๖๕

ภาพที่ ๑๘ แสดงแหล่งน้ำใต้ดินของอำเภอภูพาน
ที่มา : กรมทรัพยากรบาดาล, ๒๕๖๕

๓. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

๓.๑. อ่างเก็บน้ำห้วยม่วง ตั้งอยู่ที่บ้านโนนสะอาดหมู่ ๔ ซึ่งก่อสร้างโดยกรมชลประทาน บรรจุน้ำได้ ๑,๐๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร สามารถใช้ในการเกษตรและประปาหมู่บ้านได้ ในด้านการเกษตรครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑,๒๐๐ ไร่ หมู่บ้านที่รับน้ำได้แก่ หมู่บ้านวังเจริญ หมู่บ้านชำภูทองเหนือ หมู่บ้านห้วยม่วง หมู่บ้านโนนสะอาด ส่วนพืชที่ได้รับได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง แตงกวา ถั่วฝักยาวและพืชอื่นๆ

๓.๒. อ่างเก็บน้ำห้วยข่า เป็นอ่างเก็บน้ำที่มีลักษณะคล้ายฝาย ส่วนใหญ่ไม่ค่อยใช้ในการเกษตรสร้างไว้ใช้ในยามขาดแคลนหรือใช้ในการเกษตรเป็นบางครั้ง ตั้งอยู่บ้านห้วยซ้อหมู่ที่ ๕ อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๓ กิโลเมตร

๓.๓. อ่างเก็บน้ำห้วยเตย ปล่องน้ำเพื่อการเกษตรเป็นบางฤดู พืชรับน้ำได้แก่ ข้าวมีพื้นที่ประมาณ ๕๐๐ ไร่ ส่วนจะเก็บไว้ใช้ในการบริโภคในยามขาดแคลน

๓.๔. อ่างเก็บฝายน้ำ ก่อสร้างโดยกรมชลประทาน ส่วนใหญ่จะเก็บไว้ใช้ในการบริโภคในช่วงหน้าฝน จะมีการปล่อยน้ำออกมาเพื่อทำการเกษตรโดยเฉพาะข้าว มีพื้นที่ใช้ในการเกษตรประมาณ ๗๐๐ ไร่

๒.๑.๓ สินค้าเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น/สินค้า GI

ชุดไทภูพาน ชาวภูพานแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองทอมือ ประกอบด้วย ผ้าถุง และเสื้อสีดอกหมาก สำหรับ ผ้าถุง เรียกว่า “ผ้าควบ” ผ้าควบเกิดจากการนำเอาด้ายสองเส้นมาฝั้นเข้าด้วยกันก่อนนำไปทอ จึงทำให้เกิดลวดลายผ้า ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ลายหางกระรอก” โดยชาวบ้านซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมจะนำเอาสีของลูกหมากมาย้อมไหม ย้อมฝาย ดังนั้น ผ้าควบที่เป็นสีเอกลักษณ์ของชาวภูพาน จึงเป็นผ้าสีหมากสุก ส่วน เสื้อสีดอกหมาก มีลักษณะเป็นสีขาวนวล ๆ ทั้งนี้ เกิดจากการทอผ้าไหม ทอผ้าฝาย ที่เป็นสีธรรมชาติ จะไม่นิยมน้อมสี ทั้งนี้มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกฝายกันเองทั้งสิ้น ความงดงามโดดเด่นของเสื้อสีดอกหมากอยู่ที่ลายขิดที่นำมาขลิบปักเสื้อ แขนเสื้อ ชายเสื้อ ให้มีความโดดเด่น โดยจะต้องมีสีน้ำหมากเป็น

องค์ประกอบในการตกแต่งให้สวยงาม ซึ่งชาวบ้านก็จะออกแบบลายชิตต่าง ๆ ตามความสามารถและความชอบของตนเอง ดังนั้นเกือบทุกครัวเรือนของชาวภูผาม่านดั้งเดิมจะมีผ้าควบซึ่งเป็นสมบัติอันล้ำค่าที่เก็บสะสมไว้ ถ้าหากมีฐานะก็จะทำผ้าควบไหม แต่โดยทั่วไปก็จะนิยมทำผ้าควบฝ้าย บ้านทุกหลังจะเก็บผ้าควบไว้ให้บุตรหลานสวมใส่ในงานสำคัญต่าง ๆ อาทิ งานบวชนาค งานแต่งงาน งานบุญต่าง ๆ ตลอดจนงานประเพณีตรุษไท

ภาพที่ ๑๙ แสดงสินค้าเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น

๒.๑.๔ สินค้าเกษตรที่สำคัญ

๑. ชนิดสินค้า ข้าว

๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

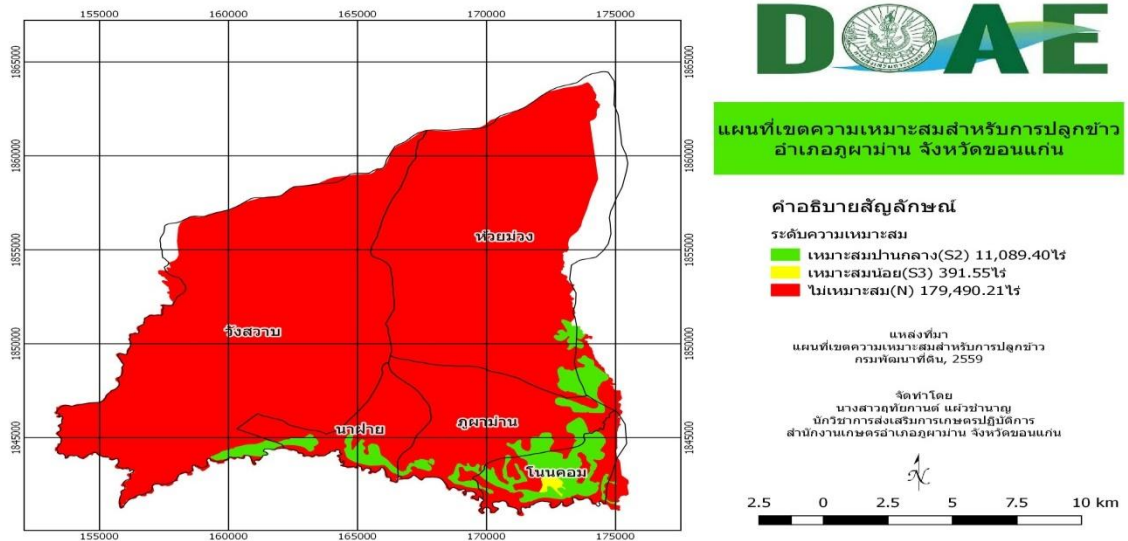
(๑) เขตความเหมาะสม

อำเภอภูผาม่าน มีพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว ทั้งหมด ๑๙๐,๙๗๑ ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๑๑,๐๘๙.๔๐ ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๓๙๑ ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๑๗๙,๔๙๐.๑๔ ไร่

ตารางที่ ๒๔ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอภูผาม่าน

ชนิดพืช	พื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว (ไร่)				รวมทั้งหมด
	เหมาะสมมาก (S๑)	เหมาะสมปาน กลาง (S๒)	เหมาะสมน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	
ข้าว	-	๑๑,๐๘๙.๔๐	๓๙๑.๕๓	๑๗๙,๔๙๐.๒๑	๑๙๐,๙๗๑.๑๔
รวม	-	๑๑,๐๘๙	๓๙๑	๑๗๙,๔๙๐	๑๙๐,๙๗๑.๑๔

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๙

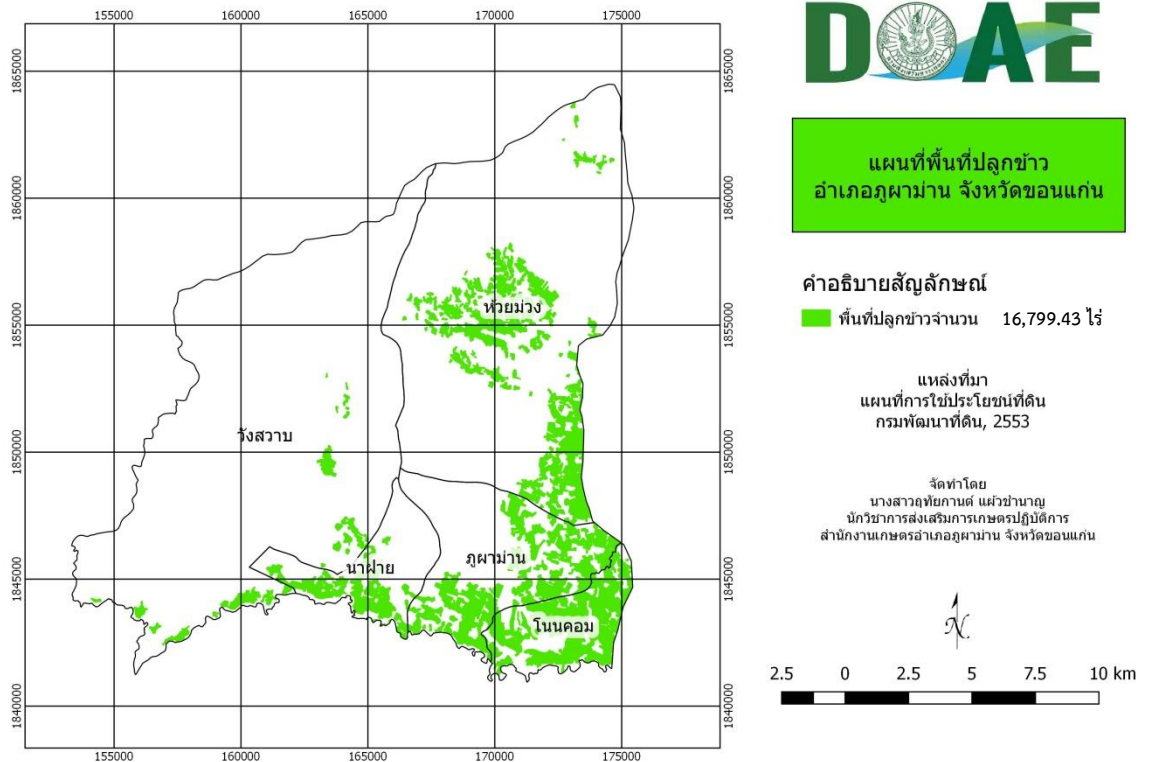
ภาพที่ ๒๐ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอภูพาน
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน พ.ศ.๒๕๖๔)

ภาพที่ ๒๑ แสดงร้อยละของแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกข้าวอำเภอภูพาน
(สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕)

(๒) พื้นที่ปลูกข้าวจริง

อำเภอภูผาม่านมีพื้นที่ปลูกข้าวในปีการผลิต ๒๕๖๔/๖๕ รวมทั้งหมด ๑๖,๗๙๙.๔๓ ไร่ โดยปลูกมากสุดในตำบลห้วยม่วง คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๐ รองลงมาคือตำบลภูผาม่าน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓๐ ตำบลโนนคอม คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๓๐ ตำบลนาฝาย คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓๐ และตำบลวังสวาบ คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๐ ตามลำดับ

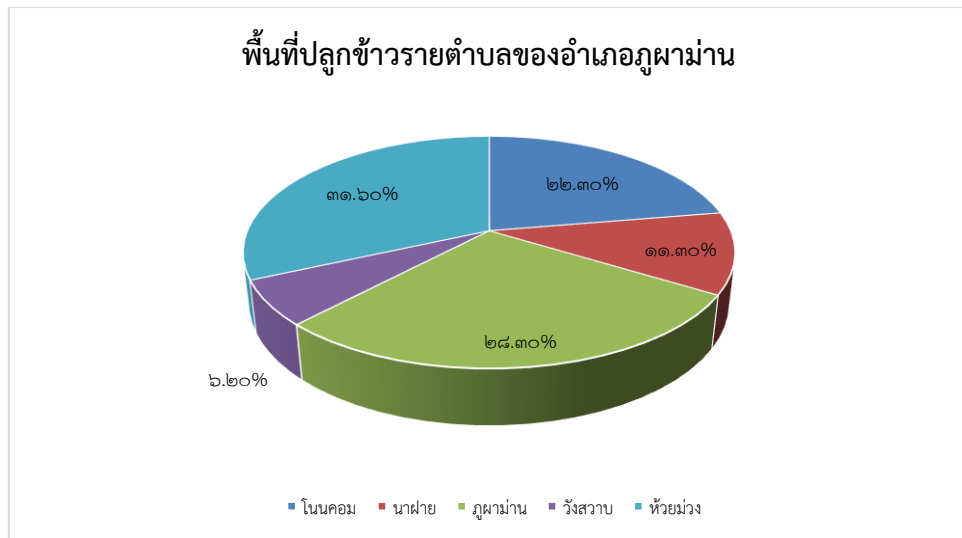

ภาพที่ ๒๒ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
(สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕)

ตารางที่ ๒๕ แสดงพื้นที่สำหรับปลูกข้าวรายตำบล อำเภอภูผาม่าน

ที่	ตำบล	จำนวน (ไร่)
๑	โนนคอม	๓,๗๕๖.๐๐
๒	นาฝาย	๑,๙๑๖.๒๙
๓	ภูผาม่าน	๔,๗๖๔.๕๐
๔	วังสวาบ	๑,๐๕๗.๖๕
๕	ห้วยม่วง	๕,๓๑๙.๐๐
รวมทั้งสิ้น		๑๖,๗๙๙.๔๓

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕

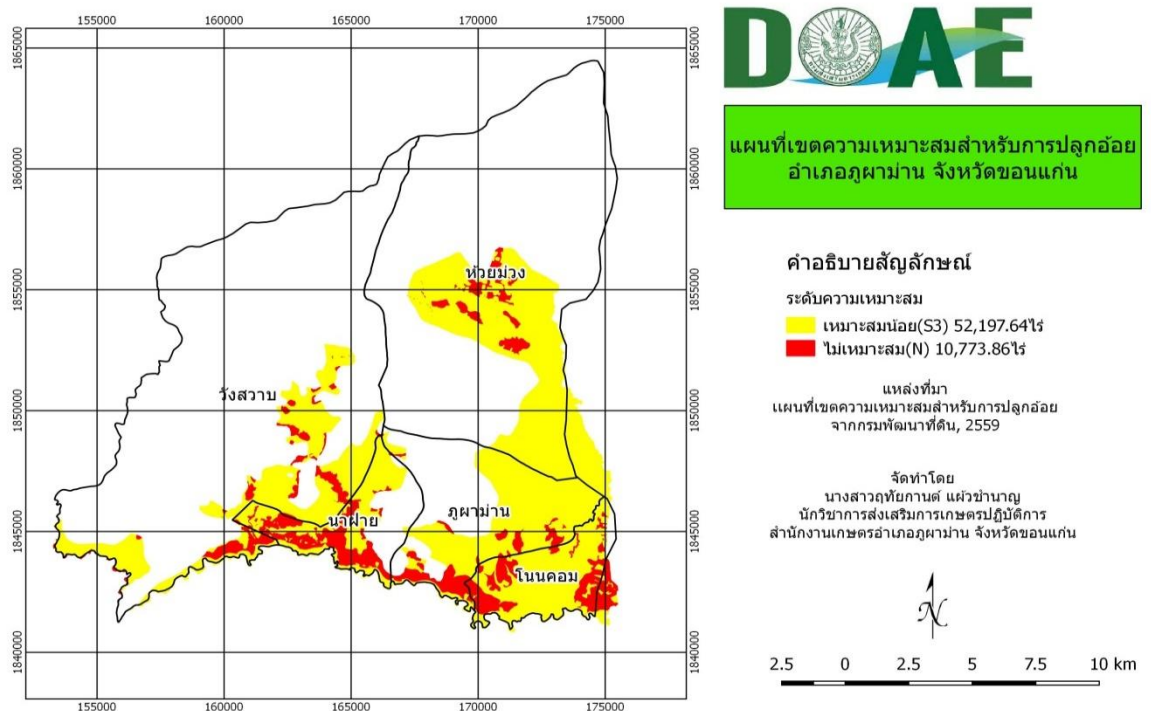
ภาพที่ ๒๓ แสดงพื้นที่ปลูกข้าวรายตำบล อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น
(สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕)

๒. ชนิดสินค้า อ้อย

๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

(๑) เขตความเหมาะสม

อำเภอภูพาน มีพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกอ้อย ทั้งหมด ๖๒,๙๗๑.๕๐ ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๕๒,๑๙๗.๖๔ ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๑๐,๗๗๓.๘๖ ไร่

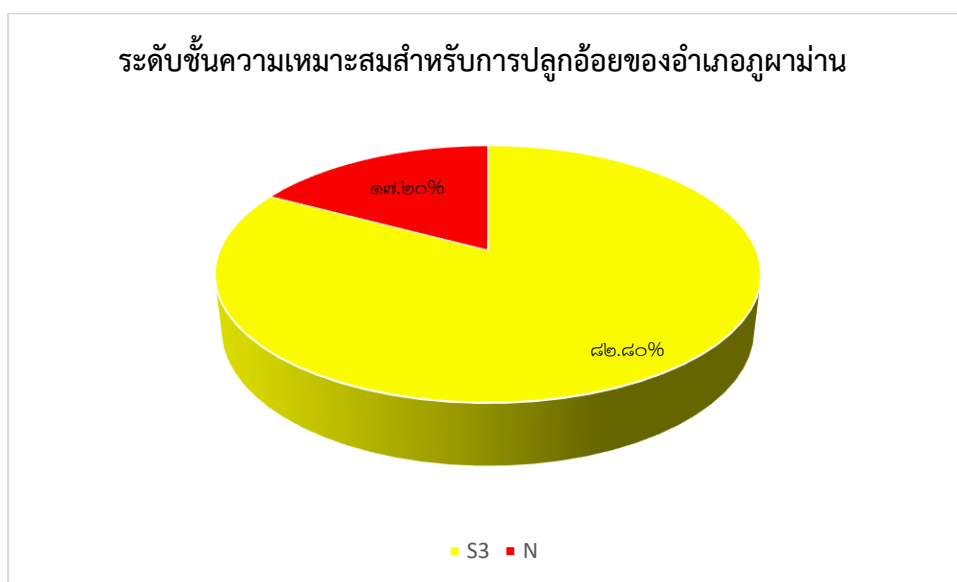

ภาพที่ ๒๔ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อย อำเภอภูพาน
(สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕)

ตารางที่ ๒๖ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อย อำเภอภูผาม่าน

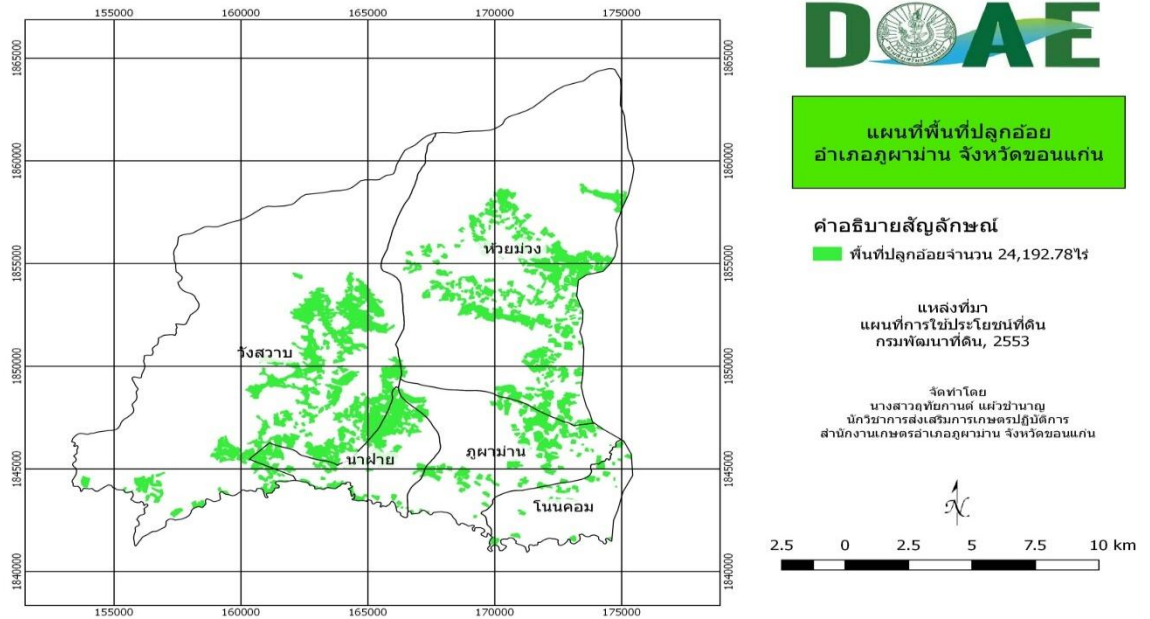
ชนิดพืช	พื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกอ้อย (ไร่)				รวมทั้งหมด
	เหมาะสมมาก (S๑)	เหมาะสมปาน กลาง (S๒)	เหมาะสมน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	
อ้อย	-	-	๕๒,๑๙๗.๖๔	๑๐,๗๗๓.๘๖	๖๒,๙๗๑.๕๐
รวม	-	-	๕๒,๑๙๗.๖๔	๑๐,๗๗๓.๘๖	๖๒,๙๗๑.๕๐

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๙

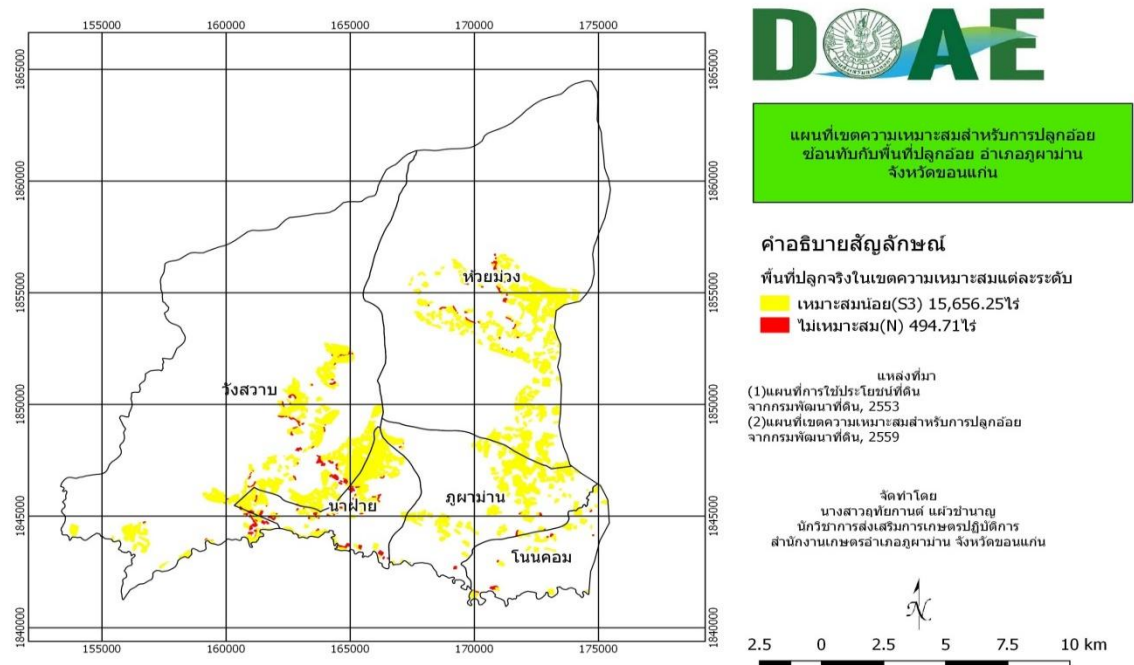
ภาพที่ ๒๕ แสดงร้อยละของแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกอ้อยอำเภอภูผาม่าน (สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕)

(๒) พื้นที่ปลูกอ้อยจริงของอำเภอภูผาม่าน

ภาพที่ ๒๖ แสดงพื้นที่ปลูกอ้อย อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
 (สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕)

(๓) การซ้อนทับพื้นที่เขตความเหมาะสมสำหรับปลูกอ้อยกับพื้นที่ปลูกจริง

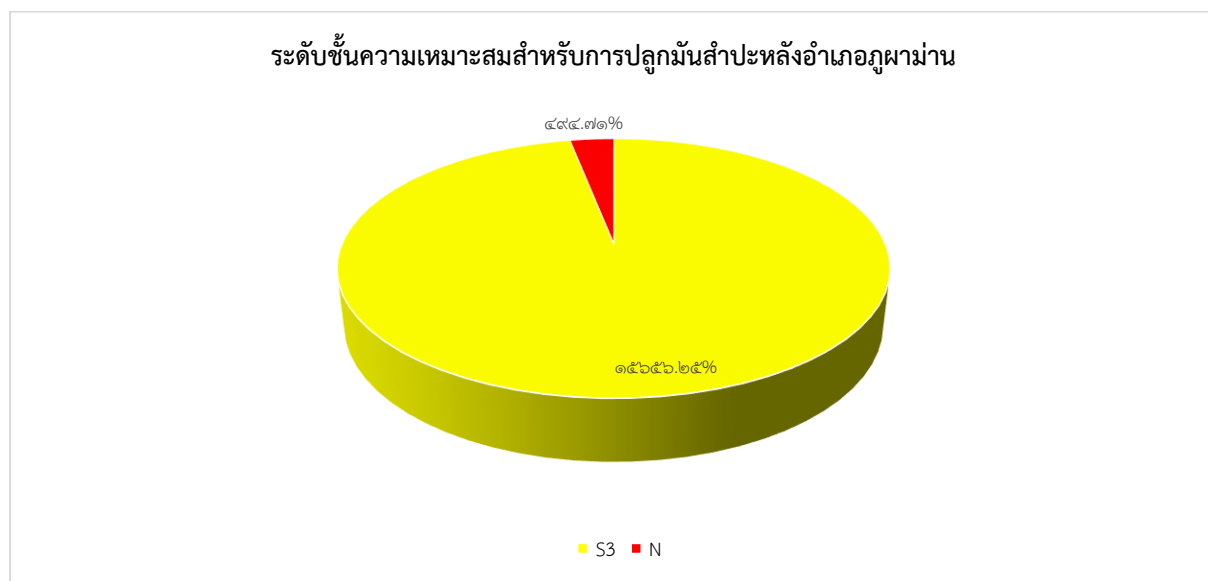

ภาพที่ ๒๗ แสดงเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยซ้อนทับกับพื้นที่ปลูกอ้อยอำเภอภูผาม่าน
 (สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕)

ตารางที่ ๒๗ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง อำเภอกุฉินารายณ์

ชนิดพืช	พื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง (ไร่)				รวมทั้งหมด
	เหมาะสมมาก (S๑)	เหมาะสมปาน กลาง (S๒)	เหมาะสมน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	
มันสำปะหลัง	-	-	๑๕,๖๕๖.๒๕	๔๙๔.๗๑	๑๖,๑๕๐.๙๖
รวม	-	-	๑๕,๖๕๖.๒๕	๔๙๔.๗๑	๑๖,๑๕๐.๙๖

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๙

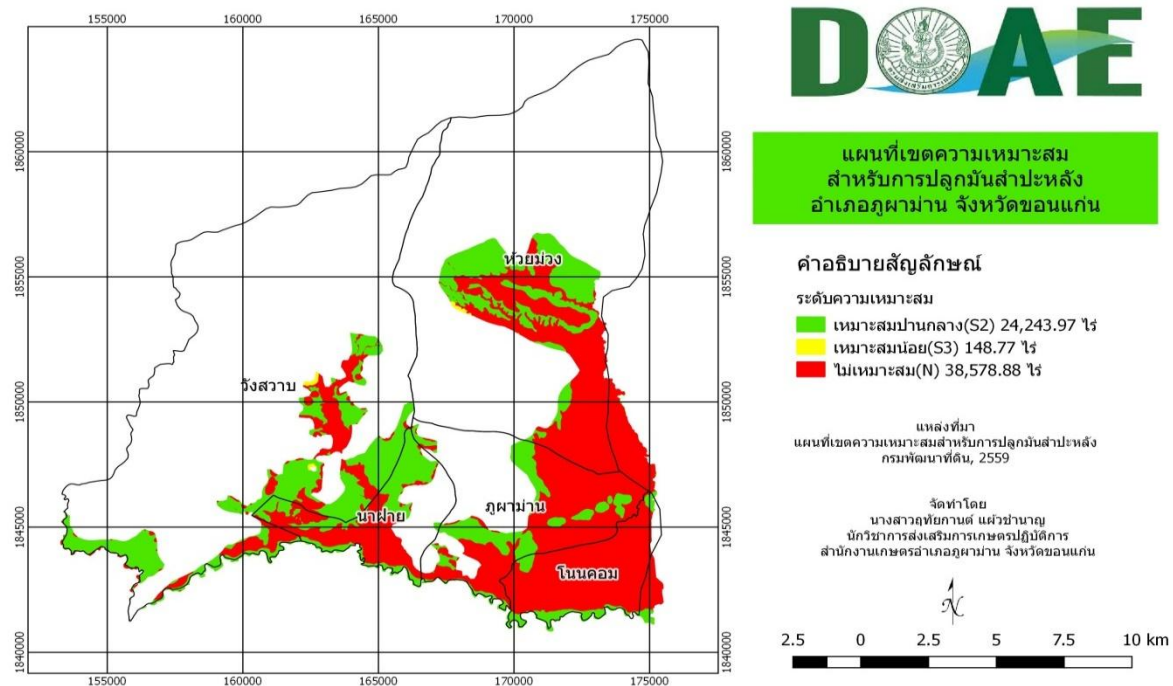
ภาพที่ ๒๘ แสดงร้อยละของแต่ละระดับชั้นความเหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลังอำเภอกุฉินารายณ์ (สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕)

๒. ชนิดสินค้า มันสำปะหลัง

๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

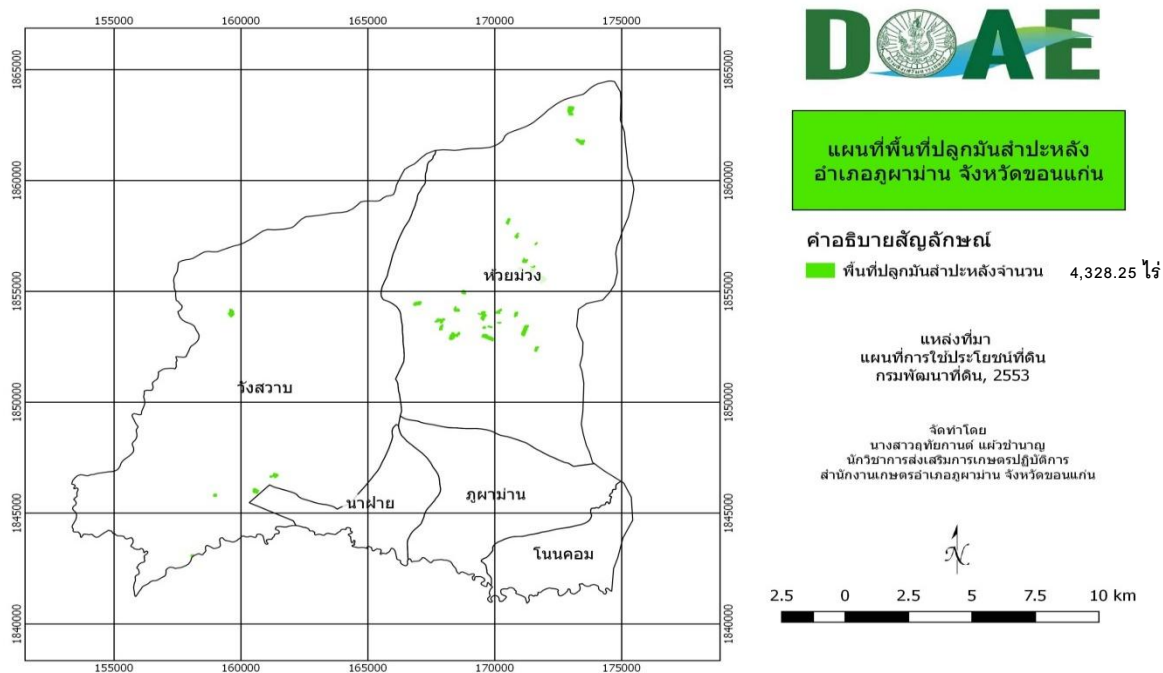
(๑) เขตความเหมาะสม

อำเภอกุฉินารายณ์ มีพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง ทั้งหมด ๖๒,๙๗๑.๖๒ ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๒๔,๒๔๓.๙๗ ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๑๔๘.๗๗ ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๓๘,๕๗๘.๘๘ ไร่

ภาพที่ ๒๙ แสดงเขตความเหมาะสมสำหรับมันสำปะหลัง อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
(สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕)

(๒)พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังจริงของอำเภอภูผาม่าน

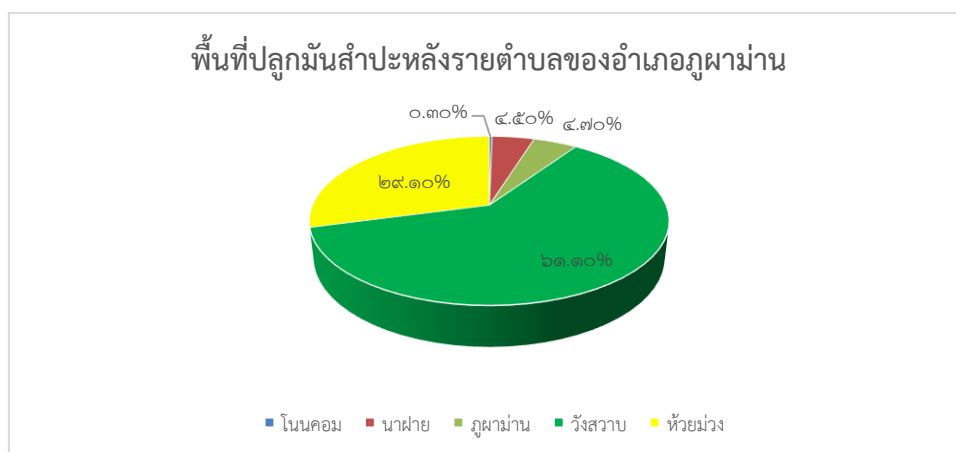

ภาพที่ ๓๐ แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
(สำนักงานเกษตรอำเภอภูผาม่าน, ๒๕๖๕)

ตารางที่ ๒๘ แสดงพื้นที่สำหรับปลูกมันสำปะหลังรายตำบล อำเภอกุฉินารายณ์

ที่	ตำบล	จำนวน (ไร่)
๑	โนนคอม	๑๗.๒๕
๒	นาฝาย	๑๙๕.๗๕
๓	กุฉินารายณ์	๒๐๔.๒๕
๔	วังสาว	๒,๖๔๘.๐๐
๕	ห้วยม่วง	๑,๒๖๓.๐๐
รวมทั้งสิ้น		๔,๓๒๘.๒๕

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

ภาพที่ ๓๑ แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังรายตำบล อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น (สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕)

๒) ปริมาณการผลิต

อำเภอกุฉินารายณ์ มีพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ จำนวน ๓๒,๗๐๒.๕๓ ไร่ จำนวน ๔,๓๗๔ ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด จำนวน ๑๖,๑๙๐.๘๖ ไร่ ๒,๕๑๗ ครัวเรือน รองลงมาคือ อ้อย จำนวน ๑๐,๙๑๑.๖๒ ไร่ ๑,๒๑๓ ครัวเรือน มันสำปะหลัง จำนวน ๔,๕๘๐.๙๒ ไร่ ๔๙๐ ครัวเรือน และถั่วเหลือง จำนวน ๑,๐๑๙.๑๓ ไร่ ๑๕๔ ครัวเรือน

ตารางที่ ๒๙ แสดงปริมาณการปลูกพืชเศรษฐกิจ อำเภอกุฉินารายณ์

ชนิดพืช	ครัวเรือนเกษตร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	ผลผลิตรวม (ตัน)
ข้าว	๒,๕๑๗	๑๖,๑๙๐.๘๖	๔๐๐	๖,๗๑๙.๗๗
มันสำปะหลัง	๔๙๐	๔,๕๘๐.๙๒	๓,๕๐๐	๑๕,๑๔๘.๘๖
อ้อย	๑,๒๑๓	๑๐,๙๑๑.๖๒	๑๐,๐๐๐	๑๐๙,๑๑๖.๒๐
ถั่วเหลือง	๑๕๔	๑,๐๑๙.๑๓	๓๒๐	๑๑,๒๐๐
รวม	๔,๓๗๔	๓๒,๗๐๒.๕๓	-	๑๔๒,๑๘๔.๘๓

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์, ๒๕๖๕

(๓) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต (เป็นเทคโนโลยีการผลิตในอำเภอ)

ตารางที่ ๓๐ เทคโนโลยีการผลิตพืชเศรษฐกิจอำเภอภูพาน

ข้อมูลการผลิต	ชนิดพืช			
	ข้าวนาปี	อ้อยโรงงาน	มันสำปะหลัง	ถั่วเหลือง
๑. การเตรียมดิน	ไถ ๒ ครั้งโดยใช้ แรงงานเครื่องจักรกล	ไถ ๒ ครั้ง ใช้ แรงงาน เครื่องจักรกล	ไถ ๒ ครั้ง ใช้แรงงาน เครื่องจักรกล	ไถ ๒ ครั้ง ใช้แรงงาน เครื่องจักรกล
๒. พันธุ์	นาปี - กข๖ - ข้าวดอกมะลิ ๑๐๕ นาปรัง - กข ๑๐ , กข ๑๔	- K๘๘-๙๒	- ระยอง๕ - เกษตรศาสตร์๕๐ - ห้วยบง ๖๐	- สจ.๕ - เชียงใหม่ ๖๐
๓. วิธีการปลูก	หว่าน / ปักดำ	ปลูกระหว่างร่อง	ยกร่องปลูกบนสันร่อง	หว่าน
๔. การกำจัดวัชพืช	ใช้แรงงานคน	ใช้แรงงานคน	ใช้แรงงานคน	ใช้แรงงานคน
๕. การใช้สารเคมี	มีการใช้สารเคมีตาม ลักษณะอาการ	ใช้สารเคมีเพื่อ กำจัดวัชพืช	ไม่มีการใช้สารเคมี	มีการใช้สารเคมีตาม ลักษณะอาการ
๖. การใส่ปุ๋ย	ใส่ ๒ ครั้ง	ใส่ ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ใส่ พร้อมปลูก ครั้งที่ ๒ ใส่เมื่อ อายุ ๓ เดือน	ใส่ ๑ ครั้งหลังกำจัด วัชพืช	ใส่ ๑ ก่อนออกดอก
๗. การเก็บเกี่ยว	ใช้แรงงานคน	ใช้แรงงานคน	ใช้แรงงานคน	ใช้แรงงานคน/ เครื่องจักรกล
๘. ผลผลิต	ผลผลิตประมาณ ๓๕๐ - ๔๒๐ กก./ไร่	ประมาณ ๔ - ๑๐ ตัน/ไร่	ประมาณ ๒,๕๐๐ - ๓,๕๐๐ กก./ไร่	ประมาณ ๒๙๐-๓๒๐ กก./ไร่

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕

(๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรอำเภอภูพานทั้ง ๔๒ หมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะผลิตเพื่อการบริโภค
ก่อนเป็นอันดับแรกแต่ถ้าหากเหลือจากการบริโภคจึงจะนำออกจำหน่ายทั้งในหมู่บ้าน และตำบลใกล้เคียงหรือ

ตลาดส่วนระบบการผลิตทางการเกษตรจะมีอุปกรณ์ในการทำเอง เช่น ทำนา ทำไร่ ก็จะมีรถไถเป็นของตนเอง ไม่ต้องจ้าง จ้างจะมีบ้างก็ตอนเก็บเกี่ยวผลผลิตเพราะกลัวเก็บเกี่ยวไม่ทัน

ตารางที่ ๓๑ ปฏิทินการเพาะปลูกพืชอำเภอภูพาน

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาปี					เตรียมดิน / ตากกล้า / หว่าน / ปักดำ / ดูแลรักษา						เก็บเกี่ยว	
ข้าวนาปรัง	หว่าน ปักดำ	ดูแลรักษา		เก็บ เกี่ยว							เตรียมดิน / ตากกล้า	
อ้อยโรงงาน	เก็บเกี่ยว				ปลูก / ดูแลรักษา					ปลูก		
มันสำปะหลัง		เก็บเกี่ยวครั้งที่ ๑			ปลูกครั้งที่ ๑			เก็บเกี่ยวครั้งที่ ๒		ปลูกครั้งที่ ๒		
ถั่วเหลือง	ดูแลรักษา		เก็บเกี่ยว			ปลูก (ฝน)	ดูแลรักษา		เก็บเกี่ยว		ปลูก (หลังนา)	

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕

(๕) ต้นทุนการผลิต

การผลิตพืชเศรษฐกิจ ราคาผลผลิตจะขึ้นอยู่กับสภาวะตลาดของประเทศ ฤดูกาล และปริมาณสินค้า เป็นสำคัญ

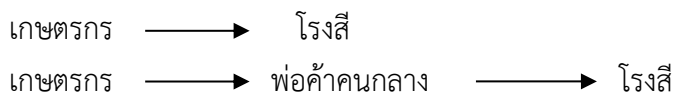
ตารางที่ ๓๒ แสดงต้นทุนการผลิตพืชเศรษฐกิจ อำเภอภูพาน

ชนิด	ค่าใช้จ่ายในการผลิต เฉลี่ย (บาท/ไร่)							
	เตรียมดิน	พันธ์	ปลูก	ปุ๋ย	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว/ สีน้ำตาล	ขนส่ง	รวม
ข้าวนาปี	๓๐๐	๖๐	๓๔๐	๑๔๐	๑๒๐	๔๐๐	๑๐๐	๑,๔๖๐
ข้าวนาปรัง	๓๐๐	๒๐	๕๒๐	๔๐๐	๑๕๐	๕๕๐	๑๐๐	๒,๐๘๐
มันสำปะหลัง	๓๐๐	๒๐๐	๑๕๐	๒๔๐	๔๐๐	๒๐๐	๒๖๐	๑,๗๕๐
อ้อยโรงงาน	๓๖๐	๕๔๐	๒๘๐	๔๐๐	๓๔๐	๙๒๖	๑๒๕๖	๔,๑๐๒
ถั่วเหลือง	๓๐๐	๓๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๓๐๐	๑๐๐	๑,๙๐๐

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอภูพาน, ๒๕๖๕

๖) สถานการณ์ตลาด/วิธีการตลาด

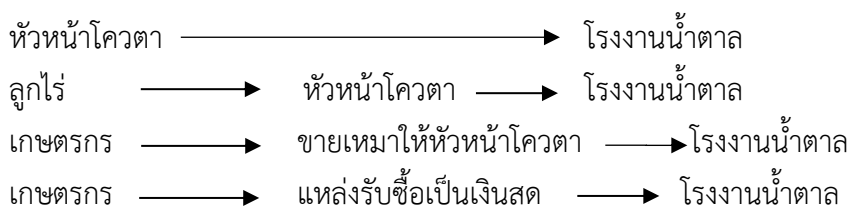
๑. ข้าว ผลผลิตส่วนใหญ่เกษตรกรจะใช้บริโภคในครัวเรือน จะขายเมื่อเห็นว่าในปีที่ขายจะต้องได้ผลผลิตข้าวใหม่แล้วแน่นอน การขายจะนำไปขายในอำเภอภูผาม่าน และอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ มีบางส่วนขายในหมู่บ้าน

- ลักษณะการขาย** - ขายหลังเก็บเกี่ยวผลิต
- รอเวลาข้าวเปลือกราคาดี
 - ทอยขายผ่านพ่อค้าคนกลาง

- แหล่งรับซื้อ**
- อำเภอภูผาม่าน ได้แก่ โรงสีข้าวต่าง ๆ สหกรณ์การเกษตร ร้านจินดาวัฒนา
 - อำเภอคอนสาร ได้แก่ โรงสีข้าวต่างๆ สหกรณ์การเกษตรอำเภอคอนสาร
 - จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ตลาดกลาง ธ.ก.ส.

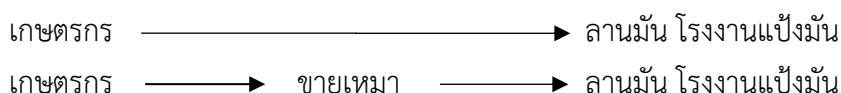
๒. อ้อยโรงงาน ผลผลิตนำไปขายที่อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น และอำเภอภูหลวง จังหวัดเลย

- ลักษณะการขาย** - หัวหน้าโควตาขายให้โรงงานโดยตรง
- ลูกไร่ขายให้หัวหน้าโควตาเป็นเงินสด
 - เกษตรกรขายให้แหล่งรับซื้อเป็นเงินสด

- แหล่งรับซื้อ**
- โรงงานน้ำตาลมิตรภูเขียว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
 - โรงงานน้ำตาลมิตรภูหลวง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

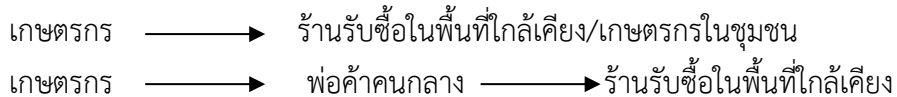
๓. มันสำปะหลัง ผลผลิตส่วนใหญ่นำไปขายที่อำเภอภูผาม่าน และอำเภอคอนสาร มีส่วนน้อยที่ขายเหมาสวนในหมู่บ้าน

- ลักษณะการขาย** - เกษตรกรนำไปขายเอง
- เกษตรกรขายเหมาแปลงเป็นเงินสด

- แหล่งรับซื้อ**
- ลานมันต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอภูผาม่าน และอำเภอคอนสาร ร้านจินดาวัฒนา

๔. ถั่วเหลือง ผลผลิตในฤดูฝนเกษตรกรจะจำหน่ายให้กับเกษตรกรในชุมชน เพื่อนำไปเพาะปลูกในฤดูแล้ง (ถั่วเหลืองหลังนา) สำหรับผลผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้ง เกษตรกรจะเก็บเมล็ดพันธุ์บางส่วนไว้เพาะปลูกในฤดูฝน จะนำไปจำหน่ายยังร้านรับซื้อในอำเภอใกล้เคียง ได้แก่ ร้านจินดาวัฒนา ร้านไทยเจริญ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และสหกรณ์การเกษตรอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

ลักษณะการขาย - เกษตรกรนำไปขายเอง

- พ่อค้าคนกลางมารับซื้อในพื้นที่

แหล่งรับซื้อ

- ร้านจินดาวัฒนา ร้านไทยเจริญ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
- สหกรณ์การเกษตร อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

๗) เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่

อำเภอภูผาม่าน มีเกษตรกรต้นแบบในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer ต้นแบบด้านการผลิตพืช จำนวน ๓ ราย

ตารางที่ ๓๓ แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตพืช อำเภอภูผาม่าน

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่	ตำบล	อำเภอ	ปีที่เริ่ม	สาขา
๑	นางสาวลำพู แรงเขตจิต	๖	ห้วยม่วง	ภูผาม่าน	๒๕๖๓	พืชผสมผสาน
๒	นางพนิดา อิ่มมั่น	๙	วังสวาบ	ภูผาม่าน	๒๕๖๒	พืชสมุนไพร
๓	นายพิพัฒน์พงษ์ อิ่มมั่น	๙	วังสวาบ	ภูผาม่าน	๒๕๖๑	พืชสมุนไพร

๑.๒ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข
 ตารางที่ ๓๓ ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาและแนวทางการแก้ไข

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชนที่ประสบปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
๑. ด้านพื้นที่และทรัพยากร ๑.๑ ทรัพยากรดิน	- ดินเสื่อมโทรม	- ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักอัตรา๑-๒ตัน/ไร่ไถกลบ ตอซังพืชลงดินได้แก่ฟางหรือตอซังข้าวตัน ข้าวโพดหรือเศษพืชตระกูลถั่วในช่วงการเตรียม ดินไถกลบพืชปุ๋ยสดจากพืชตระกูลถั่วได้แก่ โสนอัฟริกันถั่วพุ่มหรือถั่วเขียว โดยใช้เมล็ดพันธุ์ อัตรา๕-๗กิโลกรัมต่อไร่ปลูกก่อนทำนาเป็น ระยะเวลา๓๕-๕๐วัน และเมื่อออกดอก๕๐ % จึงไถกลบปลูกพืชตระกูลถั่วได้แก่กระถินยักษ์ หรือถั่วมะแฮะบริเวณคันนาแล้วทำการตัดใบ หรือกิ่งอ่อนสับกลบเป็นปุ๋ยพืชสด	ทุกตำบล	ทุกตำบล
๑.๒ ทรัพยากรน้ำ	- แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่ พอเพียง	- ประสานหน่วยงานด้านทรัพยากรน้ำและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดูแล	ทุกตำบล	ทุกตำบล
๑.๓ การคมนาคม	- การคมนาคมไม่สะดวก	- ประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ทุกตำบล	ทุกตำบล

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชนที่ประสบปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
๑. ด้านพื้นที่และทรัพยากร (ต่อ) ๑.๔ ไฟฟ้าเพื่อการเกษตร	- ไฟฟ้าเพื่อการเกษตรไม่ทั่วถึง	- ประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ทุกตำบล	ทุกตำบล
๒. ด้านการผลิตและการตลาด ๒.๑ ข้าว	- ผลผลิตต่ำ - ไม่ได้มาตรฐาน - ขาดเมล็ดข้าวพันธุ์ดี - ขาดการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต - การตลาดยังอาศัยช่องทางเดียวในการขาย - ต้นทุนการผลิตสูง	- ประกอบอาชีพเสริม - ส่งเสริมการผลิตข้าวครบวงจร - ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตข้าว - ส่งเสริมการขายข้าวในรูปแบบออนไลน์ - สร้างตลาดแบบขายตรง (ขายสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้ซื้อโดยตรง)	ทุกตำบล	ทุกตำบล
๒.๒ มันสำปะหลัง	- ผลผลิตต่อไร่ต่ำ - โรคแมลง - ต้นทุนการผลิตสูง	- ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง	ทุกตำบล	ทุกตำบล
๒.๓ อ้อย	- ผลผลิตต่อไร่ต่ำ - โรคแมลง - ต้นทุนการผลิตสูง	- ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอ้อย	ทุกตำบล	ทุกตำบล

ปัญหาและกลุ่มของปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบลเป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชนที่ประสบปัญหา)	ความสำคัญเร่งด่วน
๓. ด้านเกษตรกรและองค์กร เกษตรกร ๓.๑ เกษตรกร ๓.๒ องค์กรเกษตรกร	- ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการทำการเกษตร - ขาดการนำนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร - ขาดแรงงานในครัวเรือนด้านเกษตร - กลุ่มไม่สามารถดำเนินงานได้ต่อเนื่อง - กลุ่มไม่สามารถสร้างรายได้ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน	- ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการทำการเกษตร - ส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร - สร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตรแก่คนรุ่นใหม่ - ประสานหน่วยงานสหกรณ์มาส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่ม	ทุกตำบล ทุกตำบล	ทุกตำบล ทุกตำบล
๔. ด้านการแปรรูปผลผลิตและ ผลิตภัณฑ์ ๔.๑ การแปรรูปข้าว	- ขาดเครื่องมือในการแปรรูปผลผลิต - ขาดองค์ความรู้การแปรรูปผลผลิต	- ส่งเสริมการนำเครื่องจักรมาใช้ในการผลิต/แปรรูป - ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อดำเนินงาน - ให้ความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิต	ทุกตำบล	ทุกตำบล

๑.๓ การจัดทำ TOWS Matrix

การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตรอำเภอกุฉินารายณ์ ใช้หลักการวิเคราะห์สภาพวิธี SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อนและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อให้ทราบถึงโอกาสอุปสรรคที่มีผลกระทบเพื่อกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ ๓๔ การวิเคราะห์ TOWS Matrix สภาพแวดล้อมอำเภอกุฉินารายณ์

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strengths : S) ๑.เกษตรกรมีความชำนาญด้านการเกษตรเนื่องจากเป็นวิถีชีวิตและผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ๒.มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ไหลผ่าน ๓.ที่ดินสาธารณประโยชน์ของอำเภอมีกมาก และสภาพเป็นป่าไม้ ๔. ดินส่วนมากเป็นดินร่วนปนทราย ๕.ประชากรส่วนใหญ่ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ ๖. คนในชุมชนมีความสามัคคี รักและเอื้ออาทรต่อกัน	จุดอ่อน (Weaknesses : W) ๑.ดินเสื่อมโทรม เนื่องจากการปลูกพืชชนิดเดียวกันติดต่อกันเป็นเวลานาน และเกษตรกรไม่มีการปรับปรุงบำรุงดิน ๒.ขาดแคลนเมล็ดข้าวพันธุ์ดีในชุมชน ๓.ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูง ๔.เกษตรกรไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดการผลผลิตในชุมชน ๕.แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรมีน้อย ๖. ขาดแรงงานภาคการเกษตร
โอกาส (Opportunities : O) ๑. มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนด้านการเกษตร ๒. เส้นทางคมนาคมสะดวก ๓. พัฒนาระบบชลประทานด้วยพลังงานไฟฟ้าจากอ่างเก็บน้ำห้วยม่วง ๓. ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อเก็บกักน้ำใช้ในการทำการเกษตร ๔. ประชาชนให้ความสำคัญในการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ	SO กลยุทธ์เชิงรุก ๑. การเพิ่มปริมาณผลผลิตทางการเกษตร(S๑+O๑) ๒. ส่งเสริมการผลิตสินค้าในรูปแบบของแปลงใหญ่(S๑+O๑) ๓. ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตสู่ผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัย (S๑+O๔)	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข ๑. ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน (W๑+O๑) ๒. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการเกษตร(W๑+O๑)
ภาวะคุกคาม (Threats : T) ๑. ภัยธรรมชาติ บางพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้ง และพายุฤดูร้อน ๒. ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำและไม่คงที่	ST กลยุทธ์ป้องกัน ๑. ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสาน (S๑+T๒)	WT กลยุทธ์เชิงรับ ๑. สร้างแหล่งเก็บน้ำในชุมชน (W๕+T๑)

กำหนดเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

๑. กลยุทธ์เชิงรุก
 - ๑.๑ การเพิ่มปริมาณผลผลิตทางการเกษตร (S_1+O_1)
 - ๑.๒ ส่งเสริมการผลิตสินค้าในรูปแบบของแปลงใหญ่ (S_1+O_1)
 - ๑.๓ ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตสู่ผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัย (S_1+O_4)
๒. กลยุทธ์เชิงแก้ไข
 - ๒.๑ ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน (W_1+O_1)
 - ๒.๒ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการเกษตร (W_2+O_1)
๓. กลยุทธ์ป้องกัน
 - ๓.๑ ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสาน (S_1+T_2)
๔. กลยุทธ์เชิงรับ
 - ๔.๑ สร้างแหล่งเก็บน้ำในชุมชน (W_5+T_1)

บทที่ ๓

ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ

๓.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า

๓.๑.๑ ข้าว

เป้าหมาย

- เพื่อผลิตข้าวคุณภาพ GAP รวมถึง ผลิตข้าวอินทรีย์
- เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวที่คุณภาพ
- เพื่อเป็นแหล่งข้าวพันธุ์ดีในท้องถิ่น

กลยุทธ์ / วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงรุก

โครงการที่ ๑ โครงการพัฒนาคุณภาพข้าวปลอดภัยมุ่งสู่เกษตรอินทรีย์

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์เชิงแก้ไข

โครงการที่ ๑ โครงการพัฒนาคุณภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าข้าวครบวงจร

โครงการที่ ๒ โครงการปรับปรุงบำรุงดิน

๓.๑.๒ มันสำปะหลัง

เป้าหมาย

- เพื่อเป็นแหล่งพันธุ์มันสำปะหลังพันธุ์ดีในท้องถิ่น

กลยุทธ์ / วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงแก้ไข

โครงการที่ ๑ โครงการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่ามันสำปะหลัง

๓.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร

๓.๒.๑ การรวมกลุ่มเกษตรกร

เป้าหมาย

- เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ถั่วเหลือง

กลยุทธ์ / วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงรุก

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบถั่วเหลืองแปลงใหญ่

๓.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร

๓.๒.๑ แหล่งน้ำ

เป้าหมาย

- เพื่อสร้างแหล่งเก็บน้ำในชุมชน ให้เพียงพอต่อการทำการเกษตร

กลยุทธ์ / วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงป้องกัน

โครงการที่ ๑ โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร

๓.๒.๒ ทรัพยากรการเกษตร

เป้าหมาย

- เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- เพื่อส่งเสริมและปรับปรุงระบบการผลิตของเกษตรกรจากการผลิตพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวมาเป็นการผลิตเพื่อความมั่นคงในครอบครัว และเพื่อการยังชีพ

กลยุทธ์ / วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เชิงป้องกัน

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ

ตารางที่ ๓๕ สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี ๒๕๖๖ – ปี ๒๕๗๐

ประเภท/ด้าน	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	วิธี ดำเนินงาน	ปริมาณงาน/งบประมาณ										ผู้รับผิดชอบ
						ปี ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๗		ปี ๒๕๖๘		ปี ๒๕๖๙		ปี ๒๕๗๐		
						งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	
พัฒนาการผลิต รายสินค้า	โครงการพัฒนา คุณภาพข้าวปลอดภัย มุ่งสู่เกษตรกรอินทรีย์	๑. มีพื้นที่ที่ปลูก ข้าวอินทรีย์ใน ตำบลห้วยม่วง เพิ่มขึ้น ๒. เกษตรกรมี องค์ความรู้เรื่อง การผลิตข้าว ปลอดภัยและ การผลิตข้าว อินทรีย์	เกษตรกร ๕๐๐ ราย พื้นที่ ๒๕๐๐ ไร่	ทุกตำบล	อบรม/ สนับสนุน ปัจจัย	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๖๓,๖๐๐	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๖๓,๖๐๐	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๖๓,๖๐๐	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๖๓,๖๐๐	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๖๓,๖๐๐	อปท./ สำนักงานเกษตร อำเภอภูพาน
	โครงการพัฒนา คุณภาพการผลิตและ เพิ่มมูลค่าข้าวครบ วงจร	๑. เกษตรกร สามารถนำองค์ ความรู้การแปร รูปข้าวไปปฏิบัติ ๒. มีกลุ่มแปรรูป ข้าวเพื่อการค้า เพิ่มขึ้น	เกษตรกร ๕ กลุ่ม/ ๑๐๐ ราย	ทุกตำบล	อบรม/ สนับสนุน ปัจจัย	๑ กลุ่ม/ ๒๐ ราย	๑๘,๐๐๐	๑ กลุ่ม/ ๒๐ ราย	๑๘,๐๐๐	๑ กลุ่ม/ ๒๐ ราย	๑๘,๐๐๐	๑ กลุ่ม/ ๒๐ ราย	๑๘,๐๐๐	๑ กลุ่ม/ ๒๐ ราย	๑๘,๐๐๐	อปท./ สำนักงานเกษตร อำเภอภูพาน

ตารางที่ ๓๕ สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี ๒๕๖๖ – ปี ๒๕๗๐ (ต่อ)

ประเภท/ ด้าน	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	วิธี ดำเนินงาน	ปริมาณงาน/งบประมาณ										ผู้รับผิดชอบ
						ปี ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๗		ปี ๒๕๖๘		ปี ๒๕๖๙		ปี ๒๕๗๐		
						งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	
พัฒนาการผลิต รายสินค้า	โครงการปรับปรุง บำรุงดิน	๑. เพื่อเพิ่ม ความอุดม สมบูรณ์ของดิน ๒. เพื่อลด ต้นทุนและเพิ่ม ผลผลิตทาง การเกษตร	เกษตรกร ๒๕๐ ราย พื้นที่ ๑,๒๕๐ ไร่	ทุกตำบล	อบรม/ สนับสนุน ปัจจัย	๕๐	๖๕,๗๐๐	๕๐	๖๕,๗๐๐	๕๐	๖๕,๗๐๐	๕๐	๖๕,๗๐๐	๕๐	๖๕,๗๐๐	อปท./ สำนักงาน เกษตรอำเภอ พาม่าน
						ราย/ ๒๕๐ ไร่		ราย/ ๒๕๐ ไร่		ราย/ ๒๕๐ ไร่		ราย/ ๒๕๐ ไร่		ราย/ ๒๕๐ ไร่		
	โครงการพัฒนา คุณภาพและเพิ่ม มูลค่าข้าวเหลือง	๑. เพื่อเพิ่มพื้นที่ ปลูกมันหัว เหลือง ๒. เพื่อเพิ่ม รายได้แก่ เกษตรกร ๓. เกษตรกรมี องค์ความรู้ด้าน การผลิตหัว เหลืองอย่างมี ประสิทธิภาพ ๔. เกิดการนำ เทคโนโลยีการ ผลิตมาใช้ ประโยชน์	เกษตรกร ๑๐๐ ราย พื้นที่ ๕๐๐ ไร่	ทุกตำบล	อบรม/ สนับสนุน ปัจจัย	๒๐	๔๙๕,๔๐๐	๒๐	๔๙๕,๔๐๐	๒๐	๔๙๕,๔๐๐	๒๐	๔๙๕,๔๐๐	๒๐	๔๙๕,๔๐๐	อปท./ สำนักงาน เกษตรอำเภอ พาม่าน
						ราย/ ๑๐๐ ไร่		ราย/ ๑๐๐ ไร่		ราย/ ๑๐๐ ไร่		ราย/ ๑๐๐ ไร่		ราย/ ๑๐๐ ไร่		

ตารางที่ ๓๕ สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี ๒๕๖๖ – ปี ๒๕๗๐ (ต่อ)

ประเภท/ ด้าน	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	วิธี ดำเนินงาน	ปริมาณงาน/งบประมาณ										ผู้รับผิดชอบ
						ปี ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๗		ปี ๒๕๖๘		ปี ๒๕๖๙		ปี ๒๕๗๐		
						งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	
พัฒนา เกษตรกร/ กลุ่ม/องค์กร	โครงการส่งเสริม การเกษตรแบบถั่ว เหลืองแปลงใหญ่	๑.สนับสนุนให้ เกษตรกรมีการ รวมกลุ่มและ บริหารจัดการ ร่วมกัน เพื่อให้ เกิดการรวมกัน ผลิตและรวมกัน จำหน่าย โดยมี ตลาดรองรับที่ แน่นอน ๒. เพื่อให้ เกษตรกร สามารถลด ต้นทุนการผลิต และมีผลผลิตต่อ หน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมี คุณภาพได้ มาตรฐาน	กลุ่มถั่ว เหลืองแปลง ใหญ่	กลุ่มถั่ว เหลืองแปลง ใหญ่	อบรม/ สนับสนุน ปัจจัย	-	-	-	-	๑กลุ่ม	๓๗,๐๐๐	๑กลุ่ม	๓๗,๐๐๐	๑กลุ่ม	๓๗,๐๐๐	อปท./ สำนักงาน เกษตรอำเภอ ผาม่าน

ตารางที่ ๓๕ สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี ๒๕๖๖ – ปี ๒๕๗๐ (ต่อ)

ประเภท/ ด้าน	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	วิธี ดำเนินงาน	ปริมาณงาน/งบประมาณ										ผู้รับผิดชอบ
						ปี ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๗		ปี ๒๕๖๘		ปี ๒๕๖๙		ปี ๒๕๗๐		
						งาน	งบม.	งาน	งบม.	งาน	งบม.	งาน	งบม.	งาน	งบม.	
พัฒนาพื้นที่ ทรัพยากร การเกษตร	โครงการ ส่งเสริมและ พัฒนาอาชีพ ตามหลัก ปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง	๑. เพื่อให้ เกษตรกรมี ความรู้ ทักษะ และดำเนินชีวิต ตามแนว ปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง ๒. เพื่อเป็นการ ลดรายจ่ายแก่ เกษตรกรที่เข้า ร่วมโครงการ	เกษตรกร ๕๐๐ ราย พื้นที่ ๒,๕๐๐ ไร่	ทุกตำบล	อบรม/ สนับสนุน ปัจจัย	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๓๗,๐๐๐	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๓๗,๐๐๐	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๓๗,๐๐๐	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๓๗,๐๐๐	๑๐๐ ราย/ ๕๐๐ ไร่	๓๗,๐๐๐	อปท./ สำนักงาน เกษตรอำเภอ ภูพาน
	โครงการขุด เจาะบาดาล น้ำดื่มเพื่อ การเกษตร	เพื่อให้ เกษตรกรมีน้ำ เพื่อทำ การเกษตร	ขุดบ่อ บาดาล ๑๐๐ บ่อ	ทุกตำบล	เจาะบาดาล น้ำดื่ม	๒๐ บ่อ	๖,๐๐๐,๐๐๐	๒๐ บ่อ	๖,๐๐๐,๐๐๐	๒๐ บ่อ	๖,๐๐๐,๐๐๐	๒๐ บ่อ	๖,๐๐๐,๐๐๐	๒๐ บ่อ	๖,๐๐๐,๐๐๐	อปท./ สำนักงาน เกษตรอำเภอ ภูพาน

ภาคผนวก

โครงการพัฒนาคุณภาพข้าวปลอดภัยมุ่งสู่เกษตรกรอินทรีย์

๑. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนส่วนหนึ่งเกิดจากการบริโภคอาหารที่มีสารเคมีปนเปื้อน เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาด้านสุขภาพ การผลิตข้าวอินทรีย์จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าวให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่ง

๒. วัตถุประสงค์

๑. มีพื้นที่ที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในอำเภอกุฉินารายณ์เพิ่มขึ้น
๒. เกษตรกรมีองค์ความรู้เรื่องการผลิตข้าวปลอดภัยและการผลิตข้าวอินทรีย์

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรจำนวน ๕๐๐ ราย พื้นที่ ๒๕๐๐ ไร่

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ปี พ.ศ.๒๕๖๖ – ปี พ.ศ.๒๕๗๐

๕. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ ๔๒ หมู่บ้าน ในอำเภอกุฉินารายณ์

๖. กิจกรรม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯพื้นที่ ๕๐๐ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯพื้นที่ ๕๐๐ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯพื้นที่ ๕๐๐ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๖๙ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯพื้นที่ ๕๐๐ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯพื้นที่ ๕๐๐ ไร่

๗. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินการ	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ประกาศรับสมัคร/ คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ			←→									
อบรมเกษตรกร					←→							
จัดทำแปลงผลิตข้าวอินทรีย์						←→→→→→→→→→→						
รวบรวมผลผลิต/ทำการตลาด											←→	

๘. งบประมาณ(ต่อปี)

๑. กิจกรรมอบรมเกษตรกรจำนวน ๑ วัน

ค่าอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่มจำนวน ๑๐๐ รายๆละ ๒ มื้อๆละ ๒๕ บาท เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท

ค่าอาหารกลางวันจำนวน ๑๐๐ รายๆละ ๑ มื้อๆละ ๑๒๐ บาท เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท

๒. กิจกรรมจัดทำแปลงผลิตข้าวอินทรีย์

เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ จำนวน ๒,๐๐๐ กิโลกรัมๆละ ๒๕ บาท เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๖๗,๐๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. มีพื้นที่ที่ปลูกข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น จำนวน ๒,๕๐๐ ไร่

๒. เกษตรกรมีองค์ความรู้เรื่องการผลิตข้าวปลอดภัยและการผลิตข้าวอินทรีย์ จำนวน ๔๐๐ ราย

โครงการพัฒนาศักยภาพและแปรรูปข้าวครบวงจร

๑. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากปัญหาราคาข้าวตกต่ำซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน การแปรรูปจึงเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่กลุ่มเกษตรกร โดยนำองค์ความรู้และความต้องการของกลุ่มมาบริหารจัดการ ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรในชุมชนในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายอย่างยั่งยืน

๒. วัตถุประสงค์

๑. เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้การแปรรูปข้าวไปปฏิบัติ
๒. มีกลุ่มแปรรูปข้าวเพื่อการค้าเพิ่มขึ้น

๓. เป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรจำนวน ๕ กลุ่ม เกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ปี พ.ศ.๒๕๖๖ – ปี พ.ศ.๒๕๗๐

๕. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ ๔๒ หมู่บ้าน ในอำเภอภูผาม่าน

๖. กิจกรรม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑ กลุ่ม จำนวน ๒๐ ราย

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑ กลุ่ม จำนวน ๒๐ ราย

ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑ กลุ่ม จำนวน ๒๐ ราย

ปี พ.ศ. ๒๕๖๙ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑ กลุ่ม จำนวน ๒๐ ราย

ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑ กลุ่ม จำนวน ๒๐ ราย

๗. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินการ	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
คัดเลือกกลุ่มเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ			←→									
อบรมเกษตรกร					←→							
จัดหาปัจจัยการผลิตตามความต้องการ							←→					
สรุปผลการดำเนินการ											←→	

๘. งบประมาณ(ต่อปี)

๑. กิจกรรมอบรมเกษตรกรจำนวน ๒ วัน

ค่าอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่มจำนวน ๒๐ รายๆละ ๔ มื้อๆละ ๒๕ บาท เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท

ค่าอาหารกลางวันจำนวน ๒๐ รายๆละ ๒ มื้อๆละ ๑๒๐ บาท เป็นเงิน ๔,๘๐๐ บาท

ค่าตอบแทนวิทยากรจำนวน ๒ ชั่วโมงๆละ ๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาท

๒. กิจกรรมจัดหาปัจจัยการผลิตตามความต้องการกลุ่ม เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๘,๐๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรมีองค์ความรู้การแปรรูปข้าวและนำไปปฏิบัติได้จำนวน ๑๐๐ ราย

๒. มีกลุ่มแปรรูปข้าวเพื่อการค้าเพิ่มขึ้นจำนวน ๕ กลุ่ม

โครงการปรับปรุงบำรุงดิน

๑. หลักการและเหตุผล

ดินเป็นทรัพยากรหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อคน โดยเฉพาะกลุ่มคนในชนบท ที่ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรม การใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างต่อเนื่องและยาวนาน บางพื้นที่ที่ขาดความเอาใจใส่ในการปรับปรุงบำรุงดิน จะทำให้ดินเสื่อม ขาดความอุดมสมบูรณ์ ยิ่งสภาวะการผลิตในปัจจุบัน มีการใช้สารเคมีในการผลิตค่อนข้างสูงทำให้สภาพดินเสื่อมอย่างรวดเร็ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนก็คือต้นทุนการผลิตภาคเกษตรกรรมเพิ่มสูงขึ้นและมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งรีบในการแก้ไข เพื่อฟื้นฟู และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ผืนดิน

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน
๒. เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร
๓. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่เกษตรกร ในการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน

๓. เป้าหมาย

๑. เกษตรกรผู้ร่วมโครงการ จำนวน ๒๕๐ คน
๒. พื้นที่ดำเนินการ ๑,๒๕๐ ไร่

๔. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ ๔๒ หมู่บ้าน ในอำเภอภูผาม่าน

๕. ระยะเวลาดำเนินการ

๕ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๖๖- ๒๕๗๐

๖. แผนการดำเนินงาน

- ๑.ฝึกอบรมเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ จำนวน ๕๐ คน/ปี รวม ๒๕๐ คน
 - ๒.จัดทำแปลงส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยพืชสด, ปุ๋ยชีวภาพ จำนวน ๒๕๐ ไร่/ปี
- รวม ๑,๒๕๐ ไร่

๗. วิธีดำเนินงาน ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงาน

๑. อบรมและถ่ายทอดความรู้เรื่องการปรับปรุงดิน
๒. จัดทำแปลงส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยชีวภาพ

๘. งบประมาณ(ต่อปี)

๑. กิจกรรมอบรมเกษตรกร

ค่าอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่มจำนวน ๕๐ รายๆละ ๒ มื้อๆละ ๒๕ บาท	เป็นเงิน ๒,๕๐๐ บาท
ค่าอาหารกลางวันจำนวน ๕๐ รายๆละ ๒ มื้อๆละ ๑๒๐ บาท	เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท
ค่าตอบแทนวิทยากรจำนวน ๒ ชั่วโมงๆละ ๖๐๐ บาท	เป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาท

๒. กิจกรรมจัดหาปัจจัยการผลิต

เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๖๕,๗๐๐ บาท

๙. ผลตอบแทนของโครงการ / กิจกรรม

ผลตอบแทนโดยตรง

- เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน และมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด หรือปุ๋ยชีวภาพเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน

- เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตได้ เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีลดลง

ผลกระทบ / ผลผลิตหรือผลตอบแทนโดยทางอ้อม

- ประชาชนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ ในการพัฒนาที่ดินให้มีสภาพที่อุดมสมบูรณ์
- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ
- เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

โครงการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าถั่วเหลือง

๑. หลักการและเหตุผล

พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศที่สำคัญชนิดหนึ่งในจำนวนหลายชนิด คือ ถั่วเหลือง ในระดับประเทศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้มีการพัฒนาพันธุ์มันสำปะหลังพันธุ์ดีเรื่อยมา โดยให้กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้ศึกษาวิจัยและกระจายพันธุ์ดี

เนื่องจากเกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ในการผลิตมันสำปะหลังให้มีประสิทธิภาพ สำนักงานเกษตรอำเภอมัญจาคีรีจึงจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่ามันสำปะหลัง เพื่อให้เกษตรกร เปลี่ยนจากพื้นที่ทำนามาเป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง เป็นการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเพิ่มพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง
๒. เพื่อเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร
๓. เกษตรกรมีองค์ความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังอย่างมีประสิทธิภาพ
๔. เกิดการนำเทคโนโลยีการผลิตมาใช้ประโยชน์

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย พื้นที่ ๕๐๐ ไร่

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ปี พ.ศ. ๒๕๗๐

๕. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ ๔๒ หมู่บ้าน ในอำเภอมัญจาคีรี

๖. กิจกรรม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ อบรมเกษตรกรจำนวน ๒๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯ พื้นที่ ๑๐๐ ไร่และแปลงระบบน้ำหยด ๕ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ อบรมเกษตรกรจำนวน ๒๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯ พื้นที่ ๑๐๐ ไร่และแปลงระบบน้ำหยด ๕ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ อบรมเกษตรกรจำนวน ๒๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯ พื้นที่ ๑๐๐ ไร่และแปลงระบบน้ำหยด ๕ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๖๙ อบรมเกษตรกรจำนวน ๒๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯ พื้นที่ ๑๐๐ ไร่และแปลงระบบน้ำหยด ๕ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ อบรมเกษตรกรจำนวน ๒๐ ราย จัดทำแปลงผลิตฯ พื้นที่ ๑๐๐ ไร่และแปลงระบบน้ำหยด ๕ ไร่

๗. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินการ	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ประกาศรับสมัคร/ คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ												
อบรมเกษตรกร												
จัดทำแปลงผลิตมัน สำปะหลัง												
จัดทำแปลงระบบน้ำ หยด												
สรุปผลการดำเนินงาน												

๘. งบประมาณ(ต่อปี)

๑. กิจกรรมอบรมเกษตรกรรตามโรงเรียนเกษตรกรรจำนวน ๑ วัน	
ค่าอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่มจำนวน ๒๐ รายๆละ ๒ มื้อๆละ ๒๕ บาท	เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
ค่าอาหารกลางวันจำนวน ๒๐ รายๆละ ๑ มื้อๆละ ๑๒๐ บาท	เป็นเงิน ๒,๔๐๐ บาท
๒. กิจกรรมจัดทำแปลงผลิตมันสำปะหลัง	
ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังจำนวน ๑๖๐,๐๐๐ ท่อนๆละ ๓ บาท	เป็นเงิน ๔๘๐,๐๐๐ บาท
๓. กิจกรรมจัดทำแปลงระบบน้ำหยด	
ระบบน้ำหยดในแปลงมันสำปะหลัง	เป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท
	รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๔๙๕,๔๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เพื่อเพิ่มพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังจำนวน ๕๐๐ ไร่
๒. เพิ่มรายได้แก่เกษตรกร
๓. เกษตรกรมีองค์ความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังอย่างมีประสิทธิภาพจำนวน ๑๐๐ ราย
๔. มีแปลงสาธิตการนำเทคโนโลยีระบบน้ำหยดมาใช้ในการผลิตจำนวน ๒๕ ไร่

โครงการส่งเสริมการเกษตรแบบถั่วเหลืองแปลงใหญ่

๑. หลักการและเหตุผล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาของกระทรวง (Road map) ซึ่งมีโครงการที่สำคัญคือการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตร ด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และประมง เน้นให้ความสำคัญในเรื่องการลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่จะก่อให้เกิดกิจกรรมลดต้นทุนการผลิตตามที่กำหนดและสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร โดยมีหลักการ คือการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของตลาดมีการผลิตร่วมกันเป็นกลุ่มและมีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของสินค้า แก้ปัญหาเรื่องสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำอย่างยั่งยืน

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน

๒. เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

๓. เป้าหมาย

กลุ่มถั่วเหลืองแปลงใหญ่จำนวน ๑ กลุ่ม

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ปี พ.ศ. ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

กลุ่มเกษตรกรถั่วเหลืองแปลงใหญ่ทั้ง ๑ กลุ่ม

๖. กิจกรรม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑ กลุ่ม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑ กลุ่ม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑ กลุ่ม

๗. วิธีดำเนินงาน

การดำเนินการ	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
อบรมเกษตรกร										←→		
สนับสนุนปัจจัยการผลิต											←→	
สรุปผลการดำเนินการ	←→											

๘. งบประมาณ(ต่อปี)

๑. กิจกรรมอบรมเกษตรกร

ค่าอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่มจำนวน ๓๐ รายๆละ ๒ มื้อๆละ ๒๕ บาท เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท

ค่าอาหารกลางวันจำนวน ๓๐ รายๆละ ๑ มื้อๆละ ๑๒๐ บาท เป็นเงิน ๓,๖๐๐ บาท

ค่าตอบแทนวิทยากรจำนวน ๒ ชั่วโมงๆละ ๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๒๐๐ บาท

๒. กิจกรรมจัดหาปัจจัยการผลิต เป็นเงิน ๓๐,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๓๕,๑๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน

๒. เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑. หลักการและเหตุผล

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางดำรงชีวิต และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนา และการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ซึ่งเปรียบเสมือนแสงเทียนที่ส่องสว่างให้เห็นทางที่ก้าวเดินต่อไป ที่เน้นการเจริญเติมโตที่ค่อย ๆ เกิดขึ้นตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างมีเหตุผลเป็นขั้นเป็นตอนด้วยความมั่นคง และเตรียมพร้อมด้วยความไม่ประมาท ในการรับมือกับวิกฤตต่าง ๆ สำนักงานเกษตรอำเภอมัญจาคีรีจึงได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ทักษะ และดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๒. เพื่อเป็นการลดรายจ่ายแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรจำนวน ๕๐๐ ราย พื้นที่ ๒,๕๐๐ ไร่

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ปี พ.ศ.๒๕๖๖ – ปี พ.ศ.๒๕๗๐

๕. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ ๔๒ หมู่บ้านในอำเภอมัญจาคีรี

๖. กิจกรรม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง ๕๐๐ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง ๕๐๐ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง ๕๐๐ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๖๙ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง ๕๐๐ ไร่

ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ อบรมเกษตรกรจำนวน ๑๐๐ ราย จัดทำแปลงสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง ๕๐๐ ไร่

๗. วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินการ	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ประกาศรับสมัคร/ คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ			←→									
อบรมเกษตรกร					←→							
จัดทำแปลงสาธิต						←→→→→→→→→→→						
สรุปผลการดำเนินงาน											←→	

๘. งบประมาณ(ต่อปี)

๑. กิจกรรมอบรมเกษตรกรจำนวน ๑ วัน

ค่าอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่มจำนวน ๑๐๐ รายๆละ ๒ มื้อๆละ ๒๕ บาท เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท

ค่าอาหารกลางวันจำนวน ๑๐๐ รายๆละ ๑ มื้อๆละ ๑๒๐ บาท เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท

๒. กิจกรรมจัดทำแปลงสาธิตเศรษฐกิจพอเพียง

ชุดเมล็ดพันธุ์ผัก ๕ ชนิด จำนวน ๑๐๐ ชุดๆละ ๑๐๐ บาท เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

ปุ๋ยคอกจำนวน ๒,๕๐๐ กิโลกรัมๆละ ๔ บาท เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๓๗,๐๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรมีความรู้ ทักษะ และดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน ๕๐๐ ราย

๒. เกษตรกรลดรายจ่ายในครัวเรือนได้

โครงการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นเพื่อการเกษตร

๑. หลักการและเหตุผล

อำเภอกุฉินารายณ์เป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน และเป็นพื้นที่ที่อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตร ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาจากภัยพิบัติ (ฝนทิ้งช่วง) เป็นจำนวนมาก โดยในเขตพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ ไม่สามารถที่จะขุดเจาะบาดาลน้ำลึกได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่น้ำเค็ม เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาดังกล่าว การขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นจึงเป็นช่วยแก้ปัญหาแก่เกษตรกรให้สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี เป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำเพื่อทำการเกษตร

๓. เป้าหมาย

บ่อบาดาลน้ำตื้นจำนวน ๑๐๐ บ่อ

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ปี พ.ศ.๒๕๖๖ – ปี พ.ศ.๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ ๔๒ หมู่บ้านในอำเภอกุฉินารายณ์

๖. กิจกรรม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นจำนวน ๒๐ บ่อ

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ ขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นจำนวน ๒๐ บ่อ

ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นจำนวน ๒๐ บ่อ

ปี พ.ศ. ๒๕๖๙ ขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นจำนวน ๒๐ บ่อ

๗. วิธีดำเนินงาน

การดำเนินการ	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ประกาศรับสมัคร/ คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	←→											
สำรวจพื้นที่			←→									
ขุดเจาะบาดาลน้ำตื้น					←→							
สรุปผลการดำเนินงาน											←→	

๘. งบประมาณ(ต่อปี)

๑. กิจกรรมขุดเจาะบาดาลน้ำตื้น จำนวน ๒๐ บ่อ ๆ ละ ๓๐๐,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. มีการขุดเจาะบาดาลน้ำตื้นจำนวน ๑๐๐ บ่อเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำสำหรับทำการ